

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Tilka Brcar

Sobivanje mladih in starih ljudi

Diplomsko delo

LJUBLJANA, 2016

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Tilka Brcar

Naslov dela: Sobivanje mladih in starih ljudi

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Strani: 150   Število prilog: 8

Mentorica: izr. prof. Jana Mali

Ključne besede: mladi ljudje, stari ljudje, staranje, novodobno brezdomstvo, medgeneracijsko sobivanje, medgeneracijsko sodelovanje

Povzetek:

V diplomskem delu sem raziskovala možnosti sobivanja mladih in starih ljudi. Delo sem začela s teoretskim uvodom, ki zajema teme, kot so opredelitev življenjskih obdobj, staranje ljudi v Sloveniji, lastništvo in premoženje starih ljudi, osnovne potrebe človeka, stanovanje, novodobno brezdomstvo in medgeneracijsko sožitje.

V empiričnem delu sem predstavila kvalitativno raziskavo, s katero sem ugotavljala, kako stari ljudje ocenjujejo svojo trenutno življenjsko situacijo, v kakšnem stanovanju živijo, kaj jim stanovanje predstavlja in ali bi oddajali eno sobo mlademu človeku. Raziskovala sem tudi, kako definirajo medgeneracijsko sožitje, kakšen je njihov pogled na medgeneracijsko sobivanje, kako definirajo medgeneracijsko sodelovanje ter vloge vseh treh generacij, socialnega dela in države na področju medgeneracijskega sodelovanja.

Rezultati desetih intervjujev so pokazali, da stari ljudje ocenjujejo svojo trenutno življenjsko situacijo kot dobro, so z njo zadovoljni in je ne želijo spreminjati. Sogovorniki živijo v lastniških stanovanjih, ki jim v prvi vrsti predstavljajo varnost in dosežek v življenju. Povedali so, da si trenutno ne želijo oddajati sobe mlademu človeku, bi pa to naredili v primeru finančne stiske, vendar raje dekletu kot fantu. Medgeneracijsko sožitje definirajo kot sožitje generacij, shajanje med generacijami in pomoč med generacijami. Medgeneracijsko sodelovanje si definirajo kot sodelovanje med generacijami, kot druženje in kot izmenjevanje znanj ter pomoči. Menijo, da je vloga mladih ljudi predvsem motiviranost za medgeneracijsko sodelovanje, vloga srednje generacije je vzgoja otrok in pomoč starim ljudem, vloga starih ljudi pa so definirali kot pomoč srednji in mlajši generaciji ter predajanje svojih znanj. Za socialne delavke in delavce menijo, da lahko v prvi vrsti prispevajo s poslušanjem in svetovanjem. Večina starih ljudi v Sloveniji pa meni, da država premalo prispeva k medgeneracijskemu sodelovanju, saj se na tem področju bolj aktivirajo različna društva.

Title: COEXISTENCE OF YOUNG AND OLDER PEOPLE

Key words: young people, older people, aging, modern homelessness, intergenerational coexistence, intergenerational cooperation

Abstract:

In my graduation thesis I researched the possibility of coexistence of young and older people. I started to write the thesis with theoretical introduction that includes themes as definitions of generations, aging in Slovenia, ownership and assets of older people, basic needs of human, apartment, modern homelessness and intergenerational harmony.

In empirical part of the thesis I represented the qualitative research in which I explored how older people see their currently living situation, in what kind of apartment they live and what it means to them and if they are willing to give one room for rent to young person. I also explored how older people define intergenerational harmony, how they see intergenerational cohabitation and intergenerational cooperation. I also asked older people how they see the contributing role of younger, middle and older generation, of social work and of the state in the participation to intergenerational cooperation.

Results of ten interviews showed that older people see their current living situation as good, they are satisfied with it and they don't want to change it. My participants in interviews live in their own apartments that represents them safety and success in their life. They told me they don't want to give one room for rent to young person, but in case of financial crisis they would think about it, but they would rather give it for rent to a girl. They defined intergenerational harmony as cohabitation of all generations, as socializing and exchanging of knowledge and help. Older people see the contributing role of young people for intergenerational cooperation in being motivated to participate, the contributing role of middle generation as raising children and helping old people. They defined the role of older people as helping younger generations and also as sharing their own knowledge. In their opinion, the contributing role of social workers is listening and also helping with advices. The majority of older people in Slovenia think that the state contributes too little for intergenerational cooperation. More than state contribute different organizations.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Tilka Brcar

Sobivanje mladih in starih ljudi

Diplomsko delo

Mentorica:izr. prof. Jana Mali

LJUBLJANA, 2016

»Ena generacija sadi drevje, v katerega senci počivajo prihodnje generacije.«

(Heng on Zhang)

PREGOVOR.....	3
1. TEORETIČNI UVOD.....	5
1.1. OPREDELITEV POJMOV: ŽIVLJENJSKA OBDOBJA, MLADOST, STAROST	5
1.1.1. ŽIVLJENJSKA OBDOBJA	5
1.1.2. MLADOST.....	6
1.1.3. STAROST	7
1.2. STARANJE LJUDI V SLOVENIJI IN VPLIV LE-TEGA	9
1.3. MEDGENERACIJSKO SOBIVANJE.....	10
1.4. LASTNIŠTVO IN PREMOŽENJE STARIH LJUDI	12
1.5. OSNOVNE ČLOVEKOVE POTREBE	13
1.5.1. POTREBA PO SOCIALNEM STIKU	16
1.5.2. POTREBA PO STANOVANJU.....	18
1.6. STANOVANJE	19
1.6.1. KAJ JE STANOVANJE?.....	19
1.6.2. PRIMERNO STANOVANJE	19
1.6.3. PRAVICA DO STANOVANJA.....	20
1.6.4. FINANČNE UGODNOSTI.....	21
1.7. NOVODOBNO BREZDOMSTVO	22
1.7.1. OSAMOSVAJANJE MLADIH.....	24
1.7.2. HOTEL 'MAMA'	26
1.8. MEDGENERACIJSKO SOŽITJE	27
1.8.1. MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE	29
1.8.2. MEDGENERACIJSKA SOLIDARNOST IN SOCIALNO DELO	31
2. RAZISKOVALNI PROBLEM	34
3. METODOLOGIJA	36
3.1. VRSTA RAZISKAVE IN MODEL RAZISKAVE	36
3.2. TEME RAZISKOVANJA	36
3.3. MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV	37
3.4. POPULACIJA IN VZORČENJE.....	38
3.5. ZBIRANJE PODATKOV	38
3.6. OBDELAVA PODATKOV.....	39
4. REZULTATI	42
4.1. TRENUTNA ŽIVLJENJSKA SITUACIJA.....	42
4.2. STANOVANJE	43

4.3. MEDGENERACIJSKO SOŽITJE	46
4.4. MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE	48
5. RAZPRAVA	51
6. SKLEPI	59
7. PREDLOGI	61
8. UPORABLJENA LITERATURA	63
8.1 INTERNETNI VIRI.....	67
9. PRILOGE.....	68
9.1. PLAKAT.....	68
9.2. VPRAŠALNIK.....	69
9.3. ZBRANI INTERVJUJI.....	70
9.4. IZBRANE IZJAVE ZA KODIRANJE.....	98
9.5. KODIRANJE IZJAV.....	116
9.6. POVZETO KODIRANJE	141
9.7. IZJAVA O AVTORSTVU.....	143
9.8. POVZETEK	144

PREDGOVOR

Imeti človeško družbo in streho nad glavo sta eni izmed osnovnih potreb vsakega človeka. Tako mladi kot stari ljudje potrebujejo samostojnost in možnost avtonomnega odločanja o svojem življenju.

Tekom študija na Fakulteti za socialno delo sem študijsko prakso opravljala na področju starih ljudi. Tako sem imela možnost spoznati kar nekaj starih ljudi, ki živijo sami ali s partnerjem v prevelikem stanovanju. Nekateri izmed njih so izrazili, da so osamljeni, drugi pa bi si želeli nekaj pomoči. Sama sodim v najmlajšo generacijo in že nekaj časa spremljam, kakšne so razmere na stanovanjskem trgu, kakšne so cene stanovanj, s kakšnimi težavami se soočajo drugi mladi ljudje, ki si želijo najeti stanovanje. Opazila sem trend, da najemodajalci raje podpišejo pogodbe s študenti, z nekadilci, z ljudmi, ki nimajo hišnih ljubljencev in so (nujno) brez otrok.

V mojem diplomskem delu me je zanimalo predvsem, na kakšen način bi bilo mogoče uvesti medgeneracijsko sobivanje starih in mladih ljudi. Sobivanje študentov je v Sloveniji že ustaljena praksa, nikjer pa nisem še zasledila takšne oblike bivanja med starimi in mladimi ljudmi.

Ob zamisli za temo diplomskega dela so bile prijateljice, moja družina in tudi mentorica navdušeni. Nekoliko manj so bili navdušeni stari ljudje, saj so me sprva obravnavali kot 'še eno študentko, ki nekaj hoče'. Kasneje, ko smo začeli s pogovorom, pa so videli, da lahko s svojimi odgovori le veliko pripomorejo in da je tema mojega diplomskega dela resna tema.

Mislím, da sem uspešno izvedla raziskavo z naslovom Sobivanje mladih in starih ljudi. Za odgovore, ki sem jih dobila z neposrednim raziskovanjem, in znanje, ki sem ga dobila s prebiranjem različne literature, sem zelo hvaležna. Dobila sem konkretne odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja: Kako stari ljudje ocenjujejo svojo trenutno življenjsko situacijo? Ali se počutijo osamljene in zakaj? Kakšna je njihova trenutna stanovanjska situacija? Kaj jim stanovanje pomeni? Kakšne so možnosti za medgeneracijsko sožitje na področju potrebe po stanovanju? Kako stari ljudje definirajo medgeneracijsko sožitje? V čem vidijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja? V čem vidijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja? Kako stari ljudje definirajo medgeneracijsko sodelovanje? Kako opredeljujejo vloge posamezne generacije pri medgeneracijskem sodelovanju? Kako vidijo vlogo socialnega delavca ali socialne delavke pri

medgeneracijskem sodelovanju? Kako vidijo vlogo države pri medgeneracijskem sodelovanju? Diplomsko delo je tako lahko koristno za socialno delo, ki se ukvarja s področjem starih ljudi, za stroko gerontologije in druge družboslovne stroke.

Zahvaljujem se izr. prof. Jani Mali za mentorstvo. Hkrati se zahvaljujem tudi Dnevnemu centru aktivnosti za starejše, enoti Bežigrad, za omogočeno raziskovanje ter vsem sogovornikom, ki so bili pripravljeni sodelovati. Skupaj z njimi sem dobila vpogled v njihovo življenje in razmišljanje o medgeneracijskem sobivanju.

Posebna zahvala gre tudi moji družini in prijateljicam, ki so me spodbujali, mi stali ob strani in mi podali tudi veliko koristnih informacij glede pisanja diplomskega dela, raziskovanja na terenu in drugih motivacijskih besed, ko sem jih potrebovala. Hvala.

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. OPREDELITEV POJMOV: ŽIVLJENJSKA OBDOBJA, MLADOST, STAROST

1.1.1. ŽIVLJENJSKA OBDOBJA

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika so generacije definirane kot »skupine ljudi, približno iste starosti, ki živijo v istem času in imajo podobne interese ali nazore« (http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=generacija&hs=1).

Koncept generacije temelji na križanju zgodovinskih vplivov kot indikator po letu rojstva, individualnemu razvoju in odraslosti. Ljudje, ki so rojeni v istem letu, si delijo socialno in kulturno zgodovino, ki vpliva na njihova stališča, obnašanje in definira njihov potek življenja (Mali 2014: 115–116).

V literaturi je omenjenih več različnih opredelitev življenjskih obdobj. Kristančič (2005: 26) tako navaja življenje v tretjinkah. Življenje avtorica razdeli na 3 obdobja. Prvo obdobje obsega obdobje od rojstva do 30 let. To obdobje zaznamuje predvsem rast in razvoj človeka ter učenje. Nato sledi obdobje od 31 do 65 let, ki temelji na posamezniku ter njegovem oblikovanju družine, starševstva in produktivnega dela. In nazadnje še tretje obdobje od 66 do 96 let ali več. To je obdobje, v katerem posameznik začne družbi vračati izkušnje in znanje, ki jih je pridobil tekom svojega življenja.

Človek v svojem življenju običajno doživi tri obdobja, če le ne poseže vmes usoda. Zelo dobro jih v svojem delu opiše Ramovš (2003: 68–69):

»**Mladost** je razvojno obdobje človeka od njegovega spočetja do samostojnosti« (Ramovš 2003: 68). Avtor nadaljuje (ibid.), da v obdobju mladosti človek telesno, miselno in čustveno dozori. Tekom let si pridobi znanje, ki ga potrebuje za življenje, za možnost, da si lahko oblikuje lastno samostojno družino in delo. Danes lahko opazimo trend, da se mladostno obdobje čedalje bolj podaljšuje v pozna dvajseta ali celo trideseta leta.

»**Srednja leta** je obdobje, ko ljudje rodijo in vzgojijo svoje potomstvo naslednje generacije in delajo za preživetje sebe, mlade in stare generacije. Dandanes to obdobje sovпада s službenimi obveznostmi do redne upokojitve« (ibid.).

»**Starost** je obdobje, ko človek dozori do polne človeške uresničitve. Skrb za materialni razvoj prepušča naslednji generaciji, njemu pa se z upokojitvijo pojavi nova kakovost svobode in življenjskih možnosti za dejavno življenje, ki ni manj razgibano in polno kakor

v srednjih letih, pač pa bolj sproščeno in izbrano v skladu z osebnimi potrebami, sposobnostmi in okoliščinami» (Ramovš 2003: 68–69). V tretjem življenjskem obdobju začne star človek predajati drugim, mlajšim ljudem in širši družbi. To je obdobje, ko se človek lahko ozre na svoje življenje ter ga kritično ovrednoti. Pomembno je, da star človek sprejema svojo starost in svoj življenjski svet, takšna kot sta. Hkrati je pomembno tudi, da se star človek pripravi tudi na odhod iz tega sveta (ibid.).

1.1.2. MLADOST

Pojem mladost »obravnava vraščanje posameznika v družbo oz. družbeno pojmovanje in pojmovanje življenjskega obdobja med otroštvom in odraslostjo« (Ule, Mihelj 1995: 29). V tem procesu ima vsak posameznik možnost izoblikovati identiteto glede na svoje genske lastnosti, družino in interakcije, ki jih izoblikuje s širšo družbo. Prav tako v obdobju mladosti posameznik razvije osnovne strukture, ki mu pomagajo uravnati svoje potrebe s pričakovanji okolice, izoblikuje »lasten sistem izkušenj in pravil za zavestno refleksijo razvojnega procesa« (ibid.).

Strokovnjak Havighurst je podrobno razdelil obdobja v človekovem življenju. Prvo obdobje, ki traja od 0 do 6 let, je poimenoval zgodnje otroštvo, drugo obdobje med šestim in dvanajstim letom pa srednje otroštvo. Nato med dvanajstim in osemnajstim letom nastopi čas adolescence. Le-temu sledi zgodnja odraslost, ki traja od 18. do 35. leta. Obdobje med 35. in 65. letom je poimenoval srednja leta odraslosti, leta nad 65. Pa je poimenoval pozna leta odraslosti (Kristančič 2005: 18–20).

»Težko je opredeliti družbeno skupino mladih. Težave se začnejo že pri tako jasnem kriteriju, kot je starost. Če še obstaja konsenz o spodnji meji, ki mladost uvršča med 14. in 15. leto, pa zgornja meja ni točno določena. Segajo vse do petindvajsetega leta pa tja do trideset in čez, do 'mladih po srcu'« (Leskošek 1999: 74). Leskošek (ibid.) nato nadaljuje, da v skupino mladih najpogosteje uvrščamo mlade, ki še niso popolnoma neodvisni od staršev in tako še ne skrbijo v celoti zase. To so najpogosteje mladi s statusom dijaka/študenta in vsi tisti, ki že dolgo ne študirajo več, a kljub temu v poznih dvajsetih letih ali tridesetih letih še vedno živijo doma. Definiranje mladosti pogosto zakomplicirajo tudi razne strokovne discipline, ki želijo obdobje samo po sebi usmerjati in strogo nadzorovati, ter tako izoblikovati 'boljše' mlade ljudi.

V šestdesetih letih 20. stoletja postane obdobje mladosti predmet družbenega zanimanja. Nemiri iz leta 1968 sprožijo vrsto vprašanj, saj se je mlade začelo gledati kot

revolucionaren, prevratniški dejavnik. Kasneje se zgodi postopna preusmeritev k znanstvenemu zanimanju za to obdobje. Arnett (2006: 114) v svojih raziskavah o mladih izloči družbeno skupino do 10 let, saj ta zanj predstavlja čas otroštva. Prav tako izloči skupino mladih med 10 in 17 let, saj je to obdobje adolescence, ki ga zaznamuje predvsem šolanje in življenje pri starših. Za prvo pravo prehodno obdobje tako označi obdobje med 18 letom in 29. letom, ter ga poimenuje *dolgo obdobje med biološko zrelostjo in stabilnim prevzemanjem vlog odraslih*. Za to obdobje je značilno grajenje lastne osebnosti, obdobje odraža nestabilnost tako na šolskem, zaposlitvenem kot tudi na ljubezenskem področju. Raziskovalci na področju mladine so si enotni, da je v zadnjih letih ta prehod čedalje daljši in vse bolj nepredvidljiv.

1.1.3. STAROST

Novak (1999: 125) navaja Minois (1996), po čigar mnenju »ima vsaka civilizacija svoj model starosti, po katerem se presojuje starejši.« Nato nadaljuje, da bolj kot družba idealizira model starosti, bolj je družba zahtevna do starih ljudi in hkrati izoblikuje več predsodkov. Stare ljudi najprej spoznamo po spremenjenem videzu in fizični krhkosti, čeprav v zadnjem času to ni več natančno določen kriterij. Tradicionalne družbe so včasih razlikovale predvsem med ljudmi, sposobnimi za delo, in tistimi, ki niso bili več sposobni opravljati dela. Hkrati so tradicionalne družbe cenile starejše ljudi predvsem zaradi njihovih bogatih izkušenj in znanja ter modrosti. Na tak način so se mnoge družbe ohranile zgolj zaradi dobrega ustnega izročila in običajev. Stari ljudje pa so pomembni tudi zaradi družbene in politične moči, ki jo tekom življenja pridobijo. Dandanes v sodobni družbi prepogosto poudarjamo in idealiziramo zgolj mladost, mlade ljudi, ki še niso izkusili življenja, imajo še popolno telo in obliko fizične moči, ter hkrati zapostavljamo stare ljudi (Novak 1999: 125).

Večina raziskav na temo starosti definira starega človeka kot človeka od 60. oz 65. leta starosti dalje (Šiplič, Kadiš 2002: 296).

»Starost lahko delimo na 3 vrste: kronološko, biološko in psihološko« (Hojnik-Zupanc 1997: 3). Kronološko starost lahko umestimo v časovno premico posameznika, saj je določena z rojstvom. Kronološko starost težko ocenjujemo glede na vizualno podobo človeka in je tako nezanesljiv podatek. Biološko starost nam sporoča stanje telesa, ki ga posameznik ima. Pri tem ne gre za ocenjevanje zunanlega videza, temveč za pravilno delovanje notranjih organov in osnovnih telesnih funkcij posameznika. Psihološko starost

si v večini lahko določamo kar sami, saj je le-ta odvisna od našega počutja. (Hojnik-Zupanc 1997: 3–5).

Ramovš (2003: 69) loči med »kronološko, funkcionalno in doživljajsko starostjo človeka«. Kronološka starost postavi v ospredje leta življenja, funkcionalna telo in doživljajska duša. Torej če kronološka starost pomeni samo odštevanje let in funkcionalna starost objektivno uporabnost človeka, je doživljajska starost človekovo osebno doživljanje svoje starosti (Ramovš (2003: 69). Med drugim deli Ramovš (2000: 317–318) starostna obdobja na »zgodnje starostno obdobje, srednje starostno obdobje in pozno starostno obdobje«. Prvo obdobje traja od 66. do 75. leta. V tem obdobju se človek privaja na dodatni prosti čas, ki ga je z upokojitvijo pridobil. Prav tako spoznava novo plat življenja, ki mu omogoča biti aktiven na področjih, kjer pred tem ni imel časa. Drugo obdobje je obdobje med 76. in 85. letom. To je čas, ko posameznik začne izgubljati svoje vrstnike, prijatelje in po večini tudi partnerje. V tem obdobju se človek prilagaja svojim dejavnostim in se začne zavedati upada svojih moči ter pešanja zdravja. Zadnje obdobje nastopi po 86. letu starosti. Takrat človek postaja predvsem prejemnik pomoči. Vendar moramo pri tem paziti, saj to bolj velja za novodobne upokojene ljudi. Včasih so se upokojevali že takoj po petdesetem letu.

Po Accettu (1987) lahko v Sloveniji definiramo dve skupini starejših ljudi: prvo skupino imenujemo mlajša skupina starostnikov, ki je omejena s starostjo od 60 oz. 65 let do 75 oz. 80 let. Mlajša skupina starostnikov je še vedno fizično in mentalno sposobna. Po upokojitvi se njihova aktivnost nekoliko zmanjša, poleg tega pa se bolj kot ne usmeri v družino – pomoč otrokom, varstvo in igra z vnuki, ... Mlajša skupina starostnikov je skoraj v celoti definirana kot upokojenska skupina in ima ugodnejši socialno-ekonomski status kot starejša skupina. Za pripadnike skupine je značilen bolj potrošniški način življenja, na prihodnost pa gledajo racionalno. Drugo skupino poimenuje starejša skupina starostnikov. Omejuje jo kronološka starost od 75 let naprej. Za skupino so značilne večje zdravstvene težave, manjša telesna dejavnost ter manjša sposobnost komunikacije in odnosov z okolico. Osamljenost je bolj pogosta pri ženskah. Večina pripadnikov živi samih in tudi samskih je znova večji del žensk. Imajo bistveno slabši ekonomski status kakor mlajša skupina. Materialne potrebe so zelo omejene in njihove življenjske zahteve so bolj skromne, kar je pogosto vidno pri njihovi prehrani. Na svojo prihodnost gledajo precej emocionalno. Kolikor dolgo je možno, si želijo ostati v domačem kraju. V primeru bolezni se jim zdi najprimernejša rešitev dom za ostarele, saj si ne želijo biti svojim bližnjim v breme. Pri tem pa jih skrbi financiranje le-tega.

1.2. STARANJE LJUDI V SLOVENIJI IN VPLIV LE-TEGA

Filozofija staranja je sprejemanje in utrjevanje evolucijskega gledanja na življenjski cikel slehernega posameznika. Pri tem moramo biti pozorni tudi na prožnost zaznavanja različnih starostnih obdobj človeka. Človek se namreč stara od prvega do zadnjega diha. Današnji tridesetletniki bodo tako čez deset ali dvajset in več let vstopili v nov življenjski cikel. Potrebe, ki jih oblikujejo posamezniki, se skozi generacije spreminjajo. A vsako obdobje ima svoje posebnosti in zahteve, ki jih človek zadovoljuje kolikor zmore (Kristančič 2005: 15).

Prehod iz visoke stopnje rodnosti in smrtnosti na nizko, se kaže kot podaljševanje življenja v pozna leta starosti ter hkrati spreminjanje starostne strukture prebivalcev sveta in prebivalstva Slovenije. Do leta 2050 naj bi tako prvič v zgodovini število starih ljudi preseglo število mladih. Staranje prebivalstva ima hkrati vpliv na celotno prebivalstvo, saj je prepleteno z različnimi dogodki, ki jih posameznik izkusi v življenju. Z vidika ekonomije, bo staranje prebivalstva vplivalo na »gospodarsko rast, na višino prihrankov in vlaganj ter na potrošnjo, pa tudi na razmerja na trgu delovne sile, na delovanje pokojninskih skladov, na davke in medgeneracijske transferje«. Na socialnem področju človekovega življenja lahko vidimo, da staranje že vpliva in bo vplivalo še močneje na »zdravstveno stanje družbe ter na skrb za zdravje prebivalstva, na sestavo družin in drugih oblik sobivanja ljudi, na gradnjo stanovanj ter na selitve prebivalstva« (Statistični urad Republike Slovenije 2008: 10–11).

Starostno-spolna struktura prebivalcev Slovenije se je v zadnjih letih močno spremenila zaradi izgub življenj v obeh svetovnih vojnah ter tudi zaradi upada števila rojstev. Po končani drugi svetovni vojni je delež starih ljudi (65 let in več) komaj presegel 7 %, ob zadnjem popisu leta 2002 pa se je število starih ljudi že podvojilo in približalo 15 %. Delež ljudi med 15 in 64 letom (delovno sposobni) se je v istem obdobju povečal za 5,5 %, hkrati pa je močno upadel delež mladih (do 14 let). Leta 1948 je bil delež mladih ljudi še višji od 28 % vsega prebivalstva, do leta 2002 pa je odstotek padel na 18 % (Statistični urad Republike Slovenije 2008: 21–23).

Koeficient starostne odvisnosti – število delovno sposobnih ljudi (med 15 in 64 letom) na število starih prebivalcev (nad 65 let) – se bo med leti 2000 in 2050 močno spremenil (Statistični urad Republike Slovenije 2008: 13). Eurostatove projekcije prebivalstva pa kažejo celo, da bo število delovno sposobnih ljudi drastično upadlo. Do leta 2060 kaže, da

bo s sedanjega števila štirih delovno sposobnih ljudi na enega starega človeka število upadlo na manj kot dva delovno sposobna človeka na enega starega. Najhitrejše spremembe se lahko pričakuje v prihodnjih dvajsetih letih, ko se bo upokojil velik del ljudi, rojenih po drugi svetovni vojni (European Commission, Eurostat, Publication Office of the European Union 2011: 32).

»Demografske spremembe v Sloveniji – upad rojstev in podaljševanje življenjske dobe človeka – so povzročile vrsto sprememb v naši družbi« (Kristančič 2005: 41). Avtorica poudarja predvsem spoznanje ljudi, da se njihovo življenje ne odvija več linearno, temveč se vrti ciklično. Linearno ali predvidljivo načrtovanje življenja je točno opredeljevalo, kdaj je čas za šolanje, kdaj je čas za službeno kariero, kdaj se je bilo potrebno poročiti in imeti družino. To vse je bilo sestavni del minule filozofije življenja, s cikličnim načinom življenja pa smo vstopili v novo filozofijo staranja. Ciklično pojmovanje življenja vpliva na posameznika in njegovo družino, šolanje in delo ter na rekreacijo in prosti čas. Vse to se med seboj prepleta in omogoča posamezniku, da doseže ubranost s samim seboj in širšo družbo. Tako lahko posameznik doseže večjo kakovost življenja človeka v vseh obdobjih, posebej v drugi polovici življenja (ibid.). V veliki večini na kakovostno staranje posameznikov vpliva ravno razumevanje stare generacije z mlajšima dvema (Ramovš 2013: 6). S svojimi izkušnjami, modrostjo in neobremenjenostjo lahko namreč v pozni dobi odraslosti ljudje dajo družbi več kot mladi, ki so neizkušeni, ali srednja generacija, ki je prezaposlena (Kristančič 2005: 28).

»Odgovor Republike Slovenije na staranje prebivalstva in evropske zahteve glede skrbi za novo solidarnost med generacijami je »Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva«, katere namen je uskladiti in povezati delo pristojnih vladnih resorjev z gospodarskim in s civilnim, tretjim sektorjem. Njen cilj je povečati solidarnost in kakovost medčloveškega sožitja med tretjo, srednjo in mlado generacijo ter zagotoviti kakovostno staranje in ustrezno oskrbo, ki vstopijo v naglo naraščajočo 'tretjo generacijo' pri nas« (Statistični urad Republike Slovenije 2008: 30).

1.3. MEDGENERACIJSKO SOBIVANJE

Konec dvajsetega stoletja lahko opazimo porast medgeneracijskega sobivanja. Pri tej obliki bivanja gre za sobivanje dveh različnih generacij oziroma dveh gospodinjstev v eni hiši. Člani družine sicer živijo v dveh ločenih stanovanjih. Prvo stanovanje je velja za glavno. Drugo stanovanje je običajno prizidek zraven ali nad glavnim stanovanjem in je manjše.

Vsako stanovanje ima lastno kopalnico in kuhinjo. Medgeneracijsko sobivanje ima lahko številne prednosti za vse družinske člane. Starim ljudem omogoča varnost, bližino sorodnikov in pomoč le-teh, ko jo potrebujejo. Družinam z majhnimi otroki lahko omogoča brezplačno varstvo in tesno povezanost otrok s starimi starši, ki jim posvetijo svoj čas in znanje.

Druga možna oblika bivanja je bivanje s sostanovalci. Le-ta je v Sloveniji najbolj obsežna med študenti in mladimi zaposlenimi, saj si glede na razmere na stanovanjskem trgu težje privoščijo plačevanje najemnine za celotno stanovanje. Za takšno bivanje je značilno sobivanje večjega števila posameznikov, ki si delijo eno stanovanje in hkrati stroške, ki jih s stanovanjem imajo. Vsakemu posamezniku pripada svoja soba, z ostalimi sostanovalci pa si deli kuhinjo, dnevno sobo in kopalnico. Takšna oblika bivanja bi lahko bila primerna tudi za starega človeka, ki ne more več živeti sam in si želi družbe, vendar ne želi biti vključen v skupnost (Rant 2013a: 36–37).

Socialni delavci in socialne delavke v Sloveniji poskušajo oblikovati vedno nove oblike sobivanja različnih generacij in na tak način preseči predsodke o starih ljudeh, da so sebična generacija socialne države (Mali 2014: 120).

»Med starejšimi od 65 let je ob popisu leta 2002 v Sloveniji večina živela v zasebnih gospodinjstvih z dvema članoma in več. Veliko oseb, starejših od 65 let, je ob popisu leta 2002 živelo tudi samih. V vseh starostnih skupinah je bilo izmed teh oseb žensk vsaj dvakrat več kot moških. Med osebami v starosti 65 let ali več jih živi samih 25,3 %. V večini so to ženske (11,4 % moški, 33,5 % ženske), katerih odstotek po dopolnjenem 70. letu še naraste (15,3 % moški, 41,8 % ženske)« (Statistični urad Republike Slovenije 2008: 47).

Glede na družbene spremembe zadnjih desetletij lahko v Evropski uniji opazimo povečan »delež enočlanskih gospodinjstev, ločitev, parov brez otrok ter družin, ki ne živijo skupaj«. Od prebivalcev Evropske unije, starejših od 65 let, jih 31,1 % živi samih, 48,3 % ljudi živi s partnerjem, 20,6 % v drugi obliki ter 4,6 % ljudi živi skupaj z otroki. Ženske imajo daljše pričakovano življenjsko dobo in tako med starimi ljudmi predstavljajo 57,7 % ljudi. V letu 2009 je med starimi ljudmi samostojno živelo 75,8 % žensk, 44,7 % jih je živelo v paru ter 60,6 % žensk v drugi obliki gospodinjstva (European Commission, Eurostat, Publication Office of the European Union 2011: 93–97). »V letu 2009 je bilo med starejšimi ljudmi v Evropski uniji več kot tri četrtine (76 %) takih, ki so bili lastniki stanovanja ali hiše brez

hipoteke ali posojila ter iz gospodinjstev z dvema odraslima osebama, od katerih je bila vsaj ena stara 65 let ali več« (European Commission, Eurostat, Publication Office of the European Union 2011: 93–97).

Starejši kot so ljudje, tem pogosteje živijo skupaj z otrokovo družino. Najbolj opazen porast takšnega sobivanja je po 85. letu starosti, in sicer najpogosteje s hčerko ter njeno družino. Najpogostejši oskrbovalci onemoglih starih ljudi v veliki večini primerov postanejo ravno zakonci ali otroci z družino. Ko človek v visoki starosti naenkrat potrebuje več pomoči, so najpogosteje hčerke v srednjih letih življenja tiste, ki poskrbijo za starše. V starosti prebiva s sorodniki približno vsak deseti Slovenec. Kot druge sorodnike so najpogosteje naštevili še svoje brata ali sestro, vnuke in druge bližnje sorodnike. Vendar pa z njimi zelo redko živijo v istem gospodinjstvu (Rant 2013b: 127).

»Samovalec je oseba, ki živi sama v gospodinjstvu in v isti hiši nima nobenih sorodnikov« (Rant 2013b: 127). Avtorica nadaljuje, da po 50. letu starosti postane samovalec približno vsak deseti Slovenec. S staranjem ta delež le še narašča, saj po 75. letu ostane samih skoraj tretjina starih ljudi, približno petina starih ljudi pa ne živi s svojimi sorodniki. Najbolj opazne razlike pri samoživečih starih ljudeh so razlike med spoloma; ženske (22,9 %) živijo same pogosteje kot moški (13,2 %). »Na žalost so starajoči se samovalci v primeru onemoglosti najbolj ranljiva skupina, za katero bi morala biti v skupnosti organizirana javna mreža različnih programov za oskrbo in nego« (ibid.).

1.4. LASTNIŠTVO IN PREMOŽENJE STARIH LJUDI

S staranjem postaja stanovanjsko okolje eno izmed najpomembnejših življenjskih okolij. Opremljenost in prilagojenost stanovanja na starost pa je pogosto odločilni dejavnik starih ljudi, da ostanejo doma ali odidejo v dom za ostarele. Izsledki raziskave *O potrebah, zmožnostih in stališčih prebivalstva Slovenije, starega 50 let in več*, kažejo, da je med starimi ljudmi 63,2 % lastnikov oz. solastnikov nepremičnine, v kateri živijo. V 18,6 % primerov je lastnik stanovanja partner, s katerim je človek poročen ali živi v izvenzakonski skupnosti, v 11,2 % je lastnik ožji sorodnik, v 5,7 % pa stari ljudje živijo v nepremičnini, katere lastnik je tretja oseba (Lipar 2013: 263). Saražin Klemenčičeva (2013: 162) nadaljuje podrobneje, in sicer kar 37 % ljudi je solastnikov (89 % z ženo, 74 % z možem), 27 % oseb je lastnikov, v 18 % primerov je lastnik partner, v 8 % otroci, v 6 % je lastnik dom za stare ali imajo stanovanje v najemu, ter v 4 % ostali. Struktura po spolu kaže, da je lastnikov stanovanja oz. hiše, v kateri živijo, 30,3 % moških in 24,0 % žensk.

Kakovostna starost je v veliki meri odvisna od dobre stanovanjske situacije in tudi od materialne preskrbljenosti. V Sloveniji je po rezultatih raziskave *O potrebah, zmožnostih in stališčih prebivalstva Slovenije, starega 50 let in več* brez dodatne zaposlitve upokojenih 70,8 % starih ljudi, kar je več kot tri četrtine. 14,9 % starih ljudi je še vedno zaposlenih s polnim delovnim časom, medtem ko je 4,1 % starih ljudi brezposelnih. Kot drugo se je opredelilo 3,6 % starih ljudi, 2,6 % starih ljudi pa je upokojenih z dodatno zaposlitvijo. Kot gospodinja se je določilo 2,4 % starih ljudi (med njimi ni bilo oseb moškega spola), imamo tudi 1,0 % starih ljudi, ki delajo z delnim delovnim časom ali sezonsko ter 0,6 % starih ljudi, ki so se definirali kot kmetovalci (Saražin Klemenčič 2013: 153).

Večina anketiranih v raziskavi *O potrebah, zmožnostih in stališčih prebivalstva Slovenije, starega 50 let in več* se najpogosteje preživlja s pokojnino (68 %), 16 % ljudi se preživlja s plačo, ki jo zaslužijo z rednim polnim ali delnim delovnikom ali s pogodbenim delom, z drugimi viri pa se jih preživlja 5 %. Finančno pomoč zakonca, otroka oz. drugega sorodnika prejema 4 % ljudi, medtem ko socialno podporo prejemajo 3 % vprašanih. 2 % ljudi se preživlja s prodajo lastnih izdelkov in 2 % z denarjem iz premoženja (Saražin Klemenčič 2013: 153–161).

»Ob upoštevanju naštetih virov dohodka so anketirani uvrstili svoje dohodke v skupno 4 razrede: do 400 €, od 401 do 800 €, od 801 do 1200 € in nad 1200 €. Dohodek več kot polovice anketiranih (52,2 %) se giblje v razredu od 401 do 800 €, dohodek dobre četrtine (25,7 %) pa je v najnižjem razredu« (Saražin Klemenčič 2013: 153–161). V tretji razred se je uvrstilo 15,2 % anketiranih in v zadnjega le 6,9 % ljudi. Prav tako rezultati raziskave kažejo, da 13 % ljudi finančno pomaga sorodnikom, ki nimajo svojega dohodka. Najpogosteje vzdržujejo sina ali hčer (z družino). Prav tako nekateri vzdržujejo svoje partnerje, vnuke, svoje starše. Pojavlja se tudi solidarnost do bližnjih oseb, ki sicer imajo lastne dohodke. Najpogosteje stari ljudje finančno pomagajo hčeri (z družino), sinu (z družino), vnukom, partnerici, partnerju in drugim (npr. dobrodelnim organizacijam), mami, očetu, prijateljem. Anketirani v povprečju pomagajo s 176,28 € (pri tem najmanjši znesek znaša 17 € in največji 1500 €; najpogostejši znesek pa je 200 €) (Saražin Klemenčič 2013: 153–161).

1.5. OSNOVNE ČLOVEKOVE POTREBE

»Potrebe so temeljni mehanizem vseh živih bitij, da se ohranjajo in napredujejo. Vsaka potreba je informacija, kaj živo bitje trenutno potrebuje za svoj obstoj in napredek, obenem

pa daje motivacijsko energijo za doseg ali uresničenje tega cilja. Živo bitje občuti svoj notranji energetske potencial kot napetost, stisko ali nujo, dokler energija ni porabljena oziroma potreba zadovoljena« (Ramovš 2003: 87).

»Stanovanje spada med osnovne vire, ki omogočajo zadovoljevanje potreb in s tem kakovost življenja. Druge podobne potrebe so še zdravje, prehrana, izobrazba, zaposlitev, varnost in politična udeležba« (Filipovič 2002: 55).

Abraham H. Maslow (1943: 370–396) nam je predstavil hierarhijo potreb, ki jo je razdelil na 4 potrebe nižjega in 3 potrebe višjega razreda. Glede na pomembnost jih je pregledno uredil v piramido potreb. Le-te si od najnižje do najvišje sledijo v naslednjem vrstnem redu:

1. *fiziološke potrebe* (kisik, hrana, voda, počitek, spolnost),
2. *potrebe po varnosti* (lastna varnost, zdravje, finančna stabilnost)
3. *potrebe po pripadanju in ljubezni* (prijateljstvo, ljubezen, družina)
4. *potrebe po ugledu, spoštovanju* (samospoštovanje, samozavest, spoštovanje drugih)
5. *kognitivne potrebe* (znanje, učenje, radovednost)
6. *estetske potrebe* (lepota, umetnost),
7. *samoaktualizacija* (uveljavljanje svojega potenciala).

Pri tem velja pravilo, da moramo najprej zadovoljiti potrebo na nižji ravni, da sploh lahko začutimo naslednjo potrebo. Torej moramo najprej zadovoljiti potrebo po hrani, vodi in dihanju, da začutimo potrebo po varnosti. Ko se počutimo varni, lahko začutimo potrebo po ljubiti in biti ljubljen, ... Vsak posameznik je tako sam odgovoren za uresničevanje svojih potreb.

Potrebe ljudi lahko razdelimo v dve kategoriji. Prvo kategorijo sestavljajo univerzalne potrebe, drugo kategorijo pa specifične. Univerzalne potrebe so potrebe, ki pripadajo vsakemu oz. jih ima vsak človek. So naš vsakdanjik in jih lahko delimo na vsaj štiri registre. Prvi je register naravnega eksistenčnega okvira, ki obsega predvsem naše fiziološke potrebe in potrebe po druženju. Drugi register je register družbenonormativnih in funkcionalnih potreb. Vanj spadajo potrebe, ki nam oblikujejo življenje glede na družbo. V tretji register spadajo specifične potrebe uporabnikov, ki so lahko ohranjevalne ali obnavljalne. Zadnji register sestavljajo inovativne potrebe – »potrebe po novih odgovorih, ki presegajo ohranjanje in obnavljanje tipičnega zadovoljevanja potreb in ustvarjajo nove

izzive ustaljenim izrazom osnovnih potreb«. Druga kategorija potreb pa so potrebe, ki »nadomeščajo institucionalizacijo, izhajajo iz interakcijskih prekrškov, protislovja neumeščnosti in pripadnosti« (Flaker et al. 2008: 387–388).

Flaker in sodelavci (2008: 30–386) so predstavili indeks potreb dolgotrajne oskrbe, v katerem so želeli predstaviti potrebe ljudi, ki dolga leta živijo v institucionalni oskrbi. Le-tega so razdelili na osem glavnih kategorij:

- *Namesto hospitalizacije in institucionalizacije*: življenje izven ustanove pomeni življenje z omogočeno zasebnostjo, brez nadzora in vmešavanja tretjih ljudi. Živeti v skupnosti nam ne daje zgolj zasebnosti in možnosti odločanja, temveč tudi možnost biti med ljudi, s katerimi se lahko povežemo, biti sam in biti z ljudmi, ki so nam pomembni (Flaker et al. 2008: 31).
- *Stanovanje*: »Prostor bivanja, domovanje ali stanovanje je v naši civilizaciji temeljna eksistenčna nuja« (Flaker et al. 2008: 116). Stanovanje nam tako omogoča zavetje, je naše bivališče, nam daje stalni naslov, ki je pomemben za birokracijo, omogoča nam prostor za shranjevanje osebnih reči, je prostor kjer se izoblikuje naša identiteta (Flaker et al. 2008: 117–124).
- *Delo in denar*: sposobnost delati je za mnogo ljudi osnovna potreba. Delo je sicer kompleksen pojav, saj obsega obsežno množico dejanj, početja, dogodkov in okoliščin. Za mnogo ljudi je sposobnost za delo tudi pogoj za obstoj, saj si z delom zagotovijo sredstva, ki jim omogočajo preživetje in življenje (Flaker et al. 2008: 142–143).
- *Vsakdanje življenje*: »Vsakdanje rutine, potek dneva, prekinitve ali okrepitve dejavnosti nam dajejo socialni občutek življenjskega ritma, samega sebe in pripadanja okolju. Spanje, obedi, obiski, delo nam omogočajo avtomatično nadaljevanje; prekinitve pa blokado, krizo, tudi novost in presenečenje. Za obvladovanje cikličnega in progresivnega poteka potrebujemo življenjske spretnosti in sodelovanje drugih« (Flaker et al. 2008: 191–192).
- *Nelagodje v interakciji*: nelagodje v interakciji povzročajo interakcijski prekrški. To je niz prekrškov, ki bi jih lahko imenovali tudi vljudnosti (npr. odmaknjen pogled, kršitev intimnega prostora, pretirana neposredna zadržanost ali neposrednost). Le-te prekrške delamo vsi, hkrati pa jih poskušamo s pojasnili ali opravičili popraviti (Flaker et al. 2008: 231).

- *Stiki in družabnost*: Stiki z drugimi ljudmi so hkrati fiziološka potreba in potreba civilizacije. V svojem življenju z ljudmi vzpostavimo različno število stikov, ki nas zaznamujejo na različne načine. Omogočajo nam, da zaznavamo svet okoli sebe. Ločimo jih lahko glede na vrsto in intenzivnost (Flaker et al. 2008: 258).
- *Institucionalna kariera*: »Ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, velik del življenja preživijo v različnih institucijah, v katerih prihajajo v tesen stik z osebjem in strokovnjaki. Življenje teh ljudi zaznamujejo dogodki, ki so vezani na razmerja med uporabniki in osebjem, ki pogosto vplivajo tudi na subjektivno doživljanje posameznikove vloge uporabnika« (Flaker et al. 2008: 311).
- *Neumeščenost in pripadnost*: To je dinamična potreba, ki jo označuje razpon med samostojnostjo in pripadnostjo. Običajno je potreba po umeščenosti in pripadnosti nujna za polno življenje posameznika (Flaker et al. 2008: 346).

Indeks potreb pomeni paradigmatični premik z zdravstvenega modela na socialni model obravnave posameznikov. V ospredje indeksa je tako postavljen posameznik in njegove potrebe. Indeks potreb je pomemben, saj nam predstavi situacije, v katerih se lahko znajdejo posamezniki, ter bistvene dejavnike, ki vplivajo na samostojnost in neodvisno življenje v skupnosti. Storitve tako prejmejo uporabniki neposredno, strokovnjaki pa z njimi vzpostavijo partnerski odnos (Flaker et al. 2008: 21).

1.5.1. POTREBA PO SOCIALNEM STIKU

Stiki z sočlovekom so v vsakdanjem življenju izredno pomembni, saj je to človekova temeljna potreba. Vstopanje, oblikovanje in prekinjanje stikov z drugimi ljudmi nas spremlja vse življenje (Nastran Ule 1992: 209).

Človek je bitje, ki ima izrazito potrebo po druženju. Vsakdo izmed nas je življenjsko odvisen od drugih ljudi in odnosov z njimi ter brez njih ne more preživeti. Potreba po soljudih je tako rekoč prisotna vse življenje (Ramovš 2003: 103).

Oblikovanje posameznikove osebnosti hkrati poteka kot usvajanje družbenih pričakovanj in zahtev, kar imenujemo tudi socializacija, in kot razvijanje sebi lastnih značilnosti in zmožnosti, kar lahko poimenujemo kot individualizacija. Družbeno ter individualno oblikovanje osebnosti omogoča posamezniku njegovo mesto v skupnosti. Pri tem posameznik sprejema in oblikuje različne vloge in perspektive ter si ustvari celotno podobo in pojmovanje o sebi. Vloge, perspektive in osebnost posameznika niso nespremenljive, se pa najbolj spreminjajo zaradi življenjsko pomembnih dogodkov za

posameznika ter pomembnih oseb v njegovem življenju (Musek 1993: 27). Vse to nam sporoča najbolj osnovno človekovo potrebo: socialni stik s sočlovekom, brez katerega ne moremo preživeti. V starosti se običajno spremenijo vedenjski vzorci interakcije med posameznikom in njegovim okoljem. Staranje običajno spremljajo tudi bolezni, ki zmanjšujejo posameznikovo sposobnost sprejemanja informacij, njihovega presojanja in odločanja. Vse to pripomore k zmanjšani socialni mreži v starosti. Lahko pa nastopijo tudi tako imenovani zunanji procesi družbene izgube, ki to še stopnjujejo (Hojnik-Zupanc 1997: 57).

»Po vsebini ločimo normativne, informativne in menjalne vrste stika« (Flaker et al. 2008: 258). Z *normativnimi stiki* se vzpostavljajo vrednote, norme in pravila. Učijo nas, kaj je dovoljeno in kaj ne. So smernice in navodila za naše življenje. *Informativni stiki* nam prinašajo informacije, ki nam omogočajo, da se v določenem okolju znajdemo. Manjša kot je naša socialna mreža, manj informacij imamo in manj smo sposobni kaj narediti ter poskrbeti zase. *Menjalni stiki* nam služijo za izmenjevanje različnih stvari, tako materialnih kot nematerialnih. Pogosto nam lahko naše socialne mreže zagotavljajo tisto, kar ni možno dobiti na trgu. Menjave potekajo na različne načine. Od prodaje in nakupa do neposredne menjave ali obdarovanja (Flaker et al. 2008: 258–260).

Ramovš (2003: 88) omenja, da se dandanes pogosto pojavlja situacija, ko so stari ljudje nezadovoljni, kljub temu, da imajo zadovoljene materialne potrebe in jim zdravje še dobro služi. Njihova nezadovoljnost tako velikokrat izhaja iz osamljenosti.

Ljudje potrebujemo sočloveka, s katerim lahko oblikujemo človeški odnos. Ravno odnosi med ljudmi so osrčje našega življenja ne glede na naš spol, ne glede na leta ali lokacijo bivanja. Odnosi niso nujno samo dobri in tudi ne samo slabi. Vsak človek mora imeti priložnost izkusiti odnose s sočlovekom, ki ga osrečujejo, mu prinašajo srečo in zadovoljstvo. Na drugi strani pa je tudi pomembno, da ljudje izkusimo odnose, ki nam prinašajo slabe izkušnje, bolečino in solze. Raznoliki odnosi so sestavni del slehernega med nami. S staranjem, spoznavanjem ljudi in odnosov z njimi ter nabiranjem življenjskih izkušenj ljudje postanemo bolj oprezni in sumničavi ter tako težje vstopamo v medčloveške odnose. Postanemo veliko bolj previdni in izbirčni glede oblikovanja in tudi glede števila medosebnih odnosov. Pri tem ne smemo pozabiti tudi na dejstvo, da smo v obdobju ekspresnega tehnološkega napredka, ki nas danes mnogokrat prikrajša za izkušnje, ki jih pridobimo z medsebojnimi odnosi, za neposreden stik s sočlovekom ('iz oči v oči').

Te posledice občutimo že danes, če ne bomo negovali večšine medosebnih odnosov, pa jih bodo generacije, ki prihajajo za nami, občutile še toliko bolj (Kristančič 2005: 111).

1.5.2. POTREBA PO STANOVANJU

Stanovanje je ena temeljnih človeških potreb, ki ni le zavetje pred vremenskimi razmerami, temveč nam nudi tudi celo vrsto socialnih funkcij. »Je prostor za druženje, za ustvarjanje družine, za shranjevanje stvari in je prostor, ki nam omogoča varnost in zasebnost«. Poleg tega nam daje tudi naslov stalnega prebivališča, ki je temeljna birokratska podlaga naše identitete. Po eni strani je stanovanje nekaj, kar je za obstoj posameznika samoumevno, po drugi strani pa je pot do lastnega stanovanja lahko zelo težka, čemur botrujejo visoke najemnine oz. cene stanovanj, strogi pogoji za denarna posojila in podobno (Flaker et al. 2008: 111).

Stanovanje pomeni za posameznika fizično zavetje pred vremenskimi razmerami in je nujno za preživetje, zato je uvrščeno kot temeljna potreba človeka. Pomembnost stanovanja za preživetje in hkrati primernost stanovanj za dostojno življenje opredeljujejo tudi v številnih mednarodnih dokumentih. Stanovanje pa nima le funkcije zaščite, temveč nam nudi možnost zadovoljevanja tudi drugih potreb, kot je potreba po varnosti, ki pomembno vpliva na človekovo delovanje v družbi, potrebo po zasebnosti ali potrebo po socialnem stiku (Boškić 2002: 21).

Boškić in Filipovič (2002: 82–83) omenjata, da stanovanje velja za eno temeljnih človekovih potreb in je pomemben dejavnik, ki vpliva na vključenost posameznika v družbo. V kolikor posameznik nima urejenega stanovanjskega vprašanja, se lahko posledice le-tega odražajo kot kopičenje drugih težav:

1. psihične težave, kot so strah, psihični zlomi, zdravljenje na psihiatriji, osebnostne in vedenjske motnje, samomorilna nagnjenja, občutek brezizhodnosti, depresivnost, in drugo;
2. zdravstvene težave, kot je pljučnica pri brezdomcih, invalidnost, pri otrocih pogosta astma, bronhitis, psihosomatske zdravstvene težave, odvisnost, alkoholizem ipd.;
3. socialne težave, na primer neuspešnost otrok v šoli, konfliktnost otrok, prepiri, ki vodijo v razpad družine;
4. zaposlitvene težave, kot na primer več izostankov z dela, brezposelnost ipd.

»Tako bi lahko govorili o dvosmerni povezavi med stanovanjskimi vprašanji in navedenimi težavami. Stanovanje je lahko osnovna težava, ki vodi k drugim težavam, pa

tudi obratno – posledica težav so lahko tudi stanovanjske težave, ki se kažejo v nezmožnosti vzdrževanja stanovanja in izpolnjevanju stanovanjskih obveznosti, ki izhajajo iz stanovanjskega statusa« (Boškić, Filipovič 2002: 82–83).

1.6. STANOVANJE

1.6.1. KAJ JE STANOVANJE?

Stanovanje je skupina prostorov, ki imajo ena vhodna vrata in so hkrati primerni za trajno bivanje. Lahko se nahaja tako v enostanovanjski ali večstanovanjski zgradbi. Da določen prostor opredelimo kot stanovanje, morata biti izpolnjena »objektivni pogoj (možnost trajne uporabe stanovanja) in subjektivni pogoj (namen trajnega bivanja)«. Prav tako je pomembno, da je za te prostore možno uporabljati določbe Stanovanjskega zakona (Uradni list RS, št. 69/2003), saj le tako najemniki uživajo varstvo, ki ga ta zakon zagotavlja (Cvahte et al. 2001: 17).

»Pri tem je potrebno poudariti tudi, da se za stanovanje ne štejejo začasna bivališča, kot so stanovanja na gradbiščih, samski domovi, dijaški in študentski domovi, domovi za stare, barake in prostori, namenjeni za počitek in oddih« (ibid.).

Stanovanje uvrščamo med najkompleksnejše dobrine, kar pomeni, da ga je možno opisati s številnimi lastnostmi, ki jih posameznik šteje za pomembne. Na eni strani so pomembne fizične lastnosti stanovanja, kamor uvrščamo velikost stanovanja, osvetljenost prostorov, opremljenost z življenjsko potrebno infrastrukturo in podobno. Na drugi strani pa so pomembne tudi druge lastnosti stanovanja, ki se navezujejo na trajnost in varnost njegove uporabe, zasebnost in intimnost, prijateljskih vezi v soseščini do uglednosti lokacije stanovanja (Mandič 1996: 59).

1.6.2. PRIMERNO STANOVANJE

V 25. členu Splošne deklaracije o človekovih pravicah iz leta 1948 najdemo opis, da »ima vsakdo pravico do življenjske ravni, primerne za zdravje in dobrobit sebe in družine, vključujoč hrano, obleko, stanovanje, medicinsko oskrbo in nujne socialne storitve, kakor tudi pravico do varnosti v primeru brezposelnosti, bolezni, fizični nesposobnosti, ovdovelosti, starosti ali v drugih okoliščinah, ki jih sam ne more obvladati« (<http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic>).

V kolikor ima stanovanje poleg dnevnega prostora, kuhinje, toaletnih prostorov in predsobe tudi tolikšno število spalnic, kolikor ljudi živi v njem, se šteje, da je stanovanje primerno za bivanje. Spalnica v minimalni izmeri 10 m² je primerna za dve osebi, kabinet pa zgolj za eno (Cvahte et al. 2001: 18). Mandič (1996: 69) nadaljuje, da za Slovenijo zadošča dvoposteljna soba za starša ali za dva otroka mešanega spola do 7 let ali za dva mladostnika, v kolikor sta istega spola (do 18 leta). Vsaka oseba nad 18 let naj bi imela svojo sobo.

1.6.3. PRAVICA DO STANOVANJA

Razvoj pravice do stanovanja je opisan v večih mednarodnih dokumentih (Mandič 1999: 29–35):

- Splošna deklaracija o človekovih pravicah, ki jo je sprejela Generalna skupščina OZN leta 1948 v 25. členu pravi: »Vsakdo ima pravico do življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blagostanje, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo« (<http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic>).
- Mednarodna konvencija o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, ki jo je sprejela Generalna skupščina OZN leta 1966, v veljavo pa je stopila 1976 in Slovenija jo je ratificirala, pravi: »Države podpisnice priznavajo pravico vsakogar do primerne življenjske ravni zase in svojo družino, upoštevaje primerno hrano, obleko in stanovanje, kakor tudi do stalnega izboljševanja življenjskih pogojev« (<http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/mednarodni-pakt-o-ekonomskih-socialnih-in-kulturnih-pravicah>).
- Resolucija OZN z naslovom Človekova pravica do primerne stanovanja, ki jo je leta 1993 sprejel Komite za ekonomske, socialne in kulturne pravice, pravi: »Pravico do stanovanja imajo vsi ljudje, ne glede na premoženje, raso, zdravstveni položaj itn., pravico do stanovanja v smislu prostora, kjer bodo lahko živeli v miru in dostojanstvu« (Mandič 1999: 29–35).
- Evropska socialna listina iz leta 1996, ki v 31. členu pravi: »Pravica do stanovanja. Z namenom zagotovitve učinkovitega izvajanja pravice do stanovanja se podpisniki zavezujejo k izvajanju naslednjih ukrepov: razvijati dostop do stanovanja primerne standarda; preprečevati in krčiti brezdomstvo s ciljem, da bi ga

postopno odpravili; zagotavljati, da bo cena stanovanja dostopna tudi tistim, ki nimajo primernih virov« (<http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/svet-evrope/evropska-socialna-listina>).

- Resolucija evropskega parlamenta o socialnih vidikih stanovanja iz leta 1997 priznava, da je za človeka in njegovo socialno vključenost v družbo pomembno primerno stanovanje (Mandič 1999: 29–35)
- V Stanovanjskem zakonu (Uradni list RS, št. 69/2003) so opisane pristojnosti države in občin, določeni so glavni instrumenti stanovanjske politike in opredeljene ciljne skupine, ki so jim posamezni programi namenjeni. Stanovanjski zakon opredeljuje tudi osnovne formalnopravne ureditve, kot so lastniška in upravna razmerja v večstanovanjskih hišah, najemna razmerja ter privatizacija stanovanj in stanovanjskih hiš v družbeni lasti. Hkrati Stanovanjski zakon določa tudi pogoje za »pomoč pri pridobitvi stanovanja, način določanja najemnin, spodbude za investiranje, vzdrževanje in najem stanovanj ter pristojnosti države in občin na stanovanjskem področju« (<https://www.uradni-list.si/1/content?id=44580>).

1.6.4. FINANČNE UGODNOSTI

»Subjektne subvencije so subvencije, ki jih neposredno in v denarni obliki prejmejo uporabniki (*gospodinjstva*). Namenjene so kritju najemnine, oskrbnih ali drugih stroškov gospodinjstva. Usmerjene so torej na stran 'povpraševanja' na trgu stanovanjskih storitev oz. na stran uporabnikovih storitev in so vezane na osebo in njihovo izpopolnjevanje določenih kriterijev, kot je npr. nizek dohodek« (Mandič 1999: 152).

»Objektne subvencije so subvencije, namenjene naložbi v stanovanje oziroma dejavnosti. Namenjene so strani 'pobude' na stanovanjskem trgu oz. izvajalcem stanovanjskih in drugih storitev; dodeljene so v fazi proizvodnje stanovanj (lahko tudi prenove in vzdrževanja) ali pa opravljanja storitve (npr. subvencija k stroškom vzdrževanja). Vezane so na objekt, z njimi država pokrije del proizvodnih stroškov ter tako zniža stroške nakupa, najemnine ali uporabe. Z njimi država neposredno poveča ponudbo cenejših stanovanj in lahko spremeni tržno ravnovesje, prav tako pa pospeši oskrbo z drugimi storitvami, ki jih morebiti brez te subvencije sploh ne bi bilo« (Mandič 1999: 153–154).

V Sloveniji so do sedaj uveljavljene samo subvencije gospodinjstva. V kolikor bi se uveljavile objektne subvencije, bi se v Sloveniji povečala ponudba ugodnejših stanovanj,

saj bi imela stanovanja nižjo končno ceno, hkrati pa bi se zmanjšala potreba ljudi po posojilih (Mandič 1999: 157). Na žalost so posojila Stanovanjskega sklada RS po obstoječih kriterijih omejena zgolj na tiste skupine ljudi, ki imajo razmeroma dobro ekonomsko osnovo. Krediti Stanovanjskega sklada RS so tako še vedno nedostopni za širok krog iskalcev stanovanj, ki nimajo dobre ekonomske osnove, le-ta pa se iz leta v leto še širi. V izredno slabem položaju se tako nahajajo predvsem samski (in mladi) ljudje (Černič Mali, Kreitmayer 1999: 243).

Živeti v najemnem stanovanju daje slabo podobo o nas. V preteklosti je veljalo najemniško stanovanje predvsem kot privilegij, ki ga je imelo malo ljudi; dandanes pa ga bolj razumemo kot pomoč ljudem, ki nimajo zadostnih sredstev za preživljanje oz. imajo premalo finančnih sredstev za nakup lastniškega stanovanja. Najemno stanovanje tako vidimo kot nekaj neobičajnega in ga razumemo bolj kot izjemo, medtem ko naj bi navaden človek stanovanje zgradil ali kupil sam (Mandič 1999: 160).

1.7. NOVODOBNO BREZDOMSTVO

Poznamo več različnih definicij brezdomstva. »Strokovnjaki Sveta Evrope, komisija za socialno politiko, definirajo brezdomce kot posameznike ali družine, ki so brez trajne nastanitve v primernem osebem stanovanju. Evropska opazovalnica brezdomcev pri Evropski zvezi nacionalnih organizacij, ki delajo z brezdomci (FEANTSA), definira brezdomstvo kot odsotnost trajnega, osebnega, primernega stanovanja. Brezdomci so tako ljudje, ki nimajo dostopa do osebnega, stalnega in primernega stanovanja, ali ki takega stanovanja zaradi finančnih ali drugih omejitev ne zmorejo vzdrževati, ali pa tisti, ki do takega stanovanja ne morejo ali ga ne morejo vzdrževati, ker sami ne zmorejo imeti popolnoma neodvisnega življenja. Najstrožje definira brezdomstvo programski Stanovanjski indikator, ki definira brezdomce kot ljudi, ki spijo zunaj stanovanj ali v začasnih zavetiščih« (<http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije>).

Brezdomstvo ne pomeni le izgubiti strehe nad glavo ampak gre za večplasten družbeni pojav. Pomeni lahko izgubo stanovanjskega prostora, zavetja in doma, za katere je pogosto vzrok izguba službe, osebne stiske, krčenje obsega socialne države, dnevno naraščajoča revščina ter pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanj (Humer 1999: 209).

V članicah Sveta Evrope so stanovanjskim tveganjem najbolj izpostavljene naslednje skupine ljudi: »družine z nizkim dohodkom; brezposelni, zlasti trajno; ljudje, ki so odvisni od alkohola in mamil; slabo izobraženi; enoroditeljska gospodinjstva; velike družine;

etnične manjšine, zlasti Romi; ljudje s psihosocialnimi prizadetostmi; mladina, ki je ostala brez podpore staršev« (Mandič 1999: 11–12).

Organizacije, ki sodelujejo z brezdomci, poročajo, da je brezdomstvo v večini primerov prehodno obdobje, ki nastopi ob prelomnicah življenjskega cikla posameznika (Mandič 1999: 11–12).

Med novimi načini pojasnjevanja in problematiziranja položaja ranljivih skupin ima pomembno vlogo koncept 'socialne izključenosti'. Vzrok za prikrajšanost in ranljivost skupin ni samo zaradi pomanjkanja materialnih virov. Pomemben dejavnik je tudi izključenost iz pomembnih družbenih razmerij, ki naj bi posameznika vključevala. Le-te dimenzije so država, trg in civilna družba. Ranljive skupine ljudi imajo šibka razmerja v vsaj eni izmed teh dimenzij (Mandič 1999: 17–18).

Brezdomci so lahko tudi skupina mladih, ki živijo v konstantni socialni izključenosti, le-ta pa je posledica revščine ali pomanjkanja. V Sloveniji se odkrito brezdomstvo mladih ne opazi, vendar lahko predvidevamo, da gre za skrito brezdomstvo, ki se kaže predvsem v uporabljanju majhne osebne mreže ali pa institucionalizaciji. Tudi takšno bivanje lahko označimo kot brezdomstvo, saj mladi živijo v bolj ali manj začasnih stanovanjskih rešitvah in nimajo stalnega bivališča (Leskošek 1999: 95–96).

Mladi si izberejo različne oblike začasnega bivanja, ki so odvisne predvsem od materialnih zmožnosti posameznika, načina življenja, osebnih značilnosti, ambicij in norm ter vrednot, ki jih mlad človek ima (Leskošek 1999: 92).

»Glede na to mladi izbirajo med naslednjimi oblikami bivanja:

- bivanje v študentskem ali dijaškem domu,
- soba s stanovalci,
- stanovanje s sostanovalci,
- nasilna zasedba prostorov,
- stanovanjska skupina,
- bivanje pri prijateljih,
- najeta soba ali stanovanje brez sostanovalcev« (Leskošek 1999: 92).

Pomembno je, da opazimo situacije, ki mlade potiskajo v brezdomstvo. To je možno le, kadar vidimo mlade ljudi kot kompetentne posameznike, ki imajo pravico do razvijanja

lastne samostojnosti in neodvisnosti. Potrebno je preseči mišljenje, ki mlade ljudi označi kot odvisno in nekompetentno družbeno skupino, ki potrebuje nenehni nadzor in pokroviteljstvo, ter dati družbeni skupini mladih možnost, da gradijo na samostojnosti in neodvisnosti (Leskošek 1999: 103).

Stari ljudje imajo zaradi običajnega poteka stanovanjske kariere običajno že urejene stanovanjske razmere. Tako so stari ljudje večinoma lastniki stanovanj, kar je v Sloveniji značilno za velik delež celotne populacije (90 %) in še toliko bolj za starejše. Pri tem je povprečna površina na osebo v starejših gospodinjstvih precej večja, kot je povprečje v celotni populaciji. S stanovanjskega vidika torej na prvi pogled starejša populacija ni bolj ranljiva od preostalih starostnih skupin, ampak precej manj (Hlebec et al. 2010: 32).

1.7.1. OSAMOSVAJANJE MLADIH

Kot sta že leta 1995 omenjala Ule in Mihelj (1995: 56–57) bo imela v prihodnosti mladih največji vpliv investicija v izobrazbo in kariero. Pomembno bo postalo intenzivno šolanje majhnih otrok in podaljševanje šolanja v trideseta leta posameznika, kar bo povzročilo podaljševanje mladosti v vedno kasnejša leta. Prav tako se bo nadaljevala kriza zaposlovanja mladih, saj bo obseg dela za zaslužek vedno ožji. Mladi se bojo soočali predvsem z menjajočimi se obdobji nezaposlenosti, dodatnim šolanjem, z delnimi zaposlitvami. Po petdesetem letu prejšnjega stoletja mladi namreč niso več stopali v svet dela kot vajenci ali mladi delavci, saj je vedno večji pomen pridobival izobraževalni sistem. Podaljševanje mladosti je torej zasnovano na triadi institucij – »izobraževalni sistem, prostočasni sistem, sistem fleksibilne podzaposlitve«. Če želijo mladi uspeli v življenju, morajo sinhrono sodelovati na vseh treh področjih dejavnosti.

Leskošek (1999: 89) povzema Avramovo (1998), ki omenja, »da so vsi mladi v prehodnem obdobju k neodvisnosti. Ta prehod od odvisnosti od staršev k samostojnosti in neodvisnosti označuje pridobitev dohodka, ki zadošča za preživetje in ustvarjanje lastnega gospodinjstva. Neodvisnost sicer ni nujno povezana z ustvarjanjem nove družine ali življenjem v partnerstvu.« V zadnjih letih lahko po podatkih Statističnega urada opazimo očitno podaljševanje bivanja pri starših v pozna dvajseta ali tudi trideseta leta starosti. Razloga za to sta predvsem težki pogoji za pridobitev stanovanja, saj mnogi mladi niso upravičeni do subvencij Stanovanjskega sklada RS; cene nepremičnin pa so za mlade, ki so pogosto tudi brezposelni, zelo visoke. V kolikor mladi živijo 'na svojem', pa še ne pomeni, da niso ekonomsko odvisni od staršev. Podaljšana odvisnost povzroča veliko negativnih

čustev, kot so frustriranost, dezorientacija, občutek nepripadnosti, ambivalentnost, regresija in negotovost. Ta proces k neodvisnosti in samostojnosti je lahko počasen in pogosto tudi ponavljajoč se dogodek. Mladi tako predvidoma prvič odidejo od doma, ko so v procesu izobraževanja, naj si bo to srednješolsko ali univerzitetno šolanje. Po šolanju se nekateri vrnejo domov in ostanejo doma, dokler se ne zaposlijo ali najdejo partnerja. Odhajanje in ponovno vračanje k staršem se tako nanaša tudi na tiste mlade, ki so se že zaposlili in se odselili od doma, pa jim neodvisno življenje iz različnih razlogov (izguba službe, predrago stanovanje) ni uspelo (ibid.).

Mandič in Gnidovec (1999: 54–56) povzemata dejavnike prehoda po več avtorjih (Nilsson in Strandth 1998, Lindth 1998, Ambrasson in Borgegard 1998, Clarc, Deurloo in Dieleman 1994, Lyons 1998, Lindh 1998, Malmberg 1998):

- strukturni dejavniki so dejavniki, ki pomenijo za posameznika družbeno danost, na katero sam ne more vplivati. Govorimo predvsem o demografskih spremembah, okoliščinah na stanovanjskem trgu, razpoložljivosti stanovanj, dostopnosti cenejših najemnih stanovanj in stanovanjskih posojilih.
- Osebne preference se nanašajo na osebne značilnosti, identiteto, življenjski slog, vrednote in drugo. Te spremenljivke so povezane s samim procesom odraščanja. Dandanes velja, da je vstop v odraslost bolj postopen in počasnejši, ne več nujno povezan z zunanjimi dogodki, kot je odhod iz starševskega doma in ob drugačnih identitetnih spremembah.
- Posameznikovi viri, kot so znanje, socialni kapital in vključenost v socialna omrežja, zdravje, finančni viri, ... Med te vire sodi tudi zaposlitev oziroma plačano delo. Več raziskav kaže, da je ravno zaposlitev med ključnimi dejavniki prehoda v samostojno stanovanje. Prav tako je pomemben vir tudi izobrazba, saj vstop v visokošolsko izobraževanje prinaša tudi dostop do študentskih dotacij in vladnih posojil. Tako se večja finančna samostojnost mladih kot posredni dejavnik stanovanjske osamosvojitve. Kaže pa se tudi kot neposredna osamosvojitve – preselitev iz stanovanja staršev v študentski dom ali študentsko stanovanje.
- Stanovanjske razmere v domu staršev niso med najpomembnejšimi dejavniki, vendar pa pogosto vplivajo na zapustitev le-tega. Mladi, ki živijo v manjšem stanovanju, zapustijo dom prej kot tisti, ki živijo v prostornejšem.

- Partnerstvo je pomemben dogodek v življenju posameznikov. Večina posameznikov se preseli k partnerju med 20. in 30. letom starosti. Temu botrujejo tudi finančni razlogi, saj se stanovanjski stroški delijo na dve osebi.
- Spol kaže na to, da se mlade ženske veliko prej odločijo zapustiti starševski dom kot mladi moški.

Do zapustitve starševskega doma in prehoda v samostojno stanovanje prihaja kasneje (pri višji starosti) in tudi sam prehod postaja bolj postopen. Na posameznikovo izbiro stanovanja vpliva vrsta dejavnikov, kot so njegova starost, finančni in drugi viri, družinski položaj, osebne želje pa tudi zunanje okoliščine in objektivno dane priložnosti pri dostopu do stanovanja (Mandič, Gnidovec 1999: 43–44).

1.7.2. HOTEL 'MAMA'.

Zapustitev domačega gnezda in nastanitev v prvem (lastnem) samostojnem stanovanju je en izmed pomembnejših dogodkov v človekovem življenju. Hkrati nosi ta dogodek v sodobnem družboslovju tudi vrsto pomenov. Prvi pomen označuje trenutek človekove osamosvojitve in vstopa v odraslost, hkrati pa tudi nastanek novega samostojnega gospodinjstva. Drugi pomen pomeni spremembo posameznikovega vzorca in začetno točko posameznikove stanovanjske kariere. S staranjem ljudje prehajajo skozi življenjske cikle: s poroko, ko novoporočeni par začne novo življenje v najetih sobah ali stanovanjih; s starševstvom, kar pomeni selitev v večje stanovanje, da zadostijo prostorskim potrebam, ali selitev v lastniško stanovanje; odhodom otrok od doma, ko se par lahko znova seli v manjše stanovanje, in z vdovstvom, ko stari ljudje običajno sobivajo s svojim otrokom in njegovo ali njeno družino (Mandič, Gnidovec 1999: 43–46).

Ostaja dejstvo, da mladi živijo v odvisnem odnosu od svojih staršev. Večina mladih finančno ne pomaga staršem, ne skrbi za zadovoljevanje osnovnih potreb in ima malo delovnih obveznosti znotraj družine. Vse to jih prikraja za izzive samostojnega, neodvisnega življenja. Svojo osebnost gradijo brez soočanja s situacijami in izzivi neodvisnega življenja. Pogosto se odselijo od doma šele, ko si vzpostavijo partnersko zvezo, ter tako preidejo iz ene odvisnosti v drugo (Leskošek 1999: 72).

Kot še navaja Leskošek (1999: 71) mladi in njihovi starši v današnjem času lažje živijo skupaj, saj tipičnega generacijskega konflikta ni več. Starši in otroci se ne razlikujejo več radikalno v sistemu vrednot in norm in tudi ne več toliko v slogih življenja. Stanovanja ali hiše so prostornejše in družine so manjše.

»Pogosto pa življenje s starši ni le lastna izbira, temveč posledica pomanjkanja izbire lastnega bivališča. Tisti mladi, ki so zaposleni oz. si ustvarijo družino, se znajdejo v istem krogotoku iskanja stanovanja kot vsi ostali. Edina prednost, ki jo imajo, so točke za mlado družino, ki jih pridobijo pri vlogi za socialno, neprofitno ali profitno stanovanje. Kljub temu je lahko družina slabost pri iskanju stanovanja pri zasebnih lastnikih, ki pogosto zavračajo družine z otroki. Prav tako je mladost lahko slabost takrat, ko mladi nimajo stalne zaposlitve, temveč se zaposlujejo le za določen čas. V teh pogojih namreč ne morejo pridobiti bančnega kredita« (Leskošek 1999: 72–73).

Mladi v državah Evropske skupnosti ostajajo doma iz različnih razlogov. Za večino je najem stanovanja in stroški bivanja prehud finančni zalogaj, hkrati pa imajo ugodne življenjske pogoje pri starših in jih ne želijo zamenjati za slabše bivališče. Mladi ostajajo doma tudi zaradi sprememb v vrednotah in normah, upadu religioznosti in tradicionalizma ter s tem povezanim povečanjem svobode bivanja pri starših. Tako ostaja pri starših tudi mnogo mladih, ki imajo dobro plačane službe. »Vendar podatki veljajo le za tiste mlade, ki ne živijo v konfliktnih družinah, revščini ali slabih stanovanjskih pogojih« (Leskošek 1999: 92).

Poleg tega strokovnjaki opozarjajo, da odhod iz starševskega stanovanja ni vedno enkraten dogodek. Vse pogostejši je pojav nekaj časa trajajočega procesa postopnega osamosvajanja, v katerem mladi razvijajo različne oblike življenja (Living Apart-Together faza). Med te oblike lahko štejemo življenje doma z občasnim življenjem drugje ali življenje drugje z rednim obiskovanjem staršev. Poleg tega obstaja še povratek domov, ko se mladi po izteku (ali prekinitvi) prvega samostojnega bivanja začasno vrnejo domov (Mandič, Gnidovec 1999: 51–52).

1.8. MEDGENERACIJSKO SOŽITJE

»Medgeneracijsko sožitje je sožitje med mlado, srednjo in tretjo generacijo, pri čemer sožitje obsega medsebojno doživljanje, sodelovanje, izkušnje, stališča in ravnanje ljudi v neposrednem in posrednem sobivanju v družini, skupinah in skupnosti. Mlada, srednja in tretja generacija na družbeni ravni ustrezajo človekovi mladosti, srednjim letom in starosti. Sožitje je najširši pojem, ki vsebuje sobivanje v prostoru in času, sodelovanje pri dejavnostih in globlje osebne odnose«; v vseh primerih seveda tako pozitivni pol dobrega sožitja kot negativni pol slabega sožitja (Ramovš 2013: 41).

Živeti v sožitju nas ne usmerja zgolj na sprejemanje drugačnih, v pomoč tistim, ki jo potrebujejo, in tistim, ki se težje znajdejo. Ni le solidarnost tistih, ki imajo, z drugimi, ki tega nimajo. Sožitje je nekaj več. Je značilnost vseh živih mehanizmov in narave, je hoten proces, v katerem vsi aktivno prispevajo, ga razvijajo in vzdržujejo. Sožitje ni samoumevno in ni večno. Ostaja in se gradi le, če se zanj zavestno zavzemamo. V ta proces vstopamo prostovoljno in le takrat, ko smo pripravljeni dati del sebe in sprejemati druge ter od njih. To velja za raznovrstna sožitja, med drugim tudi za sožitja generacij ali medgeneracijsko povezovanje (Valenčič 2002: 8). Mali (2013: 45) med drugim opisuje, da lahko medgeneracijsko solidarnost oz. sožitje opredelimo kot »socialno povezanost med generacijami. Le-ta zajema odnose med ljudmi in vezi, ki povezujejo posameznike s skupinami in skupine med seboj«.

Medgeneracijsko sožitje in solidarnost sta pomembna temelja socialnih držav in družbe blaginje, ki nista samoumevna sama po sebi, temveč zahtevata veliko prizadevanj vseh generacij. Sožitje je tako medsebojni dialog, pri katerem vse generacije sodelujejo na način, ki je zanje koristen (Ramovš 2013: 9–12).

»Na mikro družbeni ravni nematerialne vrednote bistven del sožitja, njene nepogrešljive sestavine pa so empatija, osebna opora in pomoč« (Ramovš 2013: 9–12). Medtem ko je komunikacija tista sestavina, ki loči zgolj prostorsko sobivanje različnih generacij od celovitega pojma sožitje, je na drugi strani pristna vzajemna pomoč tista merljiva sestavina, ki določa solidarnosti. Medgeneracijsko sožitje hkrati označuje tudi način doživljanja in vedenja med različnimi generacijami (Ramovš 2013: 9–12). Socialno delo se vedno zavzema za dobrobit vseh ljudi, vseh starosti in vseh generacij, saj je osnovno etično pravilo vključevanje ljudi in ne obratno (Mali 2014: 119).

Na medgeneracijsko sožitje v večini lahko vplivajo odnosi med ljudmi. Poznamo štiri ravni odnosov (Kristančič 2005: 113):

1. raven je raven odnosov do samega sebe. Vsakdo izmed nas ima odnos do sebe – govorimo sami s seboj, si zamišljamo ali vizualiziramo preteklost, sedanost in tudi prihodnost. Lahko pa smo tudi odtujeni ali izolirani od nas samih. Rezultat tega je pomanjkanje občutka za osebno identiteto, zmanjšan obseg čustvovanja in mišljenja;

2. raven odnosov je interpersonalna ali medosebna raven. To so povezave z drugimi osebami, s katerimi izmenjujemo svoje misli, čustva, fizične reakcije in dejavnosti. Te odnose običajno negujemo v ožji družini;
3. raven predstavlja socialno raven medosebnih odnosov. Vsi naši odnosi se oblikujejo in razvijajo v socialnem kontekstu;
4. raven pa predstavljajo občasni odnosi ali čustveno-socialni odnosi, ki jih uprizarjamo občasno ob obletnicah, spominskih dogodkih, ... Običajno je za te odnose značilen čustven pogled na preteklost, v nas vzbujajo ambivalentna čustva.

1.8.1. MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

»Temeljno medsebojno razmerje generacij je njihovo komplementarno dopolnjevanje, ki je eno osnovnih gibal človeškega obstoja in razvoja. Komplementarno dopolnjevanje generacij izhaja iz njihovih naravnih značilnosti« (Ramovš 2003: 81). Mladost je videti kot nekakšna priprava na delo, ki poteka skozi šolanje, srednja generacija je aktivno zaposlena generacija in starost je obdobje, ko se ljudje upokojijo in postanejo ekonomsko neaktivni (Mali 2014: 116).

Srednja generacija skrbi za nadaljevanje roda in dela za preživetje in podporo vseh generacij, zato ji pogosto zmanjka časa za večje medgeneracijsko sodelovanje. Prav tako srednji generaciji primanjkuje čustev na partnerskem odnosu in v odnosu do otrok ter staršev. Srednja generacija je v odnosu mlajše generacije predvsem v vlogi staršev ali skrbnikov. Srednjo generacijo lahko v starševski vlogi podpre tudi tretja generacija. Tretja generacija je namreč na voljo skoraj ves čas oz. svobodno razpolaga s svojim časom, saj ga ne preživljajo več v službi. S čustvenega vidika lahko vidimo, da le-ti še vedno ostajajo sveži oz. v starosti dozori v tisti smeri, kakor se je človek oblikoval v srednjih letih. Predvsem pa v starosti dozori življenjska izkušnja (Ramovš 2003: 81–82).

»Tesen stik stare in mlade generacije je torej življenjskega pomena za dober razvoj prve generacije. Nič manj pa ni pomemben za tretjo generacijo« (Ramovš 2003: 84).

Mlada generacija je polna življenja, radovedna in razposajena, pred njo ležijo vse življenjske možnosti. Na drugi strani se star človek približuje koncu življenja, njegove možnosti so čedalje bolj izčrpane in ob mladi generaciji sodoživlja mladostništvo. Na tak način lahko svojo starost doživi bolj polno in se bliža koncu življenja z zaupanjem v življenje (Ramovš 2003: 84).

Stara generacija pa prav tako potrebuje srednjo generacijo, predvsem kar se tiče materialne varnosti (pokojninski sistem). Srednja generacija z delom proizvaja vse, kar tretja generacija potrebuje – zdravstvene, socialne, upravne in druge usluge. Povsem enako pa srednja generacija potrebuje staro generacijo. Še posebej to občutijo tisti zaposleni, ki potrebujejo svoje starše za varstvo otrok, morebiti tudi za materialno podporo. V stiku s tretjo generacijo pa se srednja generacija tudi lažje sooča z bližajočo se lastno starostjo (Ramovš 2003: 84–85).

Dan danes se moramo za medgeneracijsko povezanost zavestno prizadevati. Komuniciranja med generacijami se moramo tako (ponovno) naučiti (Ramovš 2003: 86). Kot še navaja Ramovš (2003: 86) »mora človek v vsakem življenjskem obdobju poskrbeti, da je intenzivno povezan vsaj z enim pozitivno usmerjenim človekom iz vsake generacije. Biti osebno povezan pomeni, da z njim vsaj eno uro tedensko komunicira na ravni osebnega človeškega doživljanja in izkušnje; torej ne samo na ravni splošnih, intelektualnih, delovnih ali drugih brezosebnih vsebin. Pozitivna usmerjenost v odnosu pa pomeni, da pri komunikaciji izrazimo pet dobrih, spodbudnih ali pozitivnih vsebin na eno slabo«.

»Način življenja v sodobni družbi, ki povečuje produktivnost, storilnost in lov za zaslužkom, zmanjšuje pomen medsebojnih odnosov med vsemi tremi generacijami« (Mali 2009: 245). Hiter razvoj tehnologije, odnosa izkušnje in modrost starih ljudi in s tem posredno zmanjšuje njihovo veljavo ter položaj starosti v družbi, ter jih odnosa na družbeni rob. Hkrati nimamo vzpostavljenih sistemov za medsebojno komunikacijo med generacijami. Navkljub napredku tehnologije smo ljudje še vedno socialna bitja. Za delovanje in preživetje potrebujemo sočloveka, vendar se redko zgodi, da se družijo vse tri generacije skupaj. Mladi ljudje tako niti nimajo možnosti za vzpostavitev stika s starimi ljudmi ali pa komunikacija med njimi pogosto ne steče (ibid.).

Večinoma ljudje ocenjujemo starejšo generacijo kot nekaj slabega za našo družbo. Vlada, ki poskuša usklajevati pokojninski sistem, jo vidi predvsem kot finančno breme. Neoliberalisti omenjajo demografske spremembe kot grožnjo mladim in problem v vseh sferah, ki prisilijo ljudi k iskanju boljšega življenja širom po svetu. Premalo pa poudarjamo, da so lahko demografske spremembe tudi zaposlitvena priložnost za mlade in možnost za izboljšanje medosebnih razmerij, širjenje sožitja med generacijami in družbene dobrine (Mali 2014: 112–113).

1.8.2. MEDGENERACIJSKA SOLIDARNOST IN SOCIALNO DELO

»Gospodarske, socialne, kulturne, politične in demografske spremembe vplivajo na tradicionalno družino, družbene strukture in medgeneracijske odnose. Potrebne so prilagoditvene politike, ki upoštevajo nove razmere, s posebnim poudarkom na razvoju novih gospodarskih in družbenih priložnosti, krepitvi vzorcev vzajemnosti in izmenjavi ter ohranjanju vzajemnih podpornih struktur. Solidarnost med generacijami na vseh ravneh je bistvenega pomena za doseganje enakopravne družbe za vse starosti« (Ramovš 2013: 6).

Solidarnost je tuja beseda, ki nakazuje na »vzajemnost, vzajemno pomoč, soglasnost, družbenost, čut za skupno odgovornost in korist«. Lahko jo vidimo tudi kot materialno ali nematerialno obliko pomoči, ki v ospredje postavlja dobrobit ljudi. Solidarnost spodbuja povezanost v družbi, ki se kaže kot pomoč sočloveku v obdobju stiske zaradi bolezni ali drugih okoliščin ali kot spodbuda za razvoj njegovih zmožnosti (Ramovš 2013: 12).

Medgeneracijsko solidarnost lahko opredelimo kot »socialno povezanost med generacijami, ki se nanaša na odnose med ljudmi in na raziskovanje vezi, ki povezujejo posameznike s skupinami in skupine med seboj« (Hlebec et al. 2012: 7).

Grajenje družbe, ki temelji na medgeneracijski solidarnosti, lahko skozi socialno delo razumemo kot priložnost za ustvarjanje pogojev za sožitje med ljudmi (Mali 2014: 127).

»Makro nivo opazovanja medgeneracijske solidarnosti je (javni) sistemski nivo in se povezuje z delovanjem sistemov blaginje na ravni države. Medgeneracijska solidarnost je namreč vgrajena v mnoge sisteme, ki jih pozna sodobna država blaginje. Takšen primer je pokojninski sistem, kjer na podlagi medgeneracijske solidarnosti finančni transfer potuje od mladih in aktivnih k starejšim, neaktivnim, s predpostavko, da ko bodo današnji aktivni (mladi) postali neaktivni (upokojeni), bodo ravno tako upravičeni do denarnih transferjev novih mladih in aktivnih generacij« (Hlebec et al. 2012: 7–8).

Makro raven socialnega dela na tem mestu vključuje povezanost družbe kot celote. Naloga socialnih delavk je prispevanje k transformaciji politik in ravnanj za stare ljudi na lokalni in na nacionalni ravni, povečanje storitev in oblik pomoči za stare ljudi je hkrati lahko tudi odlična možnost za mlajši generacije, da vzpostavita odnose s staro generacijo (Mali 2014: 124).

Medgeneracijsko solidarnost na mezo ravni lahko gledamo s skupnostnega vidika. Skupnost namreč zagotavlja različne storitve, ki so namenjene ljudem, hkrati pa so oblikovane tudi v smeri podpiranja medgeneracijske solidarnosti. To so lahko storitve dolgotrajne oskrbe, podporne družbe, informacijski, izobraževalni ali drugi centri in drugi programi. Aktivirajo se različna društva in organizacije, ki pomagajo in združujejo ljudi ter tako promovirajo medgeneracijsko solidarnost. Programi so zastavljeni tako, da lahko stari ljudje delujejo kot prostovoljci in pomagajo mlajšim ter tudi obratno, da mladi pomagajo starim ljudem (Hlebec et al. 2012: 13–14).

Na mezo ravni medgeneracijske solidarnosti poskuša socialno delo (s starimi ljudmi) iskati poti, ki pomagajo okrepiti medgeneracijske vezi, vzpostavljajo organizacije, skozi katere družba prispeva h krepitvi in mobilizaciji (Mali 2014: 121).

Hlebec (2012: 15) povzema po Bengtsonu in Oyami (2007), ki navajata, da mikro nivo medgeneracijske solidarnosti običajno zajema odnose med generacijami v okviru ene družine. Medgeneracijsko solidarnost lahko na tem nivoju opredelimo kot vedenjsko in čustveno razsežnost medsebojnega vplivanja, povezanosti, čustvovanja in podpore med različnimi generacijami. Naj bo to med starši in otroki ali pa starimi starši in vnuki. Odnosi med starši in otroki tako vključujejo čustvene vezi, izmenjevanje različnih storitev in aktivnosti ter tudi konflikte in nasprotja.

Na mikro ravni medgeneracijske solidarnosti je socialno delo usmerjeno na vzpostavljanje in krepitev solidarnosti med generacijami, predvsem znotraj družine, kjer morajo biti pomanjkljivi viri razrešeni na medčloveški solidarnosti (Mali 2014: 120).

Socialni delavec in socialna delavka pri zagotavljanju pomoči posamezniku uporabljata sodobne metode in tehnike dela ter upoštevata temeljne koncepte socialnega dela. Posameznik in socialna delavka družno iščeta in soustvarjata rešitev, to pa jima omogoča koncept *partnerstva*. V konceptu *perspektive moči* je v ospredje postavljen posameznik, njegove sposobnosti in zmožnosti ter ne le njegov problem. Z *zagovorništvom* se socialna delavka ali socialni delavec zavzema za zaščito temeljnih pravic in dostojanstva ljudi. Vključuje lahko posameznika ali skupino, ki si prizadeva za uresničevanje želja in ciljev ali pa skušajo nagovoriti vplivneže, da bi na tak način pridobili potrebna sredstva. *Antidiskriminacijska usmeritev* je usmerjena proti neustrezni obravnavi ljudi, bori se proti predsodkom in negativnemu odnosu. *Skupine za samopomoč* so oblika pomoči v domovih

za ostarele in so namenjene zmanjševanju izolacije, premagovanju osamljenosti, širjenju socialnih mrež in medgeneracijskemu sodelovanju. Krepitev socialnih mrež še posebej spodbuja koncept *socialnih omrežij*. *Skupnostna oskrba* starim ljudem omogoča vzpostavljanje fleksibilnih mrež pomoči, s ciljem povečanja kvalitete življenja (Mali 2008: 70).

Na medgeneracijsko solidarnost lahko vplivajo tudi drugi številni dejavniki. Hlebec (2012: 18–19) jih povzema po Szydliku (2008), ki jih je razvrstil v štiri kategorije:

- struktura priložnosti oziroma viri medgeneracijske solidarnosti, ki temeljijo recimo na geografski bližini. Pogostejše stike imajo tisti člani družine, ki živijo blizu drug drugega;
- struktura potreb, kot so na primer finančne potrebe, zdravstvene, emocionalne potrebe, ki so lahko dodatna motivacija za solidarnost;
- družinska struktura oziroma sestavljenost družine in družinska zgodovina;
- kulturno-kontekstualne strukture ali družbeni, ekonomski in davčni sistem. Vse, kar nas spodbudi, da delujemo bolj solidarnostno v družbi in državi.

2. RAZISKOVALNI PROBLEM

Tekom študija socialnega dela na Fakulteti za socialno delo sem študijsko prakso opravljala na področju starih ljudi. Tako sem spoznavala življenje starih ljudi v domovih za stare, življenje starih ljudi v domačem okolju ter organizirane dejavnosti za stare ljudi v skupnosti.

Za raziskavo sem kar nekaj časa iskala idejo in jo našla pravzaprav šele, ko sem se vprašala, kako bom v prihodnosti organizirala svojo stanovanjsko situacijo.

Med prakso socialnega dela sem spoznala kar nekaj starih ljudi, ki živijo sami v stanovanju, ki je preveliko za samskega človeka, in so izrazili stisko, da so nekoliko osamljeni. Na drugi strani pa poznam kar nekaj mladih ljudi, ki imajo težave pri iskanju namestitve v višjih letnikih študija ali kasneje ob prvi zaposlitvi, saj so cene stanovanj za nakup občutno predrage, prav tako pa so drage najemnine. Zaradi nestanovitnosti delovnega trga mladi ljudje težko dobijo zaposlitev za nedoločen čas, kar posledično vpliva tudi pri sklepanju pogodb o najemu stanovanja in sklepanju stanovanjskih kreditov.

Kot navajajo v programskem dokumentu Mladinskega sveta Slovenije (2010: 9): »Samostojno bivanje predstavlja eno ključnih točk osamosvajanja oz. doseganja avtonomije mladega posameznika. Tako imenovano podaljšano otroštvo oz. odvisnost od staršev se v veliki meri kaže prav v stanovanjskih razmerah mladih. V Sloveniji namreč izjemno veliko mladih živi pri svojih starših – kar 67,9 % mladih v starosti med 18 in 34 let, kar nas uvršča na drugo mesto med državami EU-27, po statistiki za mlade moške pa smo s 74,8 % celo na prvem mestu«.

Tako mladi kot stari ljudje potrebujejo samostojnost in možnost avtonomnega odločanja o svojem življenju. To lahko preberemo tudi v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah, ki jo je sprejela Generalna skupščina OZN leta 1948 in v 25. členu navaja, da: »ima vsakdo pravico do življenjske ravni, primerne za zdravje in dobrobit sebe in družine, vključujoč hrano, obleko, stanovanje, medicinsko oskrbo in nujne socialne storitve, kakor tudi pravico do varnosti v primeru brezposelnosti, bolezni, fizični nesposobnosti, ovdovelosti, starosti ali v drugih okoliščinah, ki jih sam ne more obvladati« (<http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/>, 20. 1. 2016). Prav vsak izmed nas bi moral imeti enako izhodišče za življenje, na žalost pa velikokrat temu ni tako.

V mojem diplomskem delu me je zanimalo predvsem, na kakšen način je mogoče uvesti medgeneracijsko sobivanje starih in mladih ljudi. Sobivanje študentov je v Sloveniji že ustaljena praksa, nikjer pa nisem še zasledila takšne oblike bivanja med starimi in mladimi ljudmi. V diplomskem delu sem se osredotočila predvsem na stališča generacije starih ljudi do sobivanja z mladimi ter na to, kakšna je po njihovem mnenju lahko vzajemna pomoč med mladimi in starimi ljudmi.

V raziskavi predpostavljam, da bi stari ljudje sprejeli mlade ljudi kot svoje sostanovalce ter jim tako olajšali prehod na poti v življenjsko samostojnost. Poleg tega tudi predpostavljam, da bi mladi ljudje v zameno za stanovanjsko namestitev pomagali starim ljudem pri vsakdanjih opravilih ali kako drugače in jim tako omogočili lažje življenje v starosti.

V diplomskem delu sem poskušala najti odgovore na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako stari ljudje ocenjujejo svojo trenutno življenjsko situacijo?
- Ali se počutijo osamljene in zakaj?
- Kakšna je njihova trenutna stanovanjska situacija?
- Kaj jim predstavlja stanovanje?
- Kakšne so možnosti za medgeneracijsko sožitje na področju potrebe po stanovanju?
- Kako stari ljudje definirajo medgeneracijsko sožitje?
- V čem vidijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?
- V čem vidijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?
- Kako stari ljudje definirajo medgeneracijsko sodelovanje?
- Kako opredeljujejo vloge posamezne generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?
- Kako vidijo vlogo socialnega delavca ali socialne delavke pri medgeneracijskem sodelovanju?
- Kako vidijo vlogo države pri medgeneracijskem sodelovanju?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE IN MODEL RAZISKAVE

Raziskava, ki sem jo opravila na terenu, je kvalitativna. Opravila sem deset intervjujev, s katerimi sem pridobila opisne informacije. Kot omenja Mesec (2009: 6–14) je namen kvalitativne raziskave odkriti, kako ljudje doživljajo svoje življenje in kako si ga interpretirajo. Mesec še nadaljuje, da se pri kvalitativni raziskavi uporablja osnovno izkustveno gradivo, kot so besedni opisi ali pripovedi. Analiza podatkov, ki sem jih pridobila, je kvalitativna. Raziskavo lahko uvrstim tudi med eksplorativno ali poizvedovalno. Vpelje nas v področje oziroma problematiko, hkrati pa je njen namen formulacija problema. Raziskovala sem socialno problematiko, zato lahko raziskavo opišem tudi kot empirično oziroma izkustveno. Pri iskanju teorije sem se oprla na strokovno literaturo, ki obravnava pojme, ki sem jih vključila v teoretični del, poiskala sem strokovne dokumente, ki so dostopni na spletnih straneh, prebrala tudi nekaj člankov ter poskušala pridobiti statistike, v kakšnem položaju smo mladi in stari ter kako je oblikovan stanovanjski trg.

3.2. TEME RAZISKOVANJA

Glavne teme mojega raziskovanja so:

- trenutna življenjska situacija starih ljudi – kako samoocenjujejo trenutno življenje,
- osamljenost starih ljudi – ali so osamljeni,
- stanovanjske razmere starih ljudi – v kakšnih stanovanjih živijo,
- oddajanje stanovanja – kako gledajo na oddajanje dela svojega stanovanja mladim ljudem,
- želje starih ljudi – želje, kakšne mlade ljudi bi sprejeli kot sostanovalce,
- pričakovanja glede plačila – bi želeli denar ali pomoč/druženje,
- medgeneracijsko sožitje – kako ga opredeljujejo, kakšne so prednosti in slabosti le-tega,
- medgeneracijsko sobivanje – prednosti in slabosti, ki jih vidijo stari ljudje,
- medgeneracijsko sodelovanje – kako ga stari ljudje opredeljujejo,
- vloge generacij pri medgeneracijskem sodelovanju – kaj je po njihovem mnenju vloga vsake generacije,
- vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju,
- vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju.

3.3. MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV

Podatke za empirični del raziskave sem pridobila po metodi spraševanja. Le-ta se mi je glede na raziskovanje zdela najbolj primerna, saj sem pridobila neposredne odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Mesec navaja (2009: 16), da lahko za merjenje podatkov pri raziskovanju uporabimo različne pripomočke. To so lahko vprašanja, vprašalniki ali testi. Sama sem se odločila za delno standardiziran intervju, sestavljen iz štirih sklopov vprašanj.

Prvi sklop vprašanj se je nanašal na samo oceno trenutne življenjske situacije starih ljudi. V tem sklopu me je zanimalo, kako stari ljudje ocenjujejo svojo trenutno življenjsko situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil. Zanimalo me je tudi, ali se počutijo osamljene in kje vidijo razloge za to. Hkrati pa me je zanimalo tudi, ali bi lahko po njihovem mnenju izboljšali trenutno življenjsko situacijo.

Drugi sklop vprašanj se je nanašal na stanovanje. Najprej me je zanimalo, v kakšnem stanovanju stari ljudje živijo in kako so ga pridobili. Želela sem pridobiti tudi podatke, kakšne imajo stroške s stanovanjem ter kaj jim stanovanje v življenju predstavlja. Nato sem stare ljudi spraševala o sobivanju z mladimi. Želela sem izvedeti, kaj vse bi vplivalo na odločitev, koga bi sprejeli v stanovanje. Morda spol, vera, kultura, spolna usmerjenost, starost ali študij. Hkrati me je zanimalo tudi, kakšna bi bila njihova pričakovanja od mladih, ki bi jih sprejeli v stanovanje, in kakšne navade bi od mladih pričakovali. Zanimalo me je tudi, ali bi od mladih pričakovali pomoč v gospodinjstvu, na vrtu ali pri nakupih v trgovini, plačevanje najemnine oz. stroškov ter druženje.

Tretji sklop vprašanj se je nanašal na medgeneracijsko sožitje. V tem sklopu sem želela izvedeti, kako stari ljudje opredeljujejo medgeneracijsko sožitje in podan primer takega sožitja. Zanimalo me je tudi, na kakšen način mislijo, da bi medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje. Želela sem, da mi opišejo, v čem vidijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja ter tudi v čem vidijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja.

V četrtem in zadnjem sklopu vprašanj, ki se je nanašal na medgeneracijsko sodelovanje, sem želela pridobiti podatke, kako stari ljudje opredeljujejo medgeneracijsko sodelovanje

ter kje so že ali bi lahko bili aktivni glede na njihovo trenutno življenjsko situacijo. Zanimalo me je, kako bi stari ljudje opredelili vlogo mladih ljudi, srednje generacije in starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju. Želela pa sem izvedeti tudi, kakšen je njihov pogled na socialno delo, socialne delavke in delavce ter državo ter kako bi opredelili njihovo vlogo pri medgeneracijskem sodelovanju.

Vprašalnik sem sestavila tako, da sem si zamislila glavne teme in nato napisala podvprašanja. Glede na tok pogovora sem sogovornikom še dodatno postavila kakšno vprašanje ali ponovila vprašanje z drugimi besedami. Celoten vprašalnik sem uvrstila med priloge (priloga številka 9.2.)

3.4. POPULACIJA IN VZORČENJE

Pogoji opredelitve populacije so stvarni, krajevni in časovni. Stvarna opredelitev moje populacije so stari ljudje, ki obiskujejo Dnevni center aktivnosti za starejše, enota Bežigrad. Krajevna opredelitev populacije so občani Ljubljane. Časovna opredelitev pa obsega posameznike, ki obiskujejo Dnevni center aktivnosti za starejše v letu 2016.

Naredila sem neslučajnostni vzorec, saj sem izbrala stare ljudi, ki živijo sami oz. s partnerjem, v lastniškem stanovanju ter so samostojni pri zadovoljevanju osnovnih življenjskih potreb. Poleg tega je bil moj vzorec priložnostni, saj sem stare ljudi izbrala s točno določenim namenom, in sicer za raziskavo. Velikost vzorca je bila deset posameznikov.

Moj vzorec je tako predstavljalo deset ljudi, ki obiskujejo Dnevni center aktivnosti za starejše v enoti Bežigrad in imajo lastniško stanovanje ter so samostojni pri vsakodnevnih opravilih. Med njimi je bilo osem žensk in dva moška. Stari so bili med 63 in 80 let.

3.5. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala po metodi spraševanja, kot merski instrument pa sem uporabila vprašalnik. Pomoč pri pridobivanju kandidatov za izvedbo intervjujev sem poiskala v Dnevnem centru aktivnosti za starejše Ljubljana, enota Bežigrad. Vodja tega dnevnega centra je bila nad temo navdušena, vodja vseh šestih dnevnih centrov v Ljubljani pa mi je omogočila zbiranje podatkov.

Najprej sem izoblikovala plakat (Priloga 9.1.), na katerega sem narisala dve problematični situaciji in praktično rešitev. Prva težava je predstavljala starega človeka, ki je osamljen,

plačuje veliko denarja za tekoče stroške in ima veliko čiščenja, ki ga mora opraviti sam. Druga težava je predstavljal mladega človeka, ki težko hkrati študira in si še z delom služi denar za plačevanje stanovanja. Rešitev, ki sem jo predstavila nazadnje, pa prikazuje sobivanje mladega in starega človeka. Prednosti, ki sem jih predstavila, so bile: družba, deljenje stroškov stanovanja ter izmenjevanje znanj in spretnosti. Nato sem na plakat napisala tudi povabilo za stare ljudi, da se bom v prihodnjih dneh zadrževala v centru, v kolikor bi si želeli več spregovoriti na to temo za namen diplomskega dela. Plakat sem pustila viseti pri vhodu en teden. V tem tednu se je javila zgolj ena gospa. Nato sem v treh tednih preživela nekaj dni v centru in nagovarjala ljudi k sodelovanju.

Z zbiranjem intervjujev sem tako pričela konec januarja 2016 in zaključila v približno treh tednih, torej v sredini februarja 2016. Vse intervjuje, razen enega, sem opravila v Dnevnem centru, običajno po aktivnosti, ki jo je sogovornik ali sogovornica imela. Le ena gospa je sprejela ponudbo, da pridem na njen dom. Sodelovalo je osem žensk in dva moška. Intervjuji so trajali med 30 in 45 minut, le pri gospe na domu sem se zadržala eno uro in pol. Na začetku so bili sicer vsi zadržani in bolj kot ne niso želeli sodelovati, po njihovi nebesedni komunikaciji pa sem videla, da o tej temi le razmišljajo. Na kratko sem nato posameznikom še enkrat predstavila temo raziskovanja, jim predstavila nekaj konkretnih vprašanj in zagotovila tudi anonimnost. Nekateri izmed njih so se opogumili ter pristali na intervju.

3.6. OBDELAVA PODATKOV

Za obdelavo zbranih podatkov sem uporabila kvalitativno analizo.

a) Urejanje gradiva

Vsi sogovorniki so se strinjali s snemanjem intervjujev na mobilni telefon. Po zbiranju intervjujev na terenu sem jih nato doma najprej zapisala ter jih tudi parafrazirala. To pomeni, da sem izpustila vsa mašila (ah, o, mhm, am, ...), vendar pa nisem popravljala morebitnih narečnih besed. V Ljubljani sicer ljudje nimajo pretiranega narečja, zato sem pogovore zapisala kar precej direktno. Intervjuje sem najprej zapisala po vrstnem redu, kot sem jih opravila. Pri vsakem sem si zapisala spol in starost sogovornika ali sogovornice. Intervjuji so zbrani v Prilogi 9.3.

Primer zapisa odgovora na vprašanje, kako bi sogovornica opredelila trenutno življenjsko situacijo: *»Živim z možem in za zdaj, dokler sva dva, še gre. Kako bi bilo, če bi ostala sama, pa si ne predstavljam, ker je pokojnina majhna. Tiste obveznosti in socialni*

prispevek pa vzajemno plačaš in ti ostane 450 €. S tem niti zdajšnjih položnic ne pokrijem. Zdravje mi trenutno še dobro služi, tako da tukaj se ne morem pritoževati. Opravim vse obveznosti doma, pospravim pa skuham. Semle pridem na telovadbo pa angleščino. Trenutno bi ocenila situacijo kot dobro.»

b) Izbor izjav za kodiranje

Pri določanju izjav za kodiranje sem iz vsakega intervjuja izbrala izjave, ki so se mi zdele pomembne in se mi jih je zdelo smiselno vključiti v analizo. Stari ljudje so odgovarjali precej direktno in konkretno, tako da sem lahko vključila skoraj celotne intervjuje. Določila sem tudi oznako za vsako izjavo. Posameznike sem označila s črkami od A do J, ter dodala tudi zaporedno številko posamezne izbrane izjave. Najprej sem izbrala izjave kodiranja glede na intervjuje. Ker celoten dokument ni bil najbolje pregleden, sem izjave uredila po temah raziskave, kar mi je omogočilo lažje kodiranje. Izbrane enote kodiranja so zapisane v Prilogi 9.4.

Primer izbora enot kodiranja:

A1: Živim z možem in za zdaj, dokler sva dva, še gre.

A2: Kako bi bilo, če bi ostala sama, pa si ne predstavljam, ker je pokojnina majhna.

A3: Zdravje mi trenutno še dobro služi, tako da tukaj se ne morem pritoževati.

A4: Opravim vse obveznosti doma, pospravim pa skuham.

A5: Trenutno bi ocenila situacijo kot dobro.

c) Kodiranje

Nato sem se lotila kodiranja. Enote kodiranja iz vsakega posameznega intervjuja sem glede na teme razdelila v štiri večje smiselne sklope. To so bili: ocena trenutne situacije, stanovanje, medgeneracijsko sožitje in medgeneracijsko sodelovanje. Izbrane enote kodiranja sem nato razdelila po vprašanjih, ki so predstavljala tudi kategorijo, in tako dobila 28 kategorij. Kjer je bilo potrebno, sem nekatere kategorije razdelila tudi na pojme. Tako sem pridobila še 38 pojmov. Celotno kodiranje je pregledno v Prilogi 9.5. in Prilogi 9.6.

Primer: OCENA TRENUTNE SITUACIJE STARIH LJUDI

1. SAMOOCENA TRENUTNE SITUACIJE

- **splošna ocena**

A5: Trenutno bi ocenila situacijo kot dobro.

- **materialna preskrbljenost**

A2: Kako bi bilo, če bi ostala sama, pa si ne predstavljam, ker je pokojnina majhna.

- **zdravje**

A3: Zdravje mi trenutno še dobro služi, tako da tukaj se ne morem pritoževati.

- **družba**

A1: Živim z možem in za zdaj, dokler sva dva, še gre.

- **samostojnost**

A4: Opravim vse obveznosti doma, pospravim pa skuham.

4. REZULTATI

4.1. TRENUTNA ŽIVLJENJSKA SITUACIJA

Rezultate sem razdelila na štiri smiselne sklope. Prvi sklop ugotovitev se nanaša na trenutno življenjsko situacijo starih ljudi. Stari ljudje, s katerimi sem govorila za namen diplomskega dela, so prebivalci Ljubljane, stari so med 63 in 80 let in se udeležujejo aktivnosti v Dnevnom centru aktivnosti za starejše, v enoti Bežigrad.

Trenutno življenjsko situacijo stari ljudje v večini opredeljujejo kot dobro. Večinoma so to utemeljevali s trenutno srednjo do dobro materialno preskrbljenostjo, z aktivnim preživljanjem prostega časa, z zdravjem in samostojnostjo pri opravljanju vsakodnevnih opravil. Nekateri so sicer izrazili nekoliko zaskrbljenosti glede materialne preskrbljenosti, še posebej v primeru, če bi ostali sami (ovdoveli). /A2: *Kako bi bilo, če bi ostala sama pa si ne predstavljam, ker je pokojnina majhna.*/ Stari ljudje, s katerimi sem govorila za namen raziskave, si svoj čas zapolnijo z aktivnostmi v Dnevnom centru aktivnosti za starejše, v enoti Bežigrad. Poleg tega se srečujejo tudi s prijatelji ter svojimi otroki in vnuki. Nekateri imajo celo tako aktivno življenje, da še sami komaj dohajajo njegov ritem. /H3: *Zdaj sem že vsak dan tukaj na dejavnostih, tako da že za prijateljice težko najdem čas. Pa vnučka čuvam. Pa kdaj tudi skuham za mlado družino.*/

Stari ljudje, ki so sodelovali v raziskavi, so povedali, da se precej občuti demografske spremembe, ki so se zgodile v Sloveniji v zadnjih letih. Stari ljudje, s katerimi sem opravljala intervjuje, štejejo med 63 in 80 let ter imajo v večini še žive partnerje, kar nakazuje na daljšo življenjsko dobo ljudi. Večinoma se zato ne počutijo osamljene. V kolikor nimajo partnerja ali partnerice, si zapolnijo svoje dneve z druženjem ali s skrbjo za mlado družino. Hkrati si nekateri zapolnijo svoj prosti čas celo tako močno, da jim zmanjka časa za vse aktivnosti, ki bi jih radi še počeli. Spet tretji pa niti ne potrebujejo veliko družbe. /G3: *Ne. Živim s sinom. Sama sem taka oseba, da nimam preveč tesnih osebnih stikov.*/

Vsak posameznik ima željo, da bi se po nekaj deset letih dela lahko upokojil, kakovostno preživel starost in se nato mirno poslovil. V večini so stari ljudje zadovoljni s trenutno življenjsko situacijo in je ne bi spreminjali oz. ne čutijo potrebe po spremembah, saj so se navadili na takšno življenjsko situacijo, kot jo imajo. /C6: *Niti ne razmišljam o tem, ker*

sem zadovoljna./ Nekateri stari ljudje so omenjali, da bi jo mogoče lahko spremenili le v primeru večjih (dodatnih) financ, saj se ne bi potrebovali odpovedovati določenim rečem (kino, predstave, ...).

4.2. STANOVANJE

Drugi sklop ugotovitev diplomskega dela se nanaša na stanovanje in najem stanovanja. Pravica do stanovanja in primernosti stanovanja za bivanje je opisana v večih mednarodnih dokumentih (Splošna deklaracija o človekovih pravicah, Mednarodna konvencija o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Evropska socialna listina, Stanovanjski zakon, ...). Tekom študija smo večkrat omenjali osnovne človekove potrebe in pogosto je naš pogovor nanese na stanovanje, kot eno izmed temeljnih potreb. Le-to namreč ni zgolj zavetje pred vremenskimi razmerami, temveč nam nudi tudi prostor, v katerem se počutimo varni in imamo omogočeno zasebnost. Poleg tega je tudi prostor, kjer se lahko družimo s prijatelji, si ustvarimo družino in dom ter shranjujemo pomembne stvari, ki odražajo našo osebnost in življenjsko zgodbo. To so največkrat izpostavili tudi stari ljudje.

V večini stari ljudje živijo v stanovanjih v izmeri med 43 in 70 m². Tako živijo v dvosobnem, dvoinsobnem ali trisobnem stanovanju. Nekateri so si stanovanje tudi preuredili, da so dobili dodatno sobo oz. kabinet. Prostori, ki jih imajo, večinoma obsegajo kuhinjo z jedilnico, kopalnico, dnevno sobo in spalnice. */A11: Tako imava 3 sobe – dnevna soba in pa dve spalnici. Potem je še kuhinja in pa kopalnica./* Stari ljudje so omenjali, da imajo osnovno opremo prostorov oziroma imajo točno takšno opremo, kot jo potrebujejo za življenje.

Vsi stari ljudje, s katerimi sem govorila, živijo v lastniških stanovanjih, ki so jih po takšnem ali drugačnem načinu kupili. Večina je stanovanja odkupila po Jazbinškovem zakonu, nekateri so živeli v najemu in po nekaj letih odkupili to stanovanje ali pa so pridobili posojilo, dediščino, ... */B9: Po službi sem pa tam, kjer sem stanovala, delala še v gostilni. Tako da sem si leta 1974, tudi s pomivanjem posode, prisluzila to stanovanje./* Nihče tako ne plačuje najemnine, imajo pa še vedno visoke stroške. Nekateri so razdelili stroške na stroške za stanovanje in ostale stroške. Stroški za stanovanje obsegajo predvsem ogrevanje, elektriko, vodo, stanovanjski sklad in sklad za upravnika, ponekod pa tudi čistilko in odvoz smeti. Drugi stroški, ki jih stari ljudje še imajo, so razne naročnine na radio, televizijo, časopise in telefon. Plačujejo tudi zdravstveno in življenjsko zavarovanje, v nekaterih primerih pa plačujejo tudi naložbeno zavarovanje. V večini primerov jih

pridejo vsi stroški skupaj do 300 €, brez prehrane. Med izredne stroške štejejo razne manjše potrošniške stvari, kot so žarnice, pipe ali stikala in podobno, ali večje naložbe, kot je zamenjava gospodinjskih aparatov, ki z leti dotrajajo. /H13: *Za razne izredne stroške za popravila gre denar iz rezervnega sklada. Če so stroški toliko večji, potem povečamo rezervni sklad za nekaj mesecev. Pa izredne, kar imam še v stanovanju, kar se odločim zamenjati ali pa se pokvari kakšna naprava./*

Stanovanje pa nima zgolj ene funkcije v našem življenju. Varnost je ena izmed najpogostejših lastnosti stanovanja, ki so jih stari ljudje izpostavili. /A17: *Eno sigurnost. Da imam streho nad glavo. Da nisem na cesti./* Nekaterim predstavlja lastno stanovanje tudi uspeh v življenju, prostor, kamor se lahko vračajo, toploto in družino. /B15: *Predstavlja mi uspeh v življenju, da sem si sama prislužila nekaj, kar imam tudi sedaj na razpolago./*

Stari ljudje večinoma trenutno ne bi oddajali sobe, saj so se po odhodu svojih otrok navadili na udobno življenje. Poleg tega imajo po večini še žive partnerje, zato o tem, da bi imeli tretjo osebo v stanovanju, niti niso razmišljali. Kljub temu so izrazili, da bi v primeru finančne stiske ali poslabšanja zdravja, razmislili o tej ideji. En gospod je zaradi finančne stiske takšno sobivanje že izvedel, medtem ko je ena gospa sobivala s svojo vnukinjo. Ostali sogovorniki se s takšnim sobivanjem še niso srečali. /G14: *Če bi imela finančne probleme, potem bi se nekako sprijaznila s tem. Drugače sem mnenja, da bi se težko toliko prilagodila./* Vendarle pa bi v primeru oddajanja v stanovanju raje imeli dekleta, saj se jim zdijo dekleta bolj mirne narave in urejena. Za starost niso imeli pretiranih želja, razen to, da bi morda raje imeli mlajše študente, saj bi posledično ostali več let z istimi ljudmi. /D17: *Bi pa najraje imela potem eno dekle, pa mogoče prej dijakinjo kot študentko./* V večini se jim vera ne zdi omejitev za sobivanje, seveda do mere, ko se jim vere ne vsiljuje. /B20: *Sama sem verna, vendar ne toliko, da bi bila vsako nedeljo pri maši. Važno je, da mi ne bi vsiljeval svoje vere./* Med drugim so se stari ljudje strinjali, da je spolna usmerjenost posameznika in smer študija osebna odločitev, in se jim ne zdi sporna pri odločitvi za sobivanje. Poleg lastnosti, po katerih sem jih spraševala, pa so omenili, da bi raje v stanovanju imeli nekadilce, redoljubne študente in pa zgolj eno osebo oz. največ dve dekleti. V primeru sobivanja s parom se jim zdi, da bi se počutili izrinjene. /C21: *Ne, to pa ne (par). Ker potem sem jaz izrinjena. Če že, potem dve dekleti, vendar raje samo eno./*

Stari ljudje nimajo veliko pričakovanj od mladih glede sobivanja. Želeli bi si le medsebojnega razumevanja oz. dogovarjanja glede sobivanja /I17: *Da ima spoštovanje, torej do stanovanja in do mene kot lastnice.*/ Stari ljudje bi si od mladih želeli tudi domačnosti, normalnega obnašanja, urejenosti in solidarnosti. Poleg tega bi pričakovali, da so mladi ljudje navajeni pospravljati za seboj. /F19: *Tisto osnovno čistočo, ki naj bi jo imel vsak človek privzgojeno.*/ Našteli so še, da si želijo koga, ki ni predolgo v kopalnici, mladih, ki znajo sobivati z drugimi, so korektni, tihi, urejeni in olikani. Večinoma pred vselitvijo mladih ljudi ne bi preverjali, saj so omenjali, da bi sproti videli, kako živijo, kakšno je razumevanje in urejenost stanovanja. /H24: *Če bi opazila, da ni takšna, kot si želim, da je, potem bi morda enkrat ali dvakrat prijazno opomnila, potem bi pa kar rekla, da to ni to in da naj pač gre kam drugam.*/ Nekateri bi morda imeli na začetku mesec ali dva poskusne dobe sobivanja. Ena gospa je omenila, da bi najraje k sebi vzela študenta, katerega starše pozna, naj bodo to otroci njenih znancev, ali pa da bi jih spoznala pri vselitvi študenta.

Sogovornike sem spraševala tudi po pričakovanjih glede gospodinjskih opravil in najbolj so izpostavili, da si želijo mlade ljudi, ki znajo za seboj pospravljati, saj si sami ne želijo imeti dodatnega dela. /G21: *Želela bi, da pospravlja za seboj. Da pusti kopalnico in kuhinjo takšno, kot ju dobi.*/ V večini so stari ljudje še samostojni in ne bi pričakovali pomoči oz. bi se glede čiščenja celega stanovanja še najraje dogovorili s študenti. Več pomoči pa bi si želeli v primeru, ko sami ne bi več zmogli vsega. /B26: *Ja premalo razmišljam o tem, da enkrat ne bom mogla več sama vsega. Saj se lahko zgodi tudi čez noč, če recimo padem in se poškodujem. Ja, v takem primeru bi si želela pomoči, predvsem glede pospravljanja.*/

Plačevanje za stanovanje bi lahko razdelila na dva pojma. Nekateri bi se za plačilo dogovorili s študentom. Večinoma bi želeli dobiti vsaj toliko denarja, da bi se pokrili stroški in bi posledično sami lažje shajali skozi mesec. Na drugi strani pa bi nekateri kar določili fiksno ceno, ki bi zajemala tako stroške kot najemnino. Omenjali so, da ne bi bili oderuški, saj gre le za študente, bi pa nekako znašal ta fiksni znesek med sto in sto petdeset evri na mesec. /H26: *Ja, bi se dogovorili za najemnino, ki bi že vse vključevala. Ne vem, bi rekla, da mi daje, recimo, po 100 € vsak mesec in je to to.*/

Glede druženja z mladimi so si bili stari ljudje nekako enotni, da bi se želeli s študentom družiti občasno, toliko, da bi imeli dobro medsebojno razumevanje. /H29: *Tako da se*

sproti kaj dogovoriš, da bi pa prav zahtevala, da se usede z menoj, pa ne./ Izrazili so želje, da bi včasih skupaj pojedli kosilo ali spili kavo, pogledali kaj zanimivega na televiziji ali malo poklepetali. Menijo, da se je za kvalitetno sobivanje potrebno potruditi z obeh strani, tako mladi kot stari morajo biti pripravljeni na sodelovanje, prisluhniti drug drugemu, se prilagajati. Seveda pa stari ljudje nikakor ne bi zahtevali, da morajo mladi ljudje preživeti z njimi veliko časa oz. nekateri so tudi povedali, da druženja ne bi želeli, saj imajo radi neodvisno življenje. /B29: Sicer imam rada neodvisno življenje, vendar kak večer, da bi poklepetali ali gledali televizijo, ja./

4.3. MEDGENERACIJSKO SOŽITJE

Tretji sklop ugotovitev se nanaša na medgeneracijsko sožitje. Stari ljudje so medgeneracijsko sožitje najpogosteje definirali kot shajanje generacij skupaj. Človek je namreč izrazito družbeno bitje in vsakdo med nami je odvisen od sočloveka ter odnosov, ki jih vzpostavimo z njim. Stari ljudje imajo največ stika s svojo generacijo in z otroki, ki obiskujejo osnovno šolo.

Večini starih ljudi medgeneracijsko sožitje pomeni shajanje različnih generacij skupaj, pomoč med generacijami, izmenjava znanj med generacijami ter druženje med generacijami. /J31: *Eno tako spoštovanje do starejših. Da se potem starejši dobro počutimo in tudi mladi./* Sami imajo največ stika s svojo generacijo (kljub temu, da se sami skoraj da ne definirajo kot tretja generacija) v Dnevnom centru aktivnosti za starejše. /C32: *Ta dnevni center je super. Sama grem na center na telovadbo vsako jutro, je moj ritual. Pa potem spijemo čajček pa poklepetamo malo./* Veliko stika imajo tudi z mlado generacijo, še posebej z otroki v osnovni šoli, ki jo obiskujejo z Dnevnim centrom aktivnosti. Po svojih najboljših močeh se trudijo imeti stik tudi s svojimi otroki, za katere so večinoma izjavili, da so preveč zaposleni, ter z vnuki, ki jih včasih pazijo, jim pripravijo kosilo, ...

Nekateri menijo, da bi medgeneracijsko sobivanje pozitivno vplivalo na medgeneracijsko sožitje, vendar odvisno tudi od posameznikov in odnosa, ki bi ga vzpostavili med seboj. /D32: *No, odvisno od vsakega posameznika. Tako od starejših kot tudi od mladih. Koliko so pripravljeni sprejeti in se prilagajati./* Nekateri stari ljudje menijo, da bi bilo pozitivno zgolj med prvo in tretjo generacijo ali pa zgolj med sorodniki in ne med tujimi ljudmi. Spet tretji pa so povedali, da se jim sobivanje s študenti ne zdi dobra ideja, saj gre za življenje v enem gospodinjstvu, kjer bi bilo potrebno veliko prilagajanja, česar si pa na starost

trenutno ne želijo. /F27: *Ne vem. Sam nisem ravno navdušen nad to idejo, saj kot starejši le nekako potrebujem nek miren prostor.*/

Prednosti medgeneracijskega sobivanja stari ljudje vidijo predvsem v tem, da bi pridobili nekaj družbe. Tako bi ostali v stiku z mladino, z življenjem, z realnostjo. V kolikor bi stare ljudi bilo strah biti sam v stanovanju (ob izgubi partnerja), bi jim lahko mlad človek predstavljal tudi varnost. Lahko pa mlad človek predstavlja tudi pomoč pri kakšnih malenkostih ali konkretno pomoč v primeru poškodb, operacij ali starostne opešanosti. Druga prednost, ki so jo stari ljudje najpogosteje izpostavili, je tudi finančna plat. /I31: *Prednost je, da pomagaš študentom, da imajo nek prostor za bivanje in da lažje shajajo skozi mesec. No, glede shajanja skozi mesec gre tudi v obratno smer.*/ Starim ljudem bi dodaten dohodek iz najemnine predstavljal nekakšno olajšavo v življenju, boljše shajanje skozi mesec. Ponovno bi si lahko privoščili stvari, ki so se jim nekateri že morali odpovedati, saj so postale predrage za njihove nizke pokojnine. Prav tako pa velja ta prednost tudi obratno, saj bi si tudi študentje, ki niso upravičeni do študentskega doma in so primorani poiskati privatno namestitev, lažje privoščili namestitev pri starem človeku za 150 € kot pa v običajnem najemnem stanovanju, kjer bi plačali 250 € in več.

Največja slabost, ki jo stari ljudje vidijo pri medgeneracijskem sobivanju, pa je ponovno prilagajanje drugemu človeku. /E32: *Negativno pa to, da se moreš nekomu izogibat pa se prilagajat. Kako bi rekel? Nisi več lastnik stanovanja.*/ Pri tem jih seveda skrbi tudi to, koga bi dobili v stanovanje. Omenjali so, da smo ljudje postali bolj zadržani in izolirani kot včasih, ter da težje najdemo skupni jezik, obstaja več konfliktnosti med ljudmi. Hkrati so poudarili tudi, da bi morda mladi imeli prevelika pričakovanja glede sobivanja s starimi ljudmi in bi to povzročalo konflikte med njimi.

Prednosti medgeneracijskega sožitja vidijo stari ljudje predvsem v prenašanju znanj med generacijami. Na takšen način bi mlajše generacije ohranile stare ljudi v aktivnem življenju, jim prinašale sveže informacije, še posebej na tehnološkem področju. Še posebej so pohvalili aktivnosti v Dnevnom centru, kjer imajo možnosti spoznavati različna področja. Na voljo imajo veliko športnih aktivnosti, spoznavanje različnih jezikov, lahko izražajo tudi svojo glasbeno in likovno nadarjenost ter mnogo drugih talentov. Hkrati sodelujejo tudi medgeneracijsko ter tako na nek način ohranjajo medgeneracijsko sožitje. Prednost vidijo tudi v spoznavanju generacij in v učenju prilagajanja in pomoči med

generacijami. /J33: *Prednost je definitivno sodelovanje in pomoč med generacijami. Recimo, da pazim na vnuke in s tem olajšam delo tudi sinu.*/

Splošno gledano so omenjali, da slabosti v medgeneracijskem sožitju sicer ne vidijo, da se jim pa zdi, da se mlajše generacije čedalje bolj oddaljujejo in zapirajo vase ter da zato medgeneracijsko sožitje upada. Menijo tudi, da se generacije premalo potrudimo sodelovati med seboj in da jemljemo življenje preveč samoumevno. / F32: *Negativno na splošno v družbi je, da se čedalje bolj ljudje zapiramo vase in nam ni mar za soljudi.*/

4.4. MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

Četrty in zadnji sklop ugotovitev raziskave se nanaša na medgeneracijsko sodelovanje in na vloge posameznih generacij, ki bi pripomogle k večjemu in boljšemu medgeneracijskemu sodelovanju. Prav tako ta sklop ugotovitev obravnava vlogo socialnih delavk in delavcev ter vlogo države na področju medgeneracijskega sodelovanja.

Medgeneracijsko sodelovanje so stari ljudje največkrat utemeljili kot sodelovanje med vsemi ljudmi, druženje generacij med seboj, pripravljenost pomagati si med različnimi generacijami in izmenjevanje znanj ter izkušenj. / E35: *Jaz to razumem kot pripravljenost, da si pomagamo med generacijami, da smo pripravljeni se pokoriti in sodelovati.*/ Sami največ sodelujejo medgeneracijsko v svoji primarni družini, ko pomagajo svojim otrokom ter vnukom. Nato največ sodelujejo še v Dnevnom centru aktivnosti, s katerim hodijo na osnovne šole izvajati različne delavnice, od petja do plesa in likovnih delavnic. Prav tako imajo veliko stika z otroki v vrtcih, ki jih obiskujejo in skupaj telovadijo. /A45: *Pa na šolo tudi gremo pokazati, kaj smo se naučile pri naših aktivnostih.*/ Nekateri pa so medgeneracijsko aktivni tudi znotraj svoje generacije, ko obiskujejo starejše od sebe v domu za ostarele in jih peljejo na sprehod. Najmanj so medgeneracijsko aktivni s srednjo generacijo, za katero so večkrat omenili, da so preveč zaposleni. Tako so povedali, da včasih niti svojih otrok ne vidijo pogosto.

Po mnenju starih ljudi je najpomembnejša vloga mladih ljudi za medgeneracijsko sodelovanje motiviranost oz. pripravljenost mladih na sodelovanje. /D40: *Glavno se mi zdi, da imajo motivacijo sploh za sodelovanje z drugimi generacijami.*/ Omenjali so, da imajo občutek, da si mladi ljudje ne želijo biti s starimi ljudmi oz. da nimajo energije za to. Druge pomembne vloge se jim zdijo tudi potrpežljivost s starimi ljudmi, spoštovanje, deljenje znanj o novejši tehnologiji, ki starim ljudem ni toliko znana, ter da skušajo z

mlado energijo prispevati k pozitivni naravnosti družbe. Nekateri pa so omenjali tudi, da se jim zdi vloga mladih šibka, saj nimajo energije. /E38: *Mladi so brez materialne osnove in nimajo nobene bodočnosti in so zelo nezadovoljni. Težko se preživljajo in mislim, da ne premorejo energije, da bi se ukvarjali še s starimi. Tako da mislim, da lahko bolj malo prispevajo.*/

Pri vlogi srednje generacije za medgeneracijsko sodelovanje so najpogosteje omenjali, da si mora srednja generacija znati vzeti čas. /A49: *Bom tako rekla, da moreš biti res pripravljen pomagati in si vzeti čas.*/ Omenjali so, da so ljudje srednje generacije nenehno v službi, ko pa pridejo domov, morajo poskrbeti za svoje otroke in gospodinjstvo ter posledično velikokrat pozabijo na stare ljudi. Omenili so tudi, da se morda zato bolje razumejo z mladimi. Druga vloga, ki se jim zdi pomembna, je vzgoja otrok. Da jim privzgojijo osnovne vrednote, ki jih bojo otroci prenesli na svoje. /F37: *Morda vzgoja otrok. Da jim privzgojijo osnovne vrednote, ki se potem prenašajo iz generacije v generacijo.*/ Nekaterim pa se zdi pomembna vloga srednje generacije tudi pomoč starim ljudem. Izrazili so željo, da ko bi sami obnemogli, da bi si srednja generacija le znala vzeti čas in bi poskrbela tudi zanje ter jih vključila v svoje življenje. /D44: *Predvsem se mi zdi pomembno, da ko mi stari obnemoremo, da so pripravljeni pomagati.*/

Vlogo starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju vidijo najpogosteje kot pomoč mlajšim generacijam. Najpogosteje so omenili varstvo vnukov, finančno pomoč otrokom, predajanje veščin mlajšim od sebe. /I37: *Da pazimo na vnuke in pomagamo mogoče kaj pospraviti pa skuhat. Vendar se mi zdi bolj za varstvo otrok.*/ Zdi se jim pomembno tudi, da sami ostajajo aktivni v svojem življenju. Nekateri so omenili, da lahko tretja generacija še največ pripomore k medgeneracijskemu sodelovanju, drugi pa so znotraj tega omenili, da lahko največ pripomorejo znotraj primarne družine. Pomembno se jim zdi tudi, da se poskušajo postaviti v kožo mlajših in jih razumeti. /J43: *Da kdaj pa kdaj pomislijo, da so tudi sami bili mladi in so se tudi sami kdaj spozabili.*/

Nekaterim starim ljudem se zdi vloga socialnih delavk in delavcev pri medgeneracijskem sodelovanju zelo pomembna. Socialni delavec in socialna delavka pri zagotavljanju pomoči posamezniku uporabljata sodobne metode in tehnike dela ter upoštevata temeljne koncepte socialnega dela. Vlogo socialnega dela stari ljudje najbolj vidijo predvsem v spretnosti navezovanja stika, spretnosti poslušanja in svetovanja, kot pomoč pri papirologiji, pri dajanju občutka, da bo nekdo poskrbel zanje. /C52: *Posebno pri starejših,*

ki so bolj zapuščeni pa nepremični, lahko socialna delavka veliko pripomore in naredi veliko stvari, ki jih on več ne more. Da pride v hišo, da se pogovori pa svetuje, da uredi te pisarniške zadeve. Da človek dobi občutek, da nekdo skrbi zanj – varnost./ Drugi pa imajo s socialnimi delavkami slabe izkušnje in se jim vloga le-teh ne zdi pomembna. Večinoma so stari ljudje opazili tudi negativno luč, ki jo na socialno delo mečejo mediji. /I45: V glavnem kolikor vidim, so poročila v negativni luči in hitro se zgodi, da vse mečemo v isti koš./ Pri tem socialne delavke, ki je zaposlena v Dnevnom centru aktivnosti, niso šteli kot socialno delavko, saj se jim zdi to popolnoma druga plat. Njeno delovanje in prizadevanje za dobro počutje vseh, ki obiskujejo Dnevni center aktivnosti, so zelo pohvalili in je ne želijo zamenjati za nič.

Pri vlogi države za medgeneracijsko sodelovanje so bila mnenja nekoliko deljena. Del starih ljudi meni, da država dobro poskrbi za stare ljudi in medgeneracijsko sodelovanje. To so utemeljevali z ustanovitvijo Dневnih centrov aktivnosti za starejše, Festivalom za tretje življenjsko obdobje, predavanja namenjena tretji generaciji in podobno. Nekateri so omenili, da imajo največjo vlogo pri medgeneracijskem sodelovanju bolj kot država pravzaprav občine in društva. /I45: Zadnje čase samo še društva skrbijo za to, pa še to so se zadnje čase usedli na ta društva tako, da bo najbrž še to propadlo./ Vendarle pa je večina sogovornikov izrazila, da vidijo vlogo države predvsem v negativni luči, saj premalo naredi za tiste stare ljudi, ki imajo (pre)majhne dohodke in živijo sami. Država prav tako ne poskrbi za dovolj visoke pokojnine, ki bi omogočale dostojno življenje, ne poskrbi za zaposljivost mladih, da bi se postavili na svoje noge in posledično tudi ne poskrbi za zadovoljstvo svojih državljanov. Omenjali so tudi, da včasih država zgolj prilagodi ali zaostri zakonodajo, kar še dodatno povzroča nezadovoljstvo med državljani in tako bolj kot k povečanju medgeneracijskega sodelovanja, država prispeva k poslabšanju le-tega. /A53: Tukaj se mi zdi, da pa država za tiste stare ljudi z majhnimi dohodki, ki ne morejo sami preživeti, premalo naredi. Da bi morali te starejše v blokih večkrat obiskat, jih preverit kako živijo./

5. RAZPRAVA

Večina raziskav na temo starosti definira starega človeka kot človeka po 60. Oz. 65. letu starosti. Intervjuje sem opravljala s starimi ljudmi, ki so šteli med 63 in 80 let, kar Ramovš (2000: 317–318) uvršča v zgodnje in delno tudi v srednje starostno obdobje.

Večina sogovornikov je svojo trenutno življenjsko situacijo ocenila kot dobro. Nekateri jo ocenjujejo bolj pozitivno, drugi manj pozitivno, a če potegnem skupno črto, so se sogovorniki strinjali, da v povprečju živijo dobro. Pri tem sem opazila, da so se bolj kot na kronološko starost, opirali na biološko in psihološko starost. Ramovš (2003: 68–69) omenja, da obdobje starosti ni nujno bolj prazno ali manj razgibano kakor v srednjih letih, a vendar je zanj značilno, da je bolj sproščeno in prilagojeno osebnim potrebam starega človeka, njegovim sposobnostim in okoliščinam, v katerih star človek biva in dela.

Prehod iz visoke stopnje rodnosti in smrtnosti na nizko, se kaže kot podaljševanje življenja v pozna leta starosti ter hkrati spreminjanje starostne strukture prebivalcev sveta in prebivalstva Slovenije (Statistični urad Republike Slovenije 2008: 10–11). Večinoma imajo stari ljudje še žive partnerje (zakonske ali izvenzakonske), s katerimi preživljajo dneve in posledično zato niso osamljeni. Posamezniki, ki sicer živijo sami, prihajajo v Dnevni center na različne aktivnosti in na takšen način zadovoljijo potrebo po socialnem stiku. Tako preprečijo, da bi se počutili osamljene. Človek je namreč izrazito družbeno bitje, ki potrebuje socialni stik s sočlovekom, da lahko preživi. Velikokrat so omenili tudi, da so še vedno dovolj pri močeh in tako samostojni pri opravljanju vsakodnevnih opravil oz. jih opravijo skupaj s partnerjem. Poleg tega imajo včasih tudi toliko obveznosti in različnih dejavnosti, da jim na koncu dneva zmanjka časa za vse, kar so si zastavili. Najpogosteje pa so izpostavili, da jim zdravje dobro služi, kar se jim zdi bistvenega pomena za kakovostno staranje in kvalitetno življenje v starosti.

»Kakovostna starost je v veliki meri odvisna od dobre stanovanjske situacije in tudi od materialne preskrbljenosti« (Saražin Klemenčič 2013: 153). Posamezniki, ki so omenjali, da bi lahko sicer imeli boljše življenjsko situacijo, so to običajno utemeljevali s slabšimi materialnimi dobrinami in pomanjkanjem denarja. Po višini pokojnine sicer nisem spraševala, me je pa zanimalo, ali z denarjem, ki ga imajo, lahko preživijo. Stari ljudje so tako omenili, da sedaj že občutijo posledice gospodarske krize, saj se morajo odpovedati več stvarim oz. dejavnostim kot nekaj let nazaj. Pri tem so našli gledališče, kino,

koncerte, opero in balet. Omenjali so, da imajo nižje pokojnine, hkrati pa se tudi dražijo življenjsko nujne reči, kot so hrana, oblačila in druge dobrine. Hkrati so izrazili tudi zaskrbljenost, kako bo v prihodnosti, če bodo ostali sami. Povedali so, da si sicer še vedno lahko privoščijo dopust in izlete, a le na račun skromnega življenja. Živijo torej skromno skozi vsak mesec, da lahko privarčujejo kakšen evro, s katerim si nato privoščijo izlet, toplice, morje, ... Prav tako pravijo, da so občutne posledice demografskega staranja, ki je že zajelo Slovenijo in se bo v prihodnosti zgolj še poslabševalo. Kot napovedujejo strokovnjaki, naj bi se koeficient starostne odvisnosti med leti 2000 in 2050 močno spremenil, saj se bo upokojilo ogromno število ljudi, rojenih po 2. svetovni vojni (baby boom generacija), ki trenutno največ prispeva v pokojninski sistem. S sedanjega števila štirih delovno sposobnih ljudi na enega starega človeka, bo v prihodnosti število upadlo na manj kot dva delovno sposobna človeka na enega starega. Vse to vodi v daljšo delovno dobo ljudi srednje generacije ali pa manjše pokojnine starih ljudi. Hkrati so stari ljudje omenili tudi problematiko brezposelnosti mladih diplomiranih ljudi, ki so doma brez službe in tako tudi brez izkušenj za delo. Posledično nimajo lastnega denarja in nimajo niti možnosti ustvariti si lastnega neodvisnega življenja, tako kot so si ga lahko nekoč.

Vsi, s katerimi sem govorila, so lastniki svojih stanovanj. »V letu 2009 je bilo med starejšimi ljudmi v Evropski uniji več kot tri četrtine (76 %) takih, ki so bili lastniki stanovanja ali hiše brez hipoteke ali posojila ter iz gospodinjstev z dvema odraslima osebama, od katerih je bila vsaj ena stara 65 let ali več« (European Commission, Eurostat, Publication Office of the European Union 2011: 93–97). Tudi za Slovenijo večinsko velja, da so stari ljudje lastniki ali vsaj solastniki nepremičnine, kjer živijo oz. imajo nepremičnino v lasti osebe iz ožjega družinskega kroga. Le v nekaj odstotkih je lastnik nepremičnine nekdo drug (živijo kot najemniki ali pa predajo nepremičnino občini, ki jim lahko sofinancira bivanje v domu za ostarele). Stari ljudje v Sloveniji imajo stanovanjsko situacijo tako urejeno.

Stanovanje ni pomembno le kot fizični umik pred vremenskimi razmerami, temveč nam nudi možnost zadovoljevanja tudi drugih potreb, kot je potreba po varnosti, ki pomembno vpliva na človekovo delovanje v družbi, ali potreba po zasebnosti (Boškić 2002: 21). Stari ljudje so omenjali, da jim lastništvo stanovanja pomeni ogromno. Stanovanje jim tako v največji meri predstavlja varnost, prostor, kamor se lahko zatečejo, in zanesljivost, da imajo na stara leta nekje stanovati. To je v svoji hierarhiji potreb utemeljil tudi Abraham Maslow (1943: 370–396). Najprej moramo ljudje zadovoljiti fiziološke potrebe, kot so

hrana, voda, kisik in spanje, da lahko začutimo naslednje potrebe, ki so potrebe po varnosti. Stari ljudje, s katerimi sem opravila pogovore za namen diplomskega dela, imajo v večini zadovoljene vse potrebe. Hkrati pa starim ljudem lastništvo stanovanja predstavlja tudi uspeh v življenju, da so dosegli nekaj, kar bojo lahko pustili tudi svojim otrokom oz. vnukom.

V zadnjih letih lahko v Sloveniji opazimo porast medgeneracijskega sobivanja. Pri tem gre predvsem za sobivanje dveh različnih generacij oziroma dveh gospodinjstev, ki živita v eni hiši. Bodisi gre za prizidek novejšega dela k že obstoječemu delu hiše bodisi za nadzidek novega nadstropja. V mojem diplomskem delu pa sem želela raziskati pripravljenost starih ljudi do deljenja svojega gospodinjstva z mladim človekom, ki ni član njegove ožje ali tudi širše družine. Sogovorniki so omenjali, da si trenutno ne želijo oddajati sob oz. stanovanja, saj so se po odhodu otrok navadili na neodvisno in udobno življenje brez prilagajanja nekemu drugemu. Predvsem sta to poudarila moška predstavnika populacije.

Kljub temu pa so večinsko izrazili, da bi si v primeru finančne stiske želeli oddajati del stanovanja ter na tak način pridobiti kakšen dodaten evro. 68 % starih ljudi se namreč preživlja samo s pokojnino. Od tega približno polovica upokojencev prejema med 401 in 800 € mesečno, kar dobrih 25 % starih ljudi pa prejema manj kot 400 € mesečno (Saražin Klemenčič 2013: 155–161). Nekateri stari ljudje so omenjali, da bi pri oddajanju sobe mlademu človeku postavili vnaprej določeno ceno, ki bi zajemala tako del stroškov kot tudi uporabnino prostora, drugi pa bi mladim zaračunavali vsaj delež stroškov, ki jih imajo s stanovanjem. Večina jih namreč živi v dvosobnem, dvoinpolsobnem ali trisobnem stanovanju, kjer jim stroški nanesejo nekje med 150 in 300 evri. Med te stroške so sogovorniki najpogosteje navedli ogrevanje, elektriko, vodo, odvoz smeti, stanovanjski sklad in sklad za upravnika, ponekod pa tudi čistilko.

»Gospodarske, socialne, kulturne, politične in demografske spremembe vplivajo na tradicionalno družino, družbene strukture in medgeneracijske odnose« (Ramovš 2013: 6). Glede oddajanju dela stanovanja so vsi sogovorniki povedali, da bi imeli raje oz. bi prej sprejeli za sostanovalko dekle kot fanta. V večini bi le-to dekle namestili v nekdanjo otroško sobo. Razlogi, zakaj bi raje sprejeli dekle, so bili, da naj bi dekleta veljale za bolj mirne od fantov ter tudi bolj urejene. Hkrati pa bi se ženske predstavnice starih ljudi počutile bolj domače z dekleti. Vera, spolna usmerjenost, študij in starost za stare ljudi niso

pomembni dejavniki, saj menijo, da so to osebne odločitve, na katere drugi posamezniki ne morejo niti ne smejo vplivati.

Bolj bi jih skrbelo, kakšno osebo bi dobili v stanovanje. Mladi ljudje so v obdobju prehajanja od odvisnosti od staršev k samostojnemu življenju, kar pa ne pomeni, da so vsi mladi ljudje tudi pripravljeni na ta velik korak. Starim ljudem je namreč pomembna redoljubnost, medsebojno razumevanje in možnost dogovora. S hitrim razvojem tehnološkega sveta pa mladim manjka ravno teh vrlin. Stari ljudje so namreč izrazili tudi zaskrbljenost, da z mladimi čedalje težje najdejo skupni jezik, in zato se jim zdi medgeneracijsko sobivanje težko izvedljivo. Ramovš (2003: 86) je mnenja, da se je potrebno v današnjih življenjskih razmerah za dobro medgeneracijsko povezanost zavestno prizadevati, dobrega komuniciranja med generacijami se moramo naučiti. Od mladih ljudi bi si stari želeli predvsem vljudnosti, spoštljivosti, domačnosti, urejenosti, solidarnosti, normalnega obnašanja in mirnosti. Sogovorniki so še vedno samostojni pri opravljanju vsakdanjih opravil in si tako ne želijo pomoči pri rednih gospodinjskih opravilih. So pa izrazili, da bi od mladih ljudi pričakovali, da bi pospravljali za seboj (predvsem kopalnico in kuhinjo) ter da bi se morda dogovorili za nek sistem čiščenja celega stanovanja.

Mali (2013: 45) opisuje, da lahko »medgeneracijsko solidarnost oz. sožitje opredelimo kot socialno povezanost med generacijami. Le-ta zajema odnose med ljudmi in vezi, ki povezujejo posameznike s skupinami in skupine med seboj«. Ljudje smo socialna bitja za življenje nujno potrebujemo soljudi. Stari ljudje, ki so sodelovali pri raziskavi za diplomsko delo, so največ v stiku s svojo generacijo. Družijo se v Dnevnom centru aktivnosti, s prijatelji in prijateljicami se dobivajo na kavici ali sprehodih, nekateri pa so aktivni tudi po različnih društvih. Omenjali so, da se sicer trudijo imeti stik tudi s svojimi otroki, za katere so večinoma izjavili, da so preveč zaposleni, ter tudi s svojimi vnuki. Tesen stik med generacijami je pomemben za dober razvoj le-teh. Svojim otrokom nekateri stari ljudje pomagajo finančno, pogosto popazijo na vnuke, jim pripravijo kosilo ali pa jim ponudijo prenočišče. Odvisno od njihove starosti – nekateri stari ljudje imajo majhne, drugi pa že odrasle vnuke.

Leskošek (1999: 71) navaja, da mladi in njihovi starši v današnjem času lažje živijo skupaj, saj tipičnega generacijskega konflikta ni več, hkrati pa ena generacija potrebuje drugo. V zadnjih desetletjih je opazno tudi medgeneracijsko sobivanje več generacij skupaj, saj so hiše večje in prostornejše, število otrok v družinah pa manjše. Velikokrat življenje doma ni

lastna izbira, saj imajo mladi ljudje pogosto težave s pridobitvijo zaposlitve za nedoločen čas, hkrati pa tudi z najemanjem stanovanj. V takšnem primeru mnogi mladi ostanejo odvisni od svojih staršev. Glede medgeneracijskega sobivanja imajo stari ljudje precej mešana mnenja. Vsi sogovorniki živijo v stanovanjih in ne v hišah. Nekateri menijo, da bi bilo medgeneracijsko sobivanje dobro oz. da je možno zgolj znotraj primarne družine. Pri tem so poudarili, da se jim zdi medgeneracijsko sobivanje bolj možno med prvo in tretjo generacijo. Medgeneracijsko sobivanje vseh treh generacij se jim namreč še vedno zdi nemogoče, saj med drugo in tretjo generacijo še vedno obstaja medgeneracijski konflikt. Izpostavili so tudi možnost, da sobivanje z mladimi morda ne bi bilo možno, saj gre za eno gospodinjstvo, ki zahteva ogromno prilagajanja in razumevanja tako s strani starih kot tudi mladih ljudi. Pri tem so poudarili tudi, da je medgeneracijsko sobivanje odvisno od posameznikov.

Prednost medgeneracijskega sobivanja stari ljudje vidijo v družbi, ostajanju v stiku z mladino, z življenjem in v realnosti. Ramovš (2003: 84) omenja, da je »mlada generacija polna življenja, je radovedna in razposajena, pred njo pa ležijo vse življenjske možnosti«. To pripomore, da star človek, ki se približuje koncu življenja, bolj polno doživi svojo starost in se sooča s koncem življenja z zaupanjem v življenje. Nekaterim starim ljudem predstavlja medgeneracijsko sobivanje tudi varnost, ki je ena izmed osnovnih potreb vsakega izmed nas.

Medgeneracijsko sobivanje pa je lahko pozitivno tudi na drugih področjih, kot sta pomoč pri malenkostih in finančna pomoč. Pri tem naj omenim, da gre za obojestransko finančno pomoč. Starim ljudem, ki imajo nizke pokojnine, bi dodaten dohodek predstavljal olajšavo v življenju, boljše shajanje skozi mesec. Prav tako pa velja obratno, saj bi si tudi mladi ljudje lažje privoščili namestitev pri starem človeku za 150 € kot pa v običajnem najemnem stanovanju, kjer bi za enoposteljno sobo plačali minimalno 250 € ali več.

»Sožitje je najširši pojem, ki vsebuje sobivanje v prostoru in času, sodelovanje pri dejavnostih in globlje osebne odnose«; v vseh primerih seveda tako pozitivni pol dobrega sožitja kot negativni pol slabega sožitja (Ramovš 2013: 41). Slabost medgeneracijskega sobivanja stari ljudje opazijo predvsem v prilagajanju na življenje z drugim (tujim) človekom. Po odhodu svojih otrok v lastno stanovanje so se privadili na samostojno življenje, na svobodo v stanovanju. S sprejemom mladega človeka kot sostanovalca bi se, po besedah sogovornikov, znova počutili nekoliko utesnjene in nesvobodne v lastnem

stanovanju. Tako so stari ljudje v večini omenili, da bi oddajali sobo zgolj v primeru finančnih težav, ki pa jih sedaj, ko imajo po večini še partnerje in tako dva vira dohodkov (dve pokojnini), še nimajo. Druga slabost, ki so jo izpostavili, je strah pred tem, koga bi dobili v stanovanje. V medijih so opazili kakšno slabo izkušnjo najemodajalcev (npr. odmevna zgodba dekleta z golobi; <http://www.24ur.com/novice/slovenija/najemnica-z-golobi.html>), kar jih je spodbudilo k slabemu razmišljanju. K temu po njihovih besedah botruje tudi socialna izoliranost mladih zaradi čedalje večjega tehnološkega napredka in njihova nesamostojnost.

Na medgeneracijsko sožitje namreč večinoma vplivajo odnosi med ljudmi (Kristančič 2005: 113). Pomemben je odnos do samega sebe, odnos do svoje družine, odnos do drugih ljudi v družbi in odnos, ki ga gojimo do ljudi, s katerimi imamo občasne stike. Prednosti medgeneracijskega sožitja stari ljudje vidijo predvsem v prenašanju znanj med generacijami, predvsem na tehnološkem področju, ki mu sami težko sledijo. Kot navaja Ramovš (2013: 12) »so na mikro družbeni ravni nematerialne vrednote bistven del sožitja, njene nepogrešljive sestavine pa so empatija, osebna opora in pomoč«. Drugo prednost vidijo v spoznavanju generacij med seboj in v učenju prilagajanja drug drugemu, saj menijo, da generacije lažje shajajo skupaj le, če dobro poznajo potrebe drug drugega. Prednost medgeneracijskega sožitja pa stari ljudje vidijo tudi v pomoči med generacijami, kar pripomore k lažjemu življenju.

Sožitje ni samoumevno in ni večno. Ostaja in se gradi le, če ga zavestno negujemo. V ta proces vstopamo prostovoljno in le takrat, ko smo pripravljeni dati del sebe in sprejemati druge in od njih (Valenčič 2002: 8). Za medgeneracijsko sožitje se torej odločimo sami. Načeloma stari ljudje ne opazijo slabosti pri medgeneracijskem sožitju. Vendar pa so večkrat menili, da opažajo, kako se mlade generacije oddaljujejo od drugih in postajajo izolirane od realnega sveta, saj veliko časa preživijo v virtualnem svetu. Vse to pa po mnenju starih ljudi povzroča propad medgeneracijskega sožitja, medgeneracijskega sodelovanja in tudi medgeneracijske solidarnosti. Menijo, da moramo ljudje začeti delati na teh področjih, saj nam drugače slej kot prej sledi propad.

Sodoben način življenja prepogosto povečuje produktivnost, storilnost in lov za zaslužkom ter na takšen način medsebojne odnose med generacijami (Mali 2009: 245). Medgeneracijsko sodelovanje vidijo stari ljudje predvsem kot sodelovanje med vsemi ljudmi. Največ so aktivni v svoji primarni družini in v Dnevnem centru aktivnosti. Menijo,

da je njihova vloga predvsem pomoč mlajšim generacijam. Bodisi pomagajo pri varstvu vnukov ali pa tudi finančno podpirajo svojo primarno družino. Pomembno se jim zdi tudi prenašanje znanj na mlajše generacije. Pri tem so povedali, da je pomembna vloga mlade generacije predvsem motiviranost za delo in pripravljenost na sodelovanje z drugimi. Izrazili so, da si od mlade generacije želijo potrpežljivosti in spoštovanja. Hkrati želijo svoja znanja tudi izmenjati z znanji mladih, predvsem na tehnološkem področju, ki se razvija hitro in mu težko sledijo. Stari ljudje si želijo, da mladi ne bi bili zgolj zaverovani vase in izolirani, temveč da bi si znali vzeti čas tudi za druge. Stari ljudje opažajo, da imajo najmanj stika s srednjo generacijo. Za to krivijo materializem, ki srednjo generacijo posrka vase. Le-ta namreč po cele dneve preživi v službah, ko pa pridejo domov, morajo poskrbeti za svoje otroke. Stari ljudje menijo, da je to razlog, zakaj nimajo več stika z njimi. Izpostavili so namreč, da se jim zdi najpomembnejša vloga srednje generacije vzgoja otrok. Vzgoja, ki bo pomagala mladim odrasti in jih pripravila na samostojno življenje. Druga pomembna vloga srednje generacije pa je zagotovo pomoč starim ljudem. Večinoma so izpostavili, da bi si želeli v primeru, ko sami ne bi več zmogli samostojno živeti, pomoč svojih otrok.

Pri raziskovanju na terenu sem želela pridobiti tudi podatke, kako stari ljudje gledajo na vlogo socialnih delavcev in socialnih delavk ter države na medgeneracijsko sodelovanje. Kot navaja Mali (2014: 121) poskuša socialno delo na mezo ravni medgeneracijske solidarnosti iskati poti, ki pomagajo okrepiti medgeneracijske vezi, vzpostavljajo organizacije, skozi katere družba prispeva h krepitvi in mobilizaciji. Pri tem se socialne delavke in socialni delavci držijo Etičnega kodeksa, upoštevajo sodobne metode in tehnike dela ter temeljne koncepte socialnega dela. Kljub temu ima socialno delo v medijskem svetu zelo slabo podobo, kar so omenjali tudi stari ljudje. Nekateri s socialnimi delavci ali socialnimi delavkami niso imeli ali nimajo nikakršnega stika niti si ga ne želijo, spet drugi so nezadovoljni z njihovim delom.

Mikro raven odgovorov na potrebe ljudi deluje na konkretne dogodke, stvari in posameznike. Govorimo torej o konkretnih storitvah, ki so jih uporabniki deležni (Flaker et al. 2008: 431). Dolžnost socialnih delavcev in socialnih delavk vidim kot ozaveščanje uporabnikov o tem, kakšne pravice jim pripadajo, kaj jim olajša življenje in kaj jim lahko nudijo ljudje okoli njih. Na ta način pomagajo odkriti vire uporabnikov v okolici, saj lahko ravno bližnji ljudje pripomorejo k boljši kvaliteti življenja, pa se tega pogosto niti ne zavedamo. Stari ljudje so v pogovorih omenili nekaj pomembnih vlog, ki jih lahko imajo

socialne delavke in socialni delavci. Najpomembnejša se jim zdi vloga, ki temelji na spretnosti navezovanja stika, spretnosti poslušanja in svetovanja. Pomembna vloga se jim zdi tudi pomoč pri urejanju vseh papirjev, saj so postopki včasih precej zapleteni. Menijo tudi, da jim socialna delavka ali socialni delavec lahko da občutek, da bo nekdo le poskrbel zanje, še posebej za tiste ljudi, ki nimajo dobrih odnosov s svojo družino.

Zanimivo se mi je zdelo dejstvo, da svoje vodje niso jemali kot socialno delavko, pa čeprav ima prav tako izobrazbo. Svojo vodjo sami vidijo kot prijateljico, ki jih z nasmehom pospremi v nov dan. Vsakega izmed njih pozna po imenu in večinoma pozna tudi njihove življenjske zgodbe. Pri tem naj omenim, da ima več kot 100 uporabnikov storitev Dnevnega centra. Po večkratnih manjših pogovorih z njo sem videla, da poskuša vse uporabnike Dnevnega centra obravnavati enako, vendar je sama priznala, da ima nekaj posameznikov, s katerimi se bolje razume. Z njenim delom so stari ljudje izredno zadovoljni in je ne želijo zamenjati še dolga leta.

Makro raven odgovorov na potrebe je najbolj abstraktna raven. Je stroj kodiranja, ki skozi abstraktno raven izrazi konkretne dogodke in razmerja, ki jih potem tudi ureja in usmerja (Flaker et al. 2008: 442–443). Kot opisuje Mali (2013: 45), se makro raven tako nanaša na javno sistemsko raven oz. sistem blaginje na ravni države, npr. pokojninski sistem. Del starih ljudi meni, da država dobro poskrbi za medgeneracijsko sodelovanje. Pri tem so izpostavili Dnevne centre aktivnosti za starejše, prireditve kot je Festival za tretje življenjsko obdobje in razna izobraževanja, ki so organizirana ravno za tretjo generacijo. Bolj kot država, pa so v veliki meri aktivna društva in tudi občine. Nekateri stari ljudje tako niso zadovoljni z delom države, saj jim kar naprej nižajo pokojnine, zaposljivost mladih je slaba, medtem ko stari ljudje delajo do 65. leta oz. sedaj naj bi celo do 67. leta. Menijo tudi, da zaradi takšnega početja države, zadovoljstvo državljanov iz dneva v dan upada. Posledično sklepajo, da država prispeva prej k poslabšanju medgeneracijskega sodelovanja kot pa obratno.

6. SKLEPI

- Trenutno življenjsko situacijo stari ljudje opredeljujejo kot dobro. V večini so stari ljudje zadovoljni s trenutno situacijo in si je ne želijo spreminjati.
- Stari ljudje se ne počutijo osamljene, saj si sami zapolnijo čas z aktivnostmi v Dnevnem centru aktivnosti za starejše. Večinoma imajo še žive partnerje.
- Stari ljudje živijo v lastniških stanovanjih. Večina živi v dvosobnem do trisobnem stanovanju, v izmeri med 43 in 70 m².
- Večinoma jim stanovanje pomeni varnost in predstavlja uspeh v življenju.
- Stari ljudje si trenutno ne želijo oddajati sobe v stanovanju, bi pa to storili v primeru finančne stiske. V tem primeru bi najraje oddali sobo dekletu.
- V večini si ljudje definirajo medgeneracijsko sožitje kot sožitje generacij, shajanje med generacijami in pomoč med generacijami.
- Prednost medgeneracijskega sožitja stari ljudje večinoma vidijo v pridobivanju novega znanja od mladih.
- Slabosti medgeneracijskega sožitja stari ljudje ne opazijo.
- Nekaterim starim ljudem se zdi medgeneracijsko sobivanje dober vpliv na sožitje generacij, drugim spet ne. Prednost medgeneracijskega sobivanja večina starih ljudi vidi v družbi, ki bi jo s tem dobili, in dodatnih financah.
- Slabost medgeneracijskega sobivanja večina vidi v ponovnem prilagajanju svojega življenja drugim (tujim) ljudem.
- Medgeneracijsko sodelovanje so stari ljudje definirali kot sodelovanje med generacijami, kot druženje, kot izmenjevanje znanj in pomoči.
- Stari ljudje vidijo najpomembnejšo vlogo mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju v motiviranosti ali pripravljenosti na dejansko sodelovanje. Pri tem so izpostavili, da morajo biti mladi ljudje predvsem potrpežljivi, spoštljivi, pozitivno energijsko naravnani in pripravljeni deliti svoje znanje.
- Vlogo srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju so stari ljudje opredelili kot spretnost 'vzeti si dovolj časa' za vzgojo otrok in pomoč starim ljudem.
- Vlogo svoje generacije so stari ljudje opredelili kot pomoč mlajšim generacijam in hkrati tudi predajanje svojih veščin. Pri tem menijo, da lahko ravno tretja generacija največ pripomore k medgeneracijskemu sodelovanju.

- Vlogo socialne delavke/socialnega delavca vidijo predvsem v dobro vzpostavljenem stiku, poslušanju in svetovanju.
- Večini starih ljudi se zdi vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju negativna oz. menijo, da v zadnjem času država celo poslabšuje medgeneracijsko sodelovanje.

7. PREDLOGI

- Stari ljudje so v intervjujih izjavili, da so zadovoljni z aktivnostmi v Dnevnem centru aktivnosti in predlagajo, da bi se centri razširili po državi, predvsem v manjših mestih, kjer imajo ljudje manj možnosti za kakovostno preživljanje starosti.
- Slovenija bi morala poskrbeti za podrobno bazo starih ljudi, ki živijo sami, saj le-ti pogosto ostanejo pozabljeni. Pozabljeni, ko potrebujejo pomoč, in neopaženi tudi, ko umrejo. Če bi imeli vzpostavljeno bazo teh ljudi, bi lahko oblikovali tudi skupino ljudi, morda preko javnih del, ki bi te ljudi obiskovala in jim nudila druženje, pomoč pri malenkostih.
- Na Zavodu za pomoč na domu imajo organizirano socialno oskrbo ljudem, ki jo potrebujejo. V večini ljudje poiščejo pomoč na Zavodu sami. Menim, da bi lahko na Zavodu oblikovali tudi posebno enoto, ki bi vsaj mesečno, če že ne tedensko, obiskovala stare ljudi, ki živijo sami, ter tako preverila njihovo življenjsko situacijo.
- Predlagam, da se naredi kvantitativno raziskavo ter vpraša stare ljudi ali bi oz. ne bi oddajali del stanovanja mladim ljudem. S takim načinom raziskovanja bi namreč prej našli stare ljudi, ki živijo sami, so osamljeni in bi bili pripravljene nuditi namestitev študentom, tudi če sami ne bi bili v finančni stiski. Ko bi opravili to analizo in dobili bazo starih ljudi, ki bi oddajali del stanovanja, bi bila moja raziskava bolj na mestu, saj bi lahko moj vprašalnik uporabili kot raziskovalni instrument za nadaljnje raziskovanje.
- Predlagam, da se naredi kvantitativno raziskavo tudi med mladimi z namenom, ali bi mladi pozitivno sprejeli sobivanje s starimi ljudmi ali ne.
- Oblikovati bazo starih ljudi, ki bi oddajali sobo.
- Oblikovati bazo mladih ljudi, ki bi iskali takšno namestitev.
- Ustanoviti nek center, ki bi se ukvarjal s posredovanjem informacij o ponudnikih in iskalcih namestitev pri starih ljudeh in skrbel, da ne bi prihajalo do konfliktov v takšnem sobivanju (npr. redne letne raziskave o zadovoljstvu).
- S spodbujanjem mladih ljudi k zgodnejšemu odločanju za otroke ali za večje število otrok, bi lahko poskrbeli za ponovno rast števila mladih ljudi in posledično ponovno uravnavanje demografskega stanja v državi. To bi lahko storili z večjimi ali dodatnimi bonitetami za mlade starše.

- Menim, da dodeljevanje otroškega dodatka, glede na dohodkovni razred družine, diskriminira otroke. Vsi otroci so enaki, ne glede na to, iz katere družine prihajajo (revne ali bogate), zato menim, da bi lahko uvedli enotno postavko otroškega dodatka na otroka ali pa uvedli novo boniteto, ki bi to vključevala.
- Spodbujati delodajalce k ponovnim osemurnim delavnikom, saj ponekod ljudje delajo tudi po deset ur in več dnevno, kar se pozna tudi pri odločanju za število otrok (manj časa = manj otrok) in številu delovnih mest (namesto dveh zaposlenih = en zaposlen, od katerega delodajalec pričakuje nadure).
- V državi bi morali nujno najti rešitev, ki bi dodeljevala mladim ljudem službo. Glede na to, da mora srednja generacija delati vedno dlje in dlje, je morda dobra rešitev ta, da bi ljudje, ki počasi zaključujejo svojo poklicno kariero, dobili na svoje delovno mesto mladega človeka, ki bi ga vpeljali na to delovno mesto. Se pravi, da bi na nek način znova vpeljali vajeništvo, ki bi mladim ljudem omogočilo pridobivanje izkušenj.
- Pripraviti različne dogodke na temo medgeneracijskega sožitja, medgeneracijske solidarnosti in medgeneracijskega sodelovanja, namenjene prav mladim in starim ljudem, kot je na primer vikend z različnimi delavnicami (izmenjevanje zgodb, delavnice izmenjevanja znanj in sposobnosti, kuhanje in peka včasih in danes, ...).

8. UPORABLJENA LITERATURA

Accetto, B. (1987). *Zdravstveno stanje starejših prebivalcev Ljubljane*. Ljubljana: Inštitut za gerontologijo.

Arnett, J. J. (2006). Emerging Adulthood in Europe: Response to Bynner. *Journal of Youth Studies*, 9, 11–114.

Avramov, D. (1995). *Homelessness in the European Union: Social and Legal Context of Housing Exclusion in the 1990s: Fourth Research of the European Observatory on Homelessness*. Brussels: FEANTSA.

Baumkirher, T., Bakovnik, N., Beočanin, T. (ur.) (2010). *Programski dokument Mladinskega sveta Slovenije: Stanovanjska problematika mladih*. Ljubljana: Mladinski svet Slovenije.

Boškić, R. (2002). Krepitev moči na stanovanjskem področju: nemoč in tveganja. V: Mandič, S., Filipovič, M. (ur.), *Stanovanjske študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. (21–43).

Boškić, R., Filipovič, M. (2002). Ranljivost na stanovanjskem področju – kako jo zaznavajo organizacije in oblikovalci politik v Sloveniji. V: Mandič, S., Filipovič, M. (ur.), *Stanovanjske študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. (71–91).

Cvahte, B., Dobre, B., Kovačič, L., Mandič, S., Slovenc, M., Stock, E., Uhan, S. (ur.) (2001). *Najem stanovanja: napotki najemnikom in tistim, ki bi to radi postali*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.

Černič Mali, B., Kreitmayer, J. (1999). Socialna stanovanja in nekaj značilnosti stanovanjske politike v Sloveniji. V: Mandič, S. (ur.), *Pravica do stanovanja: brezdomstvo in druga stanovanjska tveganja ranljivih skupin*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. (239–264).

Filipovič, M. (2002). Javna politika in konstruiranje družbenega vprašanja – primer stanovanja starejših. V: Mandič, S., Filipovič, M. (ur.), *Stanovanjske študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. (45–68).

Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Hlebec, V., Kavčič, M., Filipovič Hrast, M., Vezovnik, A., Trcanc, M. (2010). *Samo da bo denar in zdravje: življenje starih revnih ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hlebec, V., Filipovič Hrast, M., Kump, S., Jelenc Krašovec, S., Pahor, M., Domajnko, B. (2012). *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hojnik-Zupanc, I. (1997). *Dodajmo življenje letom: Nekaj spoznanj in nasvetov, kako se smiselno in zdravo pripravljati na starost in jo tako tudi živeti*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

Humer, Ž. (1999). Diverzifikacija potreb in oblik podpore pri stanovanjski oskrbi. V: Mandič, S. (ur.), *Pravica do stanovanja: brezdomstvo in druga stanovanjska tveganja ranljivih skupin*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. (209–222).

Kristančič, A. (2005). *Nova podoba staranja – siva revolucija*. Ljubljana: Združenje svetovalnih delavcev Slovenije.

Leskošek, V. (1999). Stanovanje kot pomemben prispevek k samostojnosti mladih. V: Mandič, S. (ur.), *Pravica do stanovanja: brezdomstvo in druga stanovanjska tveganja ranljivih skupin*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. (71–104).

Lipar, T. (2013). Bivalne razmere starejših ljudi. V: Ramovš, J. (ur.), *Staranje v Sloveniji. Raziskava o potrebah, zmožnostih in stališčih nad 50 let starih prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka. (261–268).

Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mali, J. (2009). Medgeneracijska solidarnost v obstoječih oblikah skrbi za stare ljudi. V: Tašner, V., Lesar, I., Antić Gaber, M., Hlebec, V. in Pušnik, M. (ur.), *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. (243–256).

Mali, J. (2013). Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke. *Socialno delo*, letn. 52, št. 1, str. 57–67.

- Mali, J. (2014). The Role of Social Work in the Epoch of Intergenerational Solidarity in Society. *Revija za Socijalnu Politiku*, letn. 21, št. 2, str. 111–131.
- Mandič, S. (1996). *Stanovanje in država*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Mandič, S. (1999). Stanovanjska tveganja, ranljive skupine in novi pogledi (uvod). V: Mandič, S. (ur.), *Pravica do stanovanja: brezdomstvo in druga stanovanjska tveganja ranljivih skupin*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. (11–42).
- Mandič, S. (1999). Odgovornost države in novi programi. V: Mandič, S. (ur.), *Pravica do stanovanja: brezdomstvo in druga stanovanjska tveganja ranljivih skupin*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. (147–176).
- Mandič, S., Gnidovec, M. (1999). Stanovanjska kariera in prehod iz stanovanja staršev v prvo samostojno stanovanje. V: Mandič, S. (ur.), *Kakovost življenja. Stanje in spremembe*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. (43–74).
- Mandič, S. (2002). Novi trendi v razvoju socialnih storitev in njihov vpliv na evropske stanovanjske politike. V: Mandič, S., Filipovič, M. (ur.), *Stanovanjske študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. (5–21).
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, letn. 50, št. 4, str. 370–396.
- Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1 – načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Musek, J. (1993). *Psihologija: človek in družbeno okolje*. Ljubljana: EDUCY.
- Nastran Ule, M. (1992). *Socialna psihologija*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Novak, M. (1999). Starost – element družbene marginalizacije? V: Mandič, S. (ur.), *Kakovost življenja. Stanje in spremembe*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. (125–144).
- Rant, M. (2013a). Bivalne razmere starih ljudi. *Kakovostna starost, revija za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje*, letn. 16, št. 1, str. 35–37.

Rant, M. (2013b). Sobivanje in samovanje v starosti. V: Ramovš, J. (ur.), *Staranje v Sloveniji. Raziskava o potrebah, zmožnostih in stališčih nad 50 let starih prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka. (119–130).

Ramovš, J. (2000). Model treh obdobj življenja v človekovem vzdolžnem razvoju. *Socialno delo, letn. 39, št. 4–5*, str. 317–318.

Ramovš, J. (2003). *Kakovostna starost. Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Ramovš, K. (2013). Medgeneracijsko sožitje in solidarnost. *Kakovostna starost, revija za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje, letn. 16, št. 4*, str. 3–34.

Saražin Klemenčič, K. (2013). Premoženjsko stanje. V: Ramovš, J. (ur.), *Staranje v Sloveniji. Raziskava o potrebah, zmožnostih in stališčih nad 50 let starih prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka. (151–166).

Statistični urad Republike Slovenije (2008). *Prebivalstvo Slovenije se stara – potrebno je medgeneracijsko sožitje*. Ljubljana: Statistični urad.

Šiplič, V., Kadiš, D. (2002). Psihosocialni vidik staranja. *Socialno delo, letn. 41, št. 5*, str. 295–300.

Ule, M., Mihelj, V. (1995). *Prihodnost mladine*. Ljubljana: DZS in Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.

Valenčič, J. (2002). Sožitje generacij – priložnost za vse. V: Šlenc Zver, M. (ur.), *Sožitje generacij – zbornik referatov z okrogle mize*. Ilirska Bistrica: Dom starejših občanov. (8).

8.1 INTERNETNI VIRI

European Commission, Eurostat, Publication Office of the European Union (2011). *Active ageing and solidarity between generations - A statistical portrait of the European Union 2012*. Luxembourg. Dostopno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5740649/KS-EP-11-001-EN.PDF/1f0b25f8-3c86-4f40-9376-c737b54c5fcf> (9. 4. 2016).

Evropska socialna listina. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/svet-evrope/evropska-socialna-listina/> (11. 2. 2016).

Fakulteta za socialno delo. Dostopno na: http://www.fsd.unilj.si/izobrazevanje/dodiplomski-studij/diplomsko_delo/ (8.6.2016).

Kralji ulice. Dostopno na: <http://www.kraljiulice.org/brezdomstvo/definicije> (8.6.2016).

Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/mednarodni-pakt-o-ekonomskih-socialnih-in-kulturnih-pravicah/> (11. 2. 2016).

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=generacija&hs=1 (22. 2. 2016).

Splošna deklaracija o človekovih pravicah. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/> (11. 2. 2016).

Stanovanjski zakon. Uradni list RS, št. 69/2003. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=44580> (28.2.2016)

9. PRILOGE

9.1. PLAKAT

TEŽAVA ŠT. 1

veščabno sklanjanje

18-28

65+

REŠITEV?

veščabno sklanjanje

18-28

65+

osamljenost
visoki stroški
veliko čiščenja

TEŽAVA ŠT. 2

generacija /obna

18-28

65+

REŠITEV?

generacija /obna

18-28

65+

študij + delo = težko oboje
visoki stroški (+ najemina)

TEŽAVA ŠT. 3

veščabno sklanjanje

18-28

65+

REŠITEV?

veščabno sklanjanje

18-28

65+

dimenzije
delitev stroškov in čiščenja
inženjerska znanja in
veščin med generacijama

MEDGENERACIJSKO SOBIVANJE ... (diplomsko delo)
SE VAM ZDI DOBRA REŠITEV? BI ŽELELI PODELITI SVOJE RAZMIŠLJANJE NA TO TEMO?
 Z VESELJEM 2 VAM OPRANIM INTERJU IN VAM TRISLUŠNEM.
 VABIM, DA ZAPISETE SVOJE PODOBNE IN KRALU VAS KONTAKTIRAM, DA SE STROENAMO IN POKLETETAMO.

Tilka Brvar, študentka socialnega dela

9.2. VPRAŠALNIK

1. Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?
- Ali se počutite osamljenje in zakaj?
- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

2. Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?
- Kako ste ga pridobili?
- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?
- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?
- V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?
- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?
- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?
- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:
  - Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?
  - Plačila (stroškov, najemnine)?
  - Druženja?

3. Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)
- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?
- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?
- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

4. Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?
- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?
- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?
- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?
- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?
- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

9.3. ZBRANI INTERVJUJI

Intervju A (Ženska, 63 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Živim z možem in za zdaj dokler sva dva še gre. Kako bi bilo, če bi ostala sama pa si ne predstavljam, ker je pokojnina majhna. Tiste obveznosti in socialni prispevek pa vzajemno plačaš in ti ostane 450€. S tem niti zdajšnjih položnic ne pokrijem. Zdravje mi trenutno še dobro služi tako, da tukaj se ne morem pritoževati. Opravim vse obveznosti doma, pospravim pa skuham. Semle pridem na telovadbo pa angleščino. Trenutno bi ocenila situacijo kot dobro.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Živim z možem, ampak imava bolj tak odnos, da se mi zdi, da sem včasih bolj sama, kakor če bi sama živela. Zato velikokrat pridem potem tudi sem (DCA).«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Trenutno zdaj ne vidim nobene druge možnosti. Trenutno sem zelo aktivna. Malo še delam v svojem poklicu – sem frizerka. Grem do prijateljic na klepet pa še malo sfriziram. Načeloma sem pa zadovoljna. S tem sem se sprizajnila in si sama naredim tako, da mi je super.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»Imava v bistvu predelano stanovanje. Iz dvosobnega stanovanja smo naredili trisobno. Tako imava 3 sobe – dnevna soba in pa dve spalnici. Z možem spiva vsak v svoji sobi. Potem je še kuhinja in pa kopalnica. Osnovna oprema, kar pač človek potrebuje za življenje. Skupaj meri 60m².

- Je stanovanje vaše? Kako ste ga pridobili?

»Je lastniško stanovanje. Smo ga odkupili po tistem Jazbinškovem zakonu takrat. Saj drugače najbrž ne bi bili lastniki.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»Tam okrog 400€ me pridejo položnice. Toplotna, elektrika, stanovanjski sklad (60€) pa čiščenje.

- To so redni. Kaj pa kakšni izredni?

»Letos imava še kredit za avto tako, da je še to 220€ na mesec«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Eno sigurnost. Da imam streho nad glavo. Da nisem na cesti.«

- V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Ja tako no, najraje bi imela kakšno punco ali pa dve. Eno sobo imam pregrajeno na pol ker sta bila sinova notri in sta imela vsak pol sobe. Pa je reciva velika 15m². Pa balkon je zraven.«

- Kaj pa mogoče par?

»Ja v tem primeru bi pa prej oddala spalnico in bi šla jaz v tisto sobo z balkonom. Mi je tista soba tudi bolj všeč. Vsekakor bi rada nekadilce, ker sem tudi moža navadila kadit odzunaj. Take ne preveč divje, razposajene. Glede starosti ni panike, važno da so bolj mirni.«

- Kaj pa glede vere?

»Me ne ovira. Je lahko tudi musliman.«

- Kaj pa spolna usmerjenost?

»Tudi ne. Če pač tako živijo, je to njihova stvar.«

- Kaj pa smer študija?

»Tudi ne. Pač kar študirajo. Mogoče se pa še sama kaj novega naučim.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Ja v bistvu ne vem. Da bi se vse dogovorili. Kako bi si delili kopalnico – da bi vedela, kdaj kdo vstane, da potem jaz vem, a vstanem prej ali kasneje. Tudi za kuhinjo sem pripravljena delit. Da si sami kaj pripravijo ali pa lahko bi tudi jaz kaj kuhala saj rada kuham. Za take reči sem zelo odprta.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»To pa res ne vem. Včasih se mi zdi, da sem preveč naivna pa kar mislim da je vse v redu in prav. Kako bi preverila pa ne vem. Mogoče bi najprej se dogovorili za dva ali tri mesece pa če bi bilo v redu da nadaljujemo ali pa se razidemo.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:

- Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»Za enkrat zmorem sama. Mogoče pa bi se za te skupne prostore zmenile, da vsaka en teden čisti ali pa mogoče, da bi skupaj počistile.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»Čisto po dogovoru, kakor so drugje. Ne bi bila oderuška – mogoče toliko, da se pokrijejo stroški in da bi meni ostala penzija za preživetje.«

- Druženja?

»Lahko bi v dnevni sobi skupaj gledali televizijo ali pa kakšno rečemo pa kavico spijemo. Lahko oni kaj mene vprašajo ali pa jaz njih. Tako sproščeno vzdušje.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Tako bom rekla, meni osebno to pomeni shajanje generacij. Sama imam veliko izkušenj s starejšimi. Ko sem prišla v Ljubljano sem najprej imela veliko stika z moževo taščo in sem zadnja leta skrbela zanjo. Potem imam veliko stika z moževo mačeho zdaj. Živi posebej, vendar sem tudi zanjo morala skrbeti po nesreči. Zdaj si že večinoma vse sama uredi. Imam stik z vsemi generacijami ampak največ s starejšimi.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Ja mislim da bi bilo obojestransko dobro. Če so pripravljeni deliti nasvete pa poslušat kakšne nasvete pa izkušnje, ne bi bilo slabo. To vidim že zdaj pri svoji vnukinji, ko se pride k meni učit kuhat.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Prvič je prednost to, da nisi sam. Drugič je denarno, saj je lažje obema. Študentje bi najbrž čim ceneje skozi, pa tudi zame zaradi stroškov.«

- Kaj pa slabosti?

»Če je... no pa skoraj se mi zdi, da se jaz ne bi mogla z nekom kregati. Mogoče to, da ne veš, kdo bi prišel, pa s kom bi živel.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Če je dober odnos potem slabosti skoraj da ne more bit. Pozitivno se mi zdi pa na vse področjih.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Sodelovanje med vsemi ljudmi. Kje jaz že sodelujem? Ja recimo tukaj v dnevnem centru se družim tako z mlajšimi kot tudi starejšimi od sebe. Pa na šolo tudi gremo pokazat kaj smo se naučile pri naših aktivnostih. Da mladi vidijo, da nismo še za odstrel. Recimo če bi pa živela s študentko bi imela stalen stik najbrž. Ko recimo zdaj hodim na angleščino in porabim veliko časa za naloge. Bi si želela, da bi mi kakšna študentka pomagala pri tem pa mi malo razložila. Potem si predstavljam, da bi bila študentka brez avtomobila pa si predstavljam, da bi ji jaz pomagala kaj pripeljati iz trgovine ona pa mogoče meni pomagati prinesiti stvari od kod drugod. Skratka, da bi si med seboj pomagale.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Včasih se mi zdi, da si ne želijo biti s starimi. Češ, kaj bom jaz s tisto staro. Se mi zdi, da moreš bit taka topla in odprta oseba, da bi mladi želeli biti s teboj. Pa tudi mladi morajo biti bolj tako. Pripravljeni na sodelovanje s starejšimi ljudmi. Vem tudi iz lastnih izkušenj, da ni dobro biti preveč pikolovski češ, da je kruh narobe zapakiran in podobno.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Srednja generacija so že moji otroci. Bom tako rekla, da moreš bit res pripravljen pomagati in si vzeti čas. Recimo s sinom imava čisto drugačen odnos kot s hčerko. Pa sta oba moja. Hči je bolj možev karakter in misli da ima vedno prav. Pa me nič ne pogreša pa pokliče tudi ne. Recimo sin pa njegova družina smo vedno v stikih. Tudi varuška sem velikokrat recimo. Vem pa, da če bi potrebovala pomoč, bi si sin definitivno vzel čas.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Stari se mi zdi, da imajo pa radi svoj mir in se mi zdi, da prav stari ljudje bi težko imeli nekoga tako zraven.«

- No, zdaj se mi poraja vprašanje, kdo je za vas star?

»Zame je stara recimo mačeha od moža, ko bo imela letos 90 let. Pa pravim, da gre ona bolj pokonci kot jaz. Recimo kot pravijo – mlad starček ali pa star mladec. Recimo moj mož je isti letnik kot jaz pa se mi zdi da je

on 20 let starejši v vsem. Hoče samo tisto svoje in konec. Njegova mačeha pa 90 let pa čist drugi tip. Ali pa moj oče je bil 86, ko je umrl pa je živel v domu pa na telovadbo hodil pa bral veliko pa vse. Kot bi se na novo rodil.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Lahko je zelo velika. Tako da poveže ljudi, da naveže stik, da ve kdo rabi pomoč in kdo jo je pripravljen ponuditi.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Tukaj se mi zdi, da pa država za tiste stare ljudi z majhnimi dohodki, ki ne morejo sami preživeti, premalo naredi. Da bi morali te starejše v blokih večkrat obiskati, jih preveriti kako živijo. Vsake toliko vidim patronažne in te službe, a kaj ko je treba vse to plačati. Žalostno je, da so te stare ženske same, da jih noben ne obišče, a ko bojo pa umrle, bojo pa vsi prišli. Žal je samo za družbo premalo ljudi pripravljenih priti. Vse je treba plačati.«

Intervju B (Ženska, 70 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Na splošno kar dobro. Odvisno od dohodkov, vse je dražje, sploh zadnji dve leti. Dohodki so pa isti ali pa še manjši. Ene dve leti nazaj mi je od pokojnine še nekaj ostalo, zdaj pa moram krepko gledati, da si lahko privoščim še kakšne toplice.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Običajno ne. Če slišim o kom, da ne more kaj in podobno, potem se malo zamislim. Pa si mislim, da sem še super, vendar če bi se mi kaj zgodilo, bi bilo super imeti nekoga, ki bi mi pomagal. Ampak to je samo trenutno.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Ne vem. Bom rekla, da sem kar zadovoljna. Zdaj je pet let kar sem upokojena. Od lanskega leta malo čutim razlike no. Vendar bo to najbrž trajalo kakšne tri leta še, potem bom najbrž spet občutila kakšne razlike. Tako, da če bo še naslednjih pet let tako, bo kar super.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»Živim v dvosobnem stanovanju. Imam kuhinjo z večjo jedilnico, dnevno sobo in pa spalnico. Sicer ni ravno veliko – 43m², vendar so prostori dobro razporejeni. Za mizo jih lahko spravim tudi do 8. Živim pa sama.«

- Je stanovanje vaše? Kako ste ga pridobili?

»Stanovanje je popolnoma moje. 5 let sem delala v Nemčiji, v Sinusu. Po službi sem pa tam, kjer sem stanovala, delala še v gostilni. Tako, da sem si leta 1974, tudi s pomivanjem posode, prislužila to stanovanje.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»Za vse skupaj plačujem 200€. S tem, da je tukaj všteto tudi življenjsko nezgodno zavarovanje, ki sicer ne bi bilo nujno, je pa ene vrste varčevanje. Še pet let pa bom dobila nekaj denarja. Ostali stroški so pa še televizija, telefon, električna, obvezno in dodatno zavarovanje, hišni stroški, rezervni sklad in ostale drobne stvari.«

- Kaj pa izredni stroški?

»Ja to so občasni, če se mi kaj pokvari ali pa da kupim kakšno malenkost kot je recimo žarnica.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Predstavlja mi uspeh v življenju, da sem si sama prislužila nekaj, kar imam tudi sedaj na razpolago. Občutek varnosti na stara leta.«

- V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Ja zdaj je še ne bi, sem pa razmišljala, da bi jo morda kasneje, ko sama ne bom več zmogla vsega. Ali pa če bi se moje finančno stanje še bolj poslabšalo in ne bi mogla shajati skozi mesec.«

- Kako bi se pa odločili za eno osebo?

»Predvsem me pa skrbi prilagajanje in podobno. Bi pa mela raje punce. Pa redoljubne saj sem sama kar precej pikolovska.«

- Vera?

»Ni važno. Sama sem verna, vendar ne toliko, da bi bila vsako nedeljo pri maši. Važno je, da mi ne bi vsiljeval svoje vere.«

- Spolna usmerjenost?

»Ne bi me motilo. Pač če je narava zatajila je zatajila.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Pospravljanje. Da bi bili družabni in pa ne preveč glasni.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Da znajo pospravljati za seboj. Da niso predolgo v kopalnici. Ko si enkrat starejši, je to kar pomembno.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:

- Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»Ja premalo razmišljam o tem, da enkrat ne bom mogla več sama vsega. Saj se lahko zgodi tudi čez noč, če recimo padem in se poškodujem. Ja v takem primeru bi si želela pomoči, predvsem glede pospravljanja. Vrta nimam.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»Bi se kar zmenili za fiksno ceno najemnine in bi bilo to, to. Ne bi računala stroškov kot dodatno, bi pa bila morda najemnina zato malo višja. Če bi pa bila rahlo odvisna od nekoga, bi se pa potem drugače domenili. Bi bilo ceneje, bi pa želela pomoč pri čiščenju pa trgovini. Ali pa če je zunaj poledica, da bi poskrbeli za to.«

➤ Druženja?

»Sicer imam rada neodvisno življenje, vendar kak večer, da bi poklepetali ali gledali televizijo ja.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Medgeneracijsko sožitje je sožitje med več generacijami. Doživljam ga zelo pozitivno. Še posebej tukaj. Prideš, se malo podružiš, razmigaš, prebereš časopis. Meni se zdijo ti centri super. Še na šole gremo malo otroke pogledat pa oni pridejo sem. Pridem vsak dan sem, tako začnem svoj dan.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Ja starši - otroci bolj ne. Vnuki - stari starši pa ja. No zdaj, če je gospodinjstvo skupno je težko. Pa ena kopalnica pa en štedilnik. Pa se začneš kregat potem zaradi malenkosti.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Prednost je morda družba. Vendar ne vem, meni se ne zdi spet toliko dobra ideja.«

- Kaj pa slabost?

»Spet se moraš navaditi prilagajanja.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Glede teh centrov se mi zdi dobro, da imaš kam priti. Pa recimo na pilatesu imamo mlado učiteljico, ki super vodi program. Tako še mi ta stari zvemo kaj in kako delati. Slabosti pa ravno ne vidim.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Druženje. Nekaj, kar ti povzroča notranje osebno zadovoljstvo . Ja to sem pa kar pridna. Z centrom hodimo na šolo Franceta Bevka. Najprej nisem bila ravno prepričana, no pa sem potem videla, da je kar lušno. Pa bili smo v pionirskem domu smo učili otroke nekaj tiskati. Pa na Tabor grem v dom upokojencev pa potem tiste, ki so na vozičkih peljemo na en sprehod pa se družimo z njimi. Potem imam sosede, tam okoli petdeset let, pa se malo podružimo. Mogoče peljemo kužke na sprehod. Vendar ne spet preveč.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Dajo malo življenjske energije, še posebej otroci. Kar malo poživijo. Pa majo kakšna znanja, ki jih mi recimo nimamo.

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Ja ti običajno nimajo veliko časa, ker so nenehno v službi pa s svojimi otroki se ukvarjajo. Nekako pozabijo na nas.

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da pomagamo svojim otrokom pri varstvu. Pa da jih naučimo kakšnih reči.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Ja pravijo, hiti počasi. In včasih sem se tamle v pisarni usedla in se pogovarjala s tole našo socialno delavko in ja moram reči, da mi je kar dobro svetovala. Pa pomembno se mi zdi, da znajo poslušati. Da ti pustijo povedati do konca in poskušajo potem svetovati.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Ja kot država ne vem, ker ne vem kako je drugje. Kot Ljubljana pa super. 80% sredstev prispeva Ljubljana ostalo pa zdravstvo. In pravijo, da gibanje je življenje. in tukaj imam za 8€ na mesec vse. Če bi želela toliko vadbe in drugih reči drugje, mi ne bi zneslo. Tukaj pa imam vse. Pa tudi gledam letake pa vidim, kako je vse drago. Se moraš kar znajti.«

Intervju C (ženska, 80 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Trenutno krasno. Nič hudega mi ni, zdrava sem, dela imam dovolj. Izzivljam se s telovadbo na centru, s Tretjo življenjsko univerzo umetnostne zgodovine in geografije. Imam psa, ki ga peljem trikrat dnevno na sprehod oz. on pelje mene.«

- Kaj pa materialna preskrbljenost?

»Z ozirom na službo in leta, ki sem jih oddelala imam sorazmerno dobro pokojnino.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Niti ne. Imam televizijo, štrikam, kvačkam, berem. Pa v dnevni center grem pa mi zmanjka časa. Spat grem ob 9h zvečer, vstanem pa ob 5h zjutraj. To je moj ritual in mi ni problem vstati zgodaj.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Niti ne razmišljam o tem, ker sem zadovoljna. Če človek preveč želi in zahteva, je potem samo nesrečen.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»Trosobno stanovanje, meri 64m². Spalnica, otroška soba, dnevna soba pa kuhinja. Se zelo dobro počutim v njem. Mogoče je preveč našarjeno, vsaj moja vnukinja tako pravi. Meni je všeč, nimam do pike natančno pospravljeno, tako da se vidi, da v njem živim.«

- Kako ste ga pridobili?

»V službi sva z možem dobila posojilo. Ko sem bila v službi sem imela srečo, saj sem izdala strokovno knjigo s 31 000 izdanimi izvodi oz. 7 ponatisi tako, da to je bila osnova. Je pa bilo od začetka zelo težko.«

- Katera knjiga to?

»Sadni vrt. Knjiga o sadjarstvu. Namenjena za vse populacije.«

- Kje ste bili pa zaposleni?

»Kmetijski inštitut.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»Pride do 200€ na mesec, s kurjavo vred. Pa stanovanjski sklad.

- Kaj pa izredni?

»Vsi davki. Glede stanovanja pa niti ne. Mogoče, da kaj zamenjam kakšno pipo pa žarnico. Vsa večja dela, kot so okna in podobno gre pa iz stanovanjskega sklada.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Varnost. Toploto. Družino. Stanovanje zelo dosti pomeni, posebno če si z njim zadovoljen in se dobro počutiš v njem.«

- V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Prvi osebni kontakt. Ali je oseba prijetna ali neprijetna. Pa potreba – recimo če nima sredstev in potrebuje pomoč.«

- Spol, vera, starost, študij?

»Pravzaprav, vsi so ljudje. In če je človek v redu, potem ni ovire. Vendar glede na to da živim sama, bi raje imela dekle v stanovanju.«

- Kaj pa par?

»Ne, to pa ne. Ker potem sem jaz izrinjena. Če že, potem dve dekleti, vendar raje samo eno.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Da bi bili spoštljivi, vljudni, vzgojeni. Tako, da ko pride ali gre, pozdravi/odzdravi. Da če sem pri kavi ali pa kaj spečem, da z veseljem vzame pa prisede in poklepeta. Eno domačnost bi rekla, ne pa vsiljivost.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Da je dobro vzgojen in ve, kako sobivati z nekom. Ja najraje bi vzela otroka od kakšnega prijatelja ali znanca tako da vem iz kakšne družine prihaja. Nič ne bi imela proti, če bi prišli ob vselitvi tudi starši študentke/študenta, da se spoznamo.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:
  - Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»To je pa stvar dogovora. No, da pospravi za seboj to sigurno. Če bi morala še pospravljati za nekom potem bi hitro rekla adijo. Da bi pa meni nekdo pospravljal pa sesal celo stanovanje, to pa ne. No, po dogovoru. Za trgovino pa grem še vse sama. Mogoče, da bi prosila za kakšno malenkost.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»Odkvisno od materialnega položaja študenta. Za tekoče stroške prav sigurno, glede najemnine pa odkvisno. Ne bi bila oderuška. Sama živim recimo zelo skromno. Pazim, da hrane ne mečem stran, ne kurim pretirano – se bolj oblečem in podobno.«

➤ Druženja?

»Kakšna kavica pa klepet. Mogoče kak sprehod s psom tudi.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Da shajajo vse generacije skupaj. Ta dnevni center je super. Sama grem na center na telovadbo vsako jutro, je moj ritual. Pa potem spijemo čajček pa poklepetamo malo. Ne spuščamo se pa na osebno raven. Medgeneracijsko ravno ne sodelujem tukaj.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Odvisno od posameznika. Na nekoga bi bolj pozitivno, kot na drugega.«

- Od česa bi bilo to odvisno?

»Odvisno od odnosa, od vljudnosti in prijaznosti.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Za starejšega je to, da je v stiku z mladino, v stiku z življenjem, v stiku z realnostjo. Zdaj za mladino pa, če so zainteresirani, da poslušajo, kako smo mi živeli, potem se lahko še kaj naučijo. A na žalost večinoma mladi zdaj samo računalnik pa internet tako, da nimajo časa za nas stare.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Pa da se učimo eden od drugega. Da poskrbimo drug z drugega. Slabosti pa ne vem. Mogoče, da se mladi preveč oddaljujejo od nas. Pa da srednja generacija resnično nima časa, s temi novimi delavniki. Kako je bilo super, ko smo mi delali 6-14 ali pa 7-15. Smo imeli še veliko časa popoldne, da smo kaj postorili.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Konkretno se spomnim na računalniški tečaj, ko ti mladi pomagajo pa razložijo kaj in kako. Ali pa imam mlajše kolegice, ki hodijo pomagat starejšim Jaz se dobro razumem z vsemi. Živela sem recimo z vnukinjo. Največ se družim s svojo generacijo, na centru, na univerzi za tretje življenjsko obdobje. Ne vem pa kako bi lahko bolj medgeneracijsko sodelovala.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da so potrpežljivi, da ti tudi 10x povejo, da upoštevajo, da slabo slišiš in vidiš. Pa pomembno se mi zdi recimo v naši stolpnici, se vsi pozdravljamo z živjo, ne glede na starost. Da pomagajo, recimo, da pridržijo vrata ali dvigalo.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Isto. No, vprašanje, koliko si srednja generacija vzame čas. Večinoma so po službah in so zaposleni in potem ko poskrbijo za svoje otroke nimajo več časa za nas.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da ostajamo aktivni. Delimo svoje znanje.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Vloga je lahko zelo pomembna. Posebno pri starejših, ki so bolj zapuščeni pa nepremični, lahko socialna delavka veliko pripomore in naredi veliko stvari, ki jih on več ne more. Da pride v hišo, da se pogovori pa svetuje, da uredi te pisarniške zadeve. Da človek dobi občutek, da nekdo skrbi zanj – varnost.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Če bi država lahko nudila več sredstev. Čeprav za starejšo generacijo se mi zdi da kar dovolj poskrbi.

- Lahko še bolj utemeljite?

»Ja če je nekdo nepremičen potem država sofinancira, da pridejo negovalke trikrat na dan, da za vse poskrbijo. Ker če bi moral za vse sam plačati, potem bi nekateri kar zgnili sami v stanovanju. Ta občutek, da boš v takem primeru vseeno imel nekakšno pomoč, da bo nekdo poskrbel zate, je za nas zelo pomemben. Se mi zdi, da je tukaj kar dobro poskrbljeno za to. Potem je dobro poskrbljeno tudi s temi dnevnimi centri, da imamo družbo in na voljo nova znanja in aktivnosti.«

Intervju D (ženska, 66 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Jaz bi lahko rekla, da je moje trenutno življenje aktivno. Kar se tiče zdravja, je v redu. Pa glede aktivnosti s temi dnevnimi centri. Kar se pa materialne preskrbljenosti pa, dokler imam moža pa skupaj seštejeva, potem še kar gre. Je pa res, da se je treba marsičemu že odpovedati. Edino kar mi je žal, je mogoče to, da sem se morala odpovedati gledališču in kinu in podobnim rečem. Sama sem sedaj 11 let v pokoju, mož pa tri, tako da se še prilagajava en na drugega. Si pomagava, tako, da zmoreva vse.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Ne, osamljena se pa ne počutim. Imam svojo družino in pa veliko časa preživim tukaj.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Poskušam se imeti dobro z vsemi pozitivnimi izkušnjami. Si privoščim tisto, kar mi paše in me veseli. Pomagam tudi drugim. O splošnem stanju pa raje ne bi govorila. Pred kakšnim letom sem se namreč zalotila, da me dnevna poročila o tekočih dogodkih grozno motijo in živcirajo, zato sem vse to ugasnila, da se ne živciram preveč. O mojem osebnem življenju, pa lahko rečem, da sem zadovoljna.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»Živiva v dvosobnem stanovanju, velikem 50m². Imava pa tako stanovanje, da smo eno sobo vmes pregradili in tako dobili nekako tri sobno stanovanje oz iz ene sobe smo dobili dva kabineta za sinova. Tam nekje med 8m² pa 10m² sta velika. Pa spalnica, kuhinja z jedilnico, ki gre že v dnevno sobo in pa kopalnica seveda. Oprema je pa osnovna.«

- Je stanovanje vaše? Kako ste ga pridobili?

»To smo bili pa najprej v najemu v tem stanovanju. Mož je delal na RTV in smo potem od enega gospoda tam odkupili to stanovanje. Tako da sva ga potem od 1991 do 2011 odplačevala.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»Na mesec kar pride ene 200€. To je z ogrevanjem, snaga, voda, električna, stanovanjski sklad in pa za upravnika. Izrednega sem pa nazadnje imela recimo pralni stroj. Pa lani sva štedilnik menjala. Pa tako, po par letih se vse začne kvariti. Mi je zadnjič rekel serviser, da dan danes po sedmih letih imamo že srečo, če stroj sploh še dela.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Zdaj, ko je stanovanje lastniško, je malo boljši občutek zame. Sem pa z majhnim zadovoljna, tako, da se sama v tem stanovanju počutim varno. Z možem želiva ostati v njem do konca, pa potem ga predati svojima sinovoma ali vnukom, tako, da bi imeli nek lažji začetek.«

- V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Ja tako bom povedala, da sem imela primer pri svoji mami, ki je 10 let oddajala sobico dvema študentkama. In sem videla, da je to super ideja. Zdaj jaz sama trenutno še nisem razmišljala v to smer, sploh ker imam še moža. Trenutno, če bi ostala sama, ne vem, kaj bi naredila. Ker imam majhno pokojnino, se bolj nagibam k temu, da bi nekoga vzela k sebi. Čeprav sem rada sama, da se ne potrebujem ozirati na koga, vendar pa se z mladimi dobro ujamem. Bi pa najraje imela potem eno dekle, pa mogoče prej dijakinjo kot študentko.«

- Ali je vera za vas pomemben dejavnik? Morda spolna usmerjenost, smer študija?

»Sama sem ateistka, vendar me verni ljudje ne motijo. Imam veliko vernih prijateljic in prav lepo shajamo skupaj. Tudi ostale stvari me ne motijo. Nisem tako zahtevna.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Pričakovala bi enako kot od svojih otrok. Eno spoštovanje in eno čistočo.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Ne bi silila k pospravljanju, bi pa želela, da pospravi za seboj. Kako bi preverila pa ne vem. Mogoče je v meni kaj psihologa pa bi to začutila že takoj.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:

- Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»Izkoriščala ne bi, saj trenutno še vse zmorem sama. Ona bi skrbela zase, jaz pa zase. Toliko, da pospravi za seboj ja. Ostalo pa morda po dogovoru.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»Trenutno ne vem kakšno je stanje ali pa kako to poteka. Bi pa zagotovo stroške ja, saj so večji, če v stanovanju živita dva. Bi se dogovorile med seboj kakšna se zdi meni primerna cena in kakšna dekletu.«

- Druženja?

»Seveda. Da bi se malo usedle in poklepetale ob kavici.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Pomoč med generacijami. Recimo, da pomagamo nesti kakšne vrečke starejšim. Odpremo vrata pa podobno no.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Mislim, da zelo pozitivno. No odvisno od vsakega posameznika. Tako od starejših kot tudi od mladih. Koliko so pripravljeni sprejeti in se prilagajati.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Če si res starejši, reciva pri 80 letih in si bolan, pa te je strah biti sam ponoči, ali pa si vdova/vdovec na novo in podobno. Potem se mi zdi tako sobivanje super, saj predstavlja varnost. Če se razumeta in si tudi pomagata, potem je to odlično. Slabosti pa odvisno od vsakega posameznika. Lahko pride do konfliktov in podobno.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Prednost je definitivno v tem, da se generacije spoznavamo med seboj in da vemo, kako se prilagajati en drugemu in kako si pomagati. Slabost pa mogoče to, da velikokrat ne najdemo skupnega jezika. Še posebej mladi, ki so nas kar nekako naveličani.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Jaz bi rekla da je to druženje generacij med seboj. Z dnevnim centrom hodim na šolo, kjer imamo razne ustvarjalne delavnice. Pa v Mladinsko Četrtno skupnost sem že šla. Potem hodim obiskovati še starejše od mene. Recimo v dom za starejše gremo in peljemo tiste na vozičkih, po Ljubljani. Da bi šla tako individualno delat družbo, se pa še nisem odločila.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Glavno se mi zdi, da imajo motivacijo sploh za sodelovanje z drugimi generacijami. Smo imeli recimo delavnice tudi v osmem razredu v osnovni šoli in so bile deklice tako naveličane, da je potem tudi meni motivacija padla. V nižjih razredih je recimo veliko lažje delati. Ali pa v vrtcu, ti so še najbolj simpatični. Res, da jim moraš dati ogromno energije, ampak ti tudi ogromno vrnejo nazaj. Zdaj s študenti pa imam veliko izkušenj.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»To bi pa težko povedala. Zadnjič sta se moj mož in snaha zelo sporekla, saj sta vsak trdila svoje. Ne vem, se mi zdi, da se s srednjo generacijo težko razumemo. Vsak po svoje se bori za službo, nekateri gredo tudi v tujino. So pod zelo velikim stresom, večjim, kot smo bili recimo mi. Predvsem se mi zdi pomembno, da ko mi stari obnemoremo, da so pripravljeni pomagati.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Recimo jaz sem veliko pomagala svojim sinovoma. Ko so bili njihovi otroci bolni, sem bila večinoma jaz z njimi, da nista potrebovala bolniške. Je pa to tudi težko zdaj, s temi pokojninskimi zahtevami. Dan danes se mi zdi, da težko prispevamo za mlajše generacije. Mogoče da individualno malo pomagamo, mogoče z izkušnjami.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Zelo velika. Da si vzamejo čas za nas, da nam skušajo svetovati.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Pa saj uredijo kar nekaj stvari. Recimo Festival za tretje življenjsko obdobje. Zadnjič smo imeli predavanje na temo ločevanja odpadkov, namenjeno prav za nas. Pa dnevni centri aktivnosti pa tudi v domovih za upokojeince, kar lepo poskrbijo, da imajo razne prireditve. No o pokojninah pa raje niti ne govoriva, to pa bi lahko bolje uredili.«

Intervju E (moški, 67 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»V redu, pozitivno. Materialno sem preskrbljen, zdrav sem. Če bo še naslednjih 100 let tako bo v redu.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Ne. živim z ženo.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Nimam potrebe, da bi jo.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»2,5 sobno stanovanje. Dve sobi in en kabinet, kuhinja pa kopalnica. Oprema ni nič posebnega.«

- Je stanovanje vaše? Kako ste ga pridobili?

»Kupil sem ga po Jazbinškovem zakonu.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»210€ stroškov za stanovanje. Upravnik, hišnik, snažilka, voda, elektrika. Potem še televizija, internet, časopisi. Tako potem vse skupaj je mogoče 300€. Večja popravila potem iz rezervnega sklada.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Vse. Streho nad glavo.«

- V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Najprej je trenutno niti ne bi oddal, saj bi se težko prilagajal. V kolikor pa bi ostal sam, bi s trenutno pokojnino težko preživel skozi mesec. No potem pa bi oddal ja.«

- Kaj pa bi vplivalo na izbiro primerne kandidatke/kandidata?

»Če bi že oddal, potem bi raje imel žensko. Fantje veliko razbijajo in žurajo in tako. Ne vem no nikoli ne veš koga bi dobil.«

- Vera, spolna usmerjenost?

»Kakšnega muslimana res ne bi imel. Ostalo pa ne vem. Ne bom rekel da jih razumem, ampak tudi ne bom solil pameti. Če je dekletu všeč dekle je to osebna odločitev. Meni je važno kakšna je oseba.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Da se obnaša normalno kot vsak normalni človek.«

- Kaj pa za vas pomeni normalno?

»Da ne vleče notri drugih ljudi pa žurajo. Da se zaveda, da ni sama v stanovanju in to spoštuje.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Ja definitivno, da je sposobna pospravljati za seboj. Da je korektna oseba, vljudna, prijazna, spoštljiva.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:
  - Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»To sem sam sposoben tako, da niti ne bi potreboval ali zahteval.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»Pač bi se dogovorili kaj in kako. Toliko je najemnina in to je potem vse skupaj. Nič dodatnega.«

- Druženja?

»Ja no da se normalno pogovarjaš in da ne živiš en mimo drugega to že. Da bi pa zahteval da mora se družiti z mano pa ne.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»To je da en drugemu pomagamo. Mladi starim in stari mladim. Vendar mislim, da se je poslabšalo. Morda zaradi amerikanizacije ali kaj jaz vem. Jaz mislim, da je vedno slabše.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Ja če bi imel kakega od svoje družine pri meni, potem bi dobro vplivalo. Če pa enega tujega pa ne najbrž ne. Ker je ta oseba že vzgojena in je kot je.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Prednost je to, da nisi sam. Ko si starejši rabiš koga za pogovor, pa da ti čajček skuha in podobne malenkosti. Negativno pa to, da se moreš nekomu izogibat pa se prilagajat. Kako bi rekel? Nisi več lastnik stanovanja.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Pri nas doma je medgeneracijsko sožitje zdaj enkratno. Vendar mislim, da to izhaja iz vzgoje otrok. Imam dve hčerki in štiri vnuke in za enkrat se super razumemo. Kako je drugje pa ne vem. Na splošno gledano pa se mi zdi, da to sožitje upada. Predvsem zaradi materialnih dobrin mladi so nezaposleni in nezadovoljni s sistemom. Včasih je bilo super. Si imel službo, si imel plačo, si lahko hišo zgradil in si bil zadovoljen. Danes pa tega ni več.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje u kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Jaz to razumem kot pripravljenost da si pomagamo med generacijami, da smo pripravljeno se pokorit in sodelovat. Jaz recimo pomagam hčeram in vnukom, materialno in kakor le morem. Ravno danes sem vnuka peljal na letališče. Pa tukaj zahajam na dnevni center, da se družim in z mlajšimi in s starejšimi od sebe.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Mislim, da izhaja iz materialnih zadev v družbi. Mladi so brez materialne osnove in nimajo nobene bodočnosti in so zelo nezadovoljni. Težko se preživljajo in mislim, da ne premorejo energije, da bi se ukvarjali še s starimi. Tako da mislim da lahko bolj malo prispevajo. Ampak to je kriva, družba, vlada, da je dopustila tak sistem.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Če ne bi bilo 125 000 nezaposlenih, bi bilo čisto drugače. Danes pa tisti revčki s službo delajo kot živali, medtem ko so drugi nezaposleni. Menim pa, da bi morala srednja generacija prevzeti oblast v svoje roke in prevzeti odgovornost, ter vzpostaviti drug, bolj učinkovit sistem.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Ja mi stari smo tako, dokler še dobivamo pokojnino, smo tiho. Ampak mislim, da bi ravno mi morali narediti revolucijo. Se upreti, pa če nas polovico pobijejo, bo še boljše za družbo. Ni nas škoda pa še državo rešimo.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Jaz bi vsem dal odpoved, saj nič ne naredijo. No, ne moremo metati vseh v isti koš. Tukaj v centru je super. Na splošno rečeno pa mislim, da slabo opravljajo svojo funkcijo.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Sem že veliko povedal. Državi je vseeno kako nekateri državljani shajajo skozi mesec. Vseeno jim je za vse. Mislim, da država bolj kot prispeva, ogroža medgeneracijsko sodelovanje. Ko bom jaz predsednik bo zadeva čisto drugačna.«

Intervju F (moški, 80 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Z ozirom, na to da sem upokojen, razmeroma dobro. Ne slabo, ne dobro. Toliko, da shajam. Zdravje je v redu.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Ne. Žene sicer nimam, vendar pa imam prijateljico, s katero sva vsak dan v kontaktu.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Ja lahko bi jo, če bi imel več denarja.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»Dvosobno stanovanje, 54m². Dnevna soba, spalnica, kuhinja in pa kopalnica. Majhno, a udobno.«

- Je vaše? Kako ste ga pridobili?

»da. Pridobil sem ga pa po Jazbinški.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»Zgolj s stanovanjem imam približno 110€. To vključuje vodo, ogrevanje pa rezervni sklad. Potem pa še televizija, zavarovanje, telefon, časopis, elektrika. Tam približno 250€ na mesec, brez prehrane.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Prostor, kamor se lahko vrnem in se počutim varno, na svojem.«

- V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Sem včasih že oddajal, ko sem bil v finančni stiski. Najprej sobo eni študentki, potem pa celo stanovanje, ko sem službeno bil odsoten. Ko sem oddajal, sem dal oglas in potem je nepremičninski agent izbral. Sedaj najraje ne bi oddal, ker si le nekako omejen. Vendar če bi pa bil znova v finančni stiski, potem bi naredil enako kot takrat. Preko agencije vse, tako da niti ne bi jaz izbral.«

- Se pravi, da vam je vseeno, koga bi dobili? Sprejeli bi kogarkoli?

»Da. Saj si ne iščem prijatelja/prijateljice. Meni bi bilo važno, da redno plačuje.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Ja tisti obiski pa žurke bi potem definitivno odpadli. Kaj vem, kaj bi še pričakoval.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Tisto osnovno čistočo, ki naj bi jo imel vsak človek privzgojeno. Zdaj preverjal ne bi, pač to tako vidiš po enem mesecu ali dveh. Če vidiš, da se dela škoda v sobi, potem čim prej ven s tako osebo iz stanovanja.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:
  - Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»Glede tega bi pričakoval samo čiščenje svoje sobe.«

➤ Plačila (stroškov, najemnine)?

»Pač fiksna najemnina in to je to.«

➤ Druženja?

»Oddal bi zgolj zaradi finančne stiske, tako da druženja niti ne bi pričakoval. Pač da se normalno razumeš, to je to.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Ja stari – mladi. Se zelo bolje počutim z mlajšimi kakor s starejšimi. Tudi že prej sem se vedno bolj družil z mlajšimi. Tudi tukaj sem večinoma najstarejši, pa imam komaj 80 let.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Ne vem. Sam nisem ravno navdušen nad to idejo, saj kot starejši le nekako potrebujem nek miren prostor. Kot sem že rekel, bi zgolj v finančnih težavah to znova ponovil.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Prednost je finančna. Pa zavisi od fizične sposobnosti – recimo, ko sem imel operacijo na ramenu bi bilo dobro, če bi imel nekoga ob sebi, da bi mi priskočil na pomoč. Zdaj, ko sem spet v formi, pa ne. Slabost pa predvsem, da se moraš nenehno prilagajati.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Mislim, da v trenutnih razmerah sožitje ni ravno dobro. Odvisno kako ga ljudje razumejo. Prednost je lahko, da se družimo pa si pomagamo in znamo shajati. Negativno na splošno v družbi je, da se čedalje bolj ljudje zapiramo vase in nam ni mar za soljudi.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje imate možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Da smo si generacije pripravljene pomagati tudi brez plačila. Večinoma sam sodelujem tukaj v centru. Pa s hčerko in vnukom.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Pojma nimam. Mislim, da bi mladi morali starejše bolj spoštovati, ne pa da jih zaničujejo. Saj eni so zelo prijazni pa pozdravijo, drugi spet ne bu ne mu.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Ne vem. Morda vzgoja otrok. Da jim privzgojijo osnovne vrednote, ki se potem prenašajo iz generacijo v generacijo. Recimo zadnjič sem videl kako je en možakar vozil kolo v napačno smer, pa zraven še otroka imel. In tako to vidiš problem – otrok se bo naučil, da je taka vožnja čist v redu in bo to počel celo življenje ter tudi svoje otroke tako učil.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Predvsem, da še kaj priučimo mlade. Svoje otroke smo vzgojili, kakor smo. A mislim, da pri mladih nekoliko manjka tega, kako bi rekel – trdna vzgoja.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Nimam prakse.«

- Kaj pa vaša 'šefica'? Tudi ona je socialna delavka.

»Aja ona. Ja to pa odlično. Super poskrbi za nas in za aktivnosti. Pomemben se mi zdi lep odnos in kako te sprejme. Prvi vtis no.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Država za nič ne poskrbi. Da ne govorimo o pokojninah, o službah – preveč je brezposelnih. Premalo poskrbijo za svoje državljane in to za vse. Od študentov, do mladih ki ostanejo brez službe, do starih in pokojnin. Jaz bi recimo vsakemu študentu dal štipendijo. Če po toliko in toliko letih ne naredi šole, potem vso štipendijo vrnit. Ne pa to da podaljšujejo status pa se vlečejo do tridesetih let.«

- Kaj pa glede medgeneracijskega sodelovanja?

»S sistem kot ga imamo vpliva predvsem negativno saj vsak posameznik skuša poskrbeti zase. Na žalost se dogaja, da ne uspejo poskrbeti niti zase, kaj šele da bi medgeneracijsko sodelovali.«

Intervju G (ženska, 63 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Srednje. Materialno sicer slabo, na splošno pa jo ocenjujem srednje dobro.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Ne. Živim s sinom. Sama sem taka oseba, da nimam preveč tesnih osebnih stikov. Za družbo pridem semle igrat namizni tenis. To mi zadostuje.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Ja če bi se sin odselil in dobil službo in ne bi bila jaz več glavni financer, potem bi bilo moje življenje boljše. No, ampak niti ni tako tragično.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»Dvoipol sobno stanovanje 65m². Dnevna soba, moja spalnica, sinova sobica, kuhinja z jedilnico in pa kopalnica. Oprema je osnovna, nič posebnega.«

- Kako ste ga pridobili?

»Kupila sem ga, ko sem bila še poročena.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»Tam nekje 250€ do 300€. Televizija pa internet, električna in pa kar gre za stanovanje. Poleti malo manj, ko ni ogrevanja. Izredni so pa kakšna zamenjava stvari v stanovanju.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Varnost.«

- Ste kdaj razmišljali, da bi oddali eno sobo? V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Če bi imela finančne probleme potem bi se nekako sprijaznila s tem. Drugače sem mnenja, da bi se težko toliko prilagodila. Tako da če pa že bi, potem bi želela punco, študentko. Pa tako po videzu, po prvem vtisu, bi se odločila ali bi jo vzela ali ne. Kakšno ima vero in podobno me pa niti ne zanima. To je njena osebna stvar.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Da je kolikor toliko urejena, inteligentna, pridna študentka.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Da bi pospravljala za seboj, bila pridna, tiha. Preverila bi pa po občutku no. Bi videla kako bi bilo s časoma.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:
  - Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»Želela bi da pospravlja za seboj. Da pusti kopalnico in kuhinjo takšno, kot ju dobi. To je pa to.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»Dogovorile bi se za najemnino, ki bi že vključevala te stroške kar bi tudi ona porabljala. Voda, električna. Ne bi bila spet toliko oduševana, da bi zahtevala, da mi pokrije vse stroške.«

- Druženja?

»Ne, to pa ne.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Ljudje različnih starosti, ki dobro shajajo med seboj. Ti centri so mi zelo všeč, dokler ni zadeva v mojem intimnem okolju. Sama se tukaj družim s tistimi, ki mi 'pašejo'.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Za ljudi, ki nimajo otrok, je to super zadeva. Vendar le, če si tak človek. Naklonjen k temu. Zame bi pa najbrž pomenilo olajšano življenje saj bi imela še en dohodek in bi bila finančna stiska manjša.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Prednost je za osamljene ljudi, da imajo družbo pa pomoč. Slabost pa, da nikoli ne veš, koga dobiš v stanovanje.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Prednosti je, da te mlad človek vrača v aktivno življenje. da vidiš nove stvari, da dobivaš sveže informacije. Slabosti pa niti ne vidim.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Meni osebno to predstavlja izmenjevanje znanj in izkušenj. Kje jaz sodelujem? Ja s centrom grem v šolo, na kakšne ročne delavnice. S sinom živim recimo. Da bi pa nekoga obiskovala v domu, pa še nisem prišla do tega.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Širijo znanje in vedenje o stvareh, o kateri starejši ne vedo nič.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Nimam kakšne posebne ideje. Nimajo ravno kakšnega interesa v to, saj so večinoma prezaposleni. Se ukvarjajo s svojimi otroki in ne z nami.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da malo pokomentiramo ostale, kako bi mi kaj naredili. Saj upoštevajo nas tako ne.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju? Vaše vodje?

»O socialnih delavkah nimam ravno dobrih izkušenj. Naša vodja, to je nekaj drugega. Ona je super. Vendar po televiziji kar je novic, pa tudi že oni slabo predstavijo socialne delavke.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Mislim, da se država ne potruzi kaj preveč. Bolj se društva aktivirajo, da spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje. Država mogoče zgolj prilagodi oz. zaostri zakonodajo.«

Intervju H (ženska, 68 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Jaz sem srečno poročena, babica, srednje situirana. Trenutno sem še fit in nimam potrebe po kakršni koli pomoči. Zdaj sem že vsak dan tukaj na dejavnostih, tako da že za prijateljice težko najdem čas. Pa vnučka čuvam. Pa kdaj tudi skuham za mlado družino.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Ne, saj imam polno zaseden dan in moža.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Trenutno sem toliko aktivna, da sem kar zadovoljna in ne bi nič spreminjala.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»Dvosobno stanovanje, 56m². Dve sobi pa kuhinja z jedilnico in pa kopalnica. Imam osnovno opremo stanovanja. Pa igrače za vnuka.«

- Je stanovanje vaše? Kako ste ga pridobili?

»Moje, moje. Kupila sem ga leta 1977.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»Povprečno okrog 100€. Centralna kurjava, voda in vsi prispevki, skupna elektrika in komunala in pa za upravnika in čistilko. Razne izredne stroške za popravila gre denar iz rezervnega sklada. Če so stroški toliko večji potem povečamo rezervni sklad za nekaj mesecev. Pa izredne kar mam še v stanovanju kar se odločim zamenjati ali pa se pokvari kakšna naprava.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Predstavlja mi nek dosežek v življenju. Nekakšno varnost, ki se mi zdi na stara leta zelo pomembna.«

- Ste morda razmišljali, da bi del stanovanja oddajali? V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Zdaj ko imam moža še ne bi. Potem bi najbrž rabila kakšne pol leta, da se sprijaznim z izgubo. Potem pa pod posebnimi pogoji bi oddajala ja.«

- Kakšnimi pa?

»Najraje bi imela študentko, nižjega letnika. Vera mi ni pomembna, vse dokler mi kdo kaj ne vsiljuje. Ostalo kar si naštela je pa osebna odločitev in ni na meni, da sodim.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Najprej bi jo želela spoznati kot njo samo. Potem naprej glede obiskov bi se dogovorile ali ja ali ne. Pričakovala bi, da je punca dobro vzgojena. Da je spoštljiva in vljudna. Da ni preveč divja.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Želela bi samo da pospravlja sama za seboj, da ne bi imela še jaz obveznosti potem z njo. Preverjala ne bi. Če bi opazila, da ni takšna kot si želim da je, potem bi morda enkrat ali dvakrat prijazno opomnila, potem bi pa kar rekla, da to ni to in da naj pač gre kam drugam.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:
  - Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»Svojo sobo pa da za seboj pospravi. Da pusti kopalnico takšno, kot jo dobi recimo. Drugo pa ne.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»Ja bi se dogovorile za najemnino, ki bi že vse vključevala. Ne vem bi rekla, da mi daje recimo po 100€ vsak mesec in je to, to.«

➤ Druženja?

»Kaj pa vem. Imam hčerko pa vnuke. Ne vem če bi potrebovala še takšno družbo. Tako da se sprti kaj dogovoriš, da bi pa prav zahtevala da se usede z menoj, pa ne.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Se mi zdi da trenutno lahko starejši več damo mlajšim kot oni nam. To si jaz predstavljam za medgeneracijsko sožitje – nekakšno izmenjavo. Jaz kot starejša in ko imam več časa na razpolago, se trudim, da čim bolj pomagam mladim. Pa istočasno imam tudi družbo s tem. Mogoče tele dejavnosti tukaj, računalniški tečaj, pa na francoščino pridem in pa namizni tenis.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Odvisno kako se med seboj razumeš. Stanovanje je precej majhno. Ko sem živela s hčerko in zetom smo se dobro razumeli. Zdaj, če bi imela pa enega tujega v stanovanju pa če bi se razumeli, potem bi bilo dobro za sožitje. Če se pa ne bi, potem mislim, da bi morali prekiniti bivanje. Sem se pa sama v službi vedno zavzemala za študente in za to, da so dobili staž oz. pripravništvo kot zdaj pravite. Tako sem sama dobila novo energijo in nova znanja, ker sem morala tudi sama doštudirati, da sem lahko bila mentorica.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Prednosti so da mladi prinesejo novo energijo, da se tudi sam kaj novega naučiš. Tudi čas, ki ga preživiš z mladim ti nekaj da. Slabost je pa odvisno tudi od mladega, kaj on pričakuje od sobivanja. Zdaj ko sem recimo še fit je ok, kaj bi bilo pa potem, ko ne bi bila več je pa vprašanje. Ali bi mlad človek brez problema pomagal ali bi mu bilo odveč.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Računalniško opismenjevanje je prednost. Slabost pa recimo, da smo stari že malo bolj živčni in nas hrup velikokrat moti. Se mi zdi, da je to največji dejavnik za konflikte.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Sodelovanje in pomoč med mladimi in pa starimi. Pazim na vnuka. Pa sofinanciram moje tamlade. Pa tukaj v DCA imamo tudi mlajše otroke na obisku in skupaj pojemo, plešemo in pa ustvarjamo. Pa tudi mi nastopamo recimo z zumbo na šolah. Se mi zdi, da nekako lažje sodelujem z najmlajšimi.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Stari se mi zdi da pričakujejo, da bojo mladi bolj delavni in so potem velikokrat razočarani. Mladi pa ne vem kaj lahko dajo. Mogoče to, da nas seznanijo z novostmi na tehnološkem področju.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Ja bi rekla da kar pomoč starejšim, glede bivanja in pomagajo in se družijo.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Predvsem to, da mladim poskusijo predati kakšne veščine. Danes recimo noben več ne zna štrikati pa čvačkati pa šivati. Vsaj, da poskusijo no.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Dokler je ne potrebuješ, ne veš. Recimo da ti pomaga urediti kakšne subvencije pa kaj svetuje in podobno. Tukaj recimo naša socialna delavka ureja urnike za dejavnosti pa išče prostovoljce za izvajanje aktivnosti in podobno.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Vloga države je trenutno zelo šibka. Se mi zdi, da bolj kot ne poslabšuje razmere na čisto vseh področjih in spodbuja sovraštvo med državljani. To se zdaj vidi pri teh beguncih. Nekateri Slovenci komaj da preživijo skozi mesec, oni pa vse zastoj dobijo, potem jim pa še nič prav ni. Ne vem. Jaz bi od naše države pričakovala, da bi mladim dali več možnosti zaposlitve, da bi spodbujali več panog. Za nas starejše pa pokojnina kako je. Slaba, ampak dokler je, je. Edino žalostno je, da se vse draži, pokojnin pa noben zvišuje. Se mi zdi v redu, ko se zdaj študentje pritožujejo, ker jih trgajo za pokojninsko dobo, saj niti še ne vedo ali bojo imeli zaposlitev in podobno.«

Intervju I (ženska, 71 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Pred dvema letoma sem izgubila moža in od takrat naprej si skušam zapolniti svoj čas z raznoraznimi aktivnostmi, tako da sem trenutno precej aktivna. Materialno sem za silo no, grem skozi mesec. Žal pa se moram tudi marsičemu odpovedati. Tako, na splošno sem pa dobro. Zdravje mi dobro služi, to mi je pa trenutno tisto najbolj pomembno. Veš, ko si mlad, se ti ne zdi toliko, zdaj na stara leta je pa zdravje ena redkost.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Ne to pa nikoli. Sem toliko aktivna, da komaj sama sebe lovim.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Mogoče edino to, da bi imela nekoga ob sebi. Tako no, nekdo ti manjka po izgubi. Samo, da bi zdravje ostalo tako kot je. Ne vem kako bi še lahko spreminjala. Sem z majhnim zadovoljna, tako da lahko rečem, da sem zadovoljna z življenjsko situacijo.«

Stanovanje

- Je stanovanje vaše? Kakšno je?

»Ja. Z možem sva ga kupila 40 let nazaj. Imam dvosobno stanovanje, ki meri 56m². Imam spalnico, ki je zdaj v bistvu bolj dnevni prostor, dnevno sobo, ki jo uporabljam za obiske, kuhinjo in pa kopalnico.

- Kako spalnica kot dnevni prostor?

»Ja običajno sem cel dan naokoli. Potem pa ko pridem domov si kaj skuham in pojem, se stuširam in uredim in grem v spalnico. Tam imam pa potem radio in televizijo, tako da grem zvečer ob devetih v posteljo. Potem pa ali si prižgem televizijo in kaj pogledam, berem knjigo ali pa poslušam radio.«

- Kakšne imate pa stroške s stanovanjem?

»Kar precej visoke. Okrog 180€ samo za stanovanje. Električna, voda, upravnik in to. Vse ostalo skupaj pride potem na 300€. Pač če štejem tudi razna zavarovanja pa naročnine za televizijo, radio, telefon. Je kar precej no.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Eno varnost. Da imaš nekaj da nekam prideš. Da imaš nekaj svojega – ni važno ali je veliko ali ne.«

- Omenili ste, da bi radi imela nekoga ob sebi. Ste morda razmišljali, da bi del stanovanja oddali?

»Malo sem razmišljala, samo ne vem kako bi se tega lotila. Ali bi oddala spalnico ali dnevno sobo in podobno.«

- Morda dnevno sobo in bi morda naredili kakšno začasno pregrado, da bi tudi študent ali študentka imela malo zasebnosti. V primeru, da bi oddajali in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo?

»Ja to ni slaba ideja. Morda bi pa spalnico in bi jaz se premaknila v dnevno sobo. Za izbor kandidata pa ne vem. Sama nisem zahtevna oseba in mislim, da bi mi bilo najbolj važno to, kako bi se midva ujela v prvem trenutku.

- Se pravi samo prvi vtis? Spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo ne ib nič vplivalo?

»Da, tako je.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Sama sem veliko časa z doma tako, da bi pričakovala, da ko pridem domov, bi bilo vse v najlepšem redu. Se pravi, da ne bi prišla domov in našla en kup drugih ljudi v stanovanju. Da bi ta mlada oseba imela zavedanje, da stanovanje ni njeno in ne more početi kar se ji zljubi. Da ima spoštovanje torej do stanovanja in do mene kot lastnice.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Ja da bi pospravljala za seboj. Glede na to kakšno je stanovanje, mislim, da ne bi rabila posebej preverjati, saj bi sproti videla kako je. Potem da ja je oseba urejena in čista, da se zna olikano obnašati.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:
  - Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»Glede čiščenja morda, da bi se dogovorili za en program. Zdaj odvisno a bi ta oseba živela pri meni kot redno ali samo med tednom ane. Vrta nimam. Glede trgovine pa mogoče če bi kaj mi res zmanjkalo pa bi ta oseba šla, da bi mi prinesla sproti. Da bi pa šla namesto mene pa za cel mesec kupila, to pa ne.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»Kar fiksna cena recimo 150€ pa je.«

- Druženja?

»Kot sem že rekla, da bi se normalno oseba znala pogovarjati. Mogoče da bi potem skupaj pogledala kaj na televiziji ali pa spile čaj. Čeprav, ko pridem zvečer domov mi kar paše tišina in da počnem nekaj zase.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Da se znajo mladi s starejšimi družiti in tudi obratno. V mojem društvu veliko sodelujemo z vrtci in šolo in pa tudi s starejšimi v domovih recimo.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»V skupnem gospodinjstvu je precej težko mislim. Ker starejši smo že veliko bolj razvajeni in imamo nek intimni prostor. Radi imamo mir. Življenje s študentom se mi pa zdi, da bi lahko bilo kar problem no. Odvisno seveda od osebe do osebe. Zdaj če bi dobila tako osebo, da bi res ustrezala mojih zahtevam, je najbrž že kar loterija. Morda bi pa morala samo poskusiti. Kot pravijo, poskusiti ni greh.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Prednost je da pomaga študentom, da ima nek prostor za bivanje in da lažje shaja skozi mesec. No glede shajanja skozi mesec gre tudi v obratno smer. Se mi pa zdi, da starejši nismo več toliko pripravljeni biti radodarni. Mogoče zato, ker od mlade generacije ne dobimo toliko zahvale kot smo jo recimo mi izkazovali našim staršem ali starim staršem.«

- Torej slabost je, da niste več pripravljeni pomagati?

»Ne, da nismo pripravljeni. To bi rekla da smo še. Bolj smo postali zadržani in izolirani. Nekako ne najdemo več skupnega jezika z mladimi.«

- V čem pa se vam zdijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Mladi imajo svoj način življenja, stari pa svoj. Prednost je da si pomagamo in nekako sami poskrbimo, da ljudje lažje shajamo. Slabost pa, da v večini to sožitje upada, kar je žalostno.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Meni pomeni medgeneracijsko sodelovanje, sodelovanje med ljudmi, ne glede na starost. Sama sem veliko dejavna v tem dnevnem centru aktivnosti za starejše. Poleg tega sem včlanjena še v enem društvu, kjer nas je približno 20. Imamo plese, folkloro, nastope različne. Sodelujemo z vrtci pa šolo. Pa poskrbimo za druge stare ljudi, ki so sami. Sodelujem tudi v programu starejši za starejše recimo.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da priskočijo na pomoč in nič ne zahtevajo v zameno. Vendar je to že tako redko.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Kaj pa vem. Srednja generacija je grozno zaposlena. Če imajo službo in otroke potem imajo že toliko dela s tem, da poskrbijo samo za svoje otroke in to je to. Ne vem, kako lahko pripomorejo.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da pazimo na vnuke in pomagamo mogoče kaj pospraviti pa skuhat. Vendar se mi zdi bolj za varstvo otrok. Če zbolijo jih starši pripeljejo k nam in grejo v službo. Se mi zdi, da nekako stara generacija še največ pripomore k medgeneracijskem sodelovanju.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»To imam pa zelo slabe izkušnje. Recimo zdaj smo imeli dvakrat smrt v stanovanju, za katere nismo vedeli. Ena gospa je šla na pobudo CSD v DSO. Ko je bila tam, je enostavno vzela taksi in odšla domov. Potem je snažilka iz bloka klicala v dom, da bi preverila, kako se gospa počuti in oni so ji povedali, da je že 14 dni ni več tam. Seveda smo šli mi takoj v akcijo. Poklicali CSD kjer so rekli, da njih to nič ne zanima in naj pokličemo policijo. Kličemo policijo, so nam povedali, da morajo poklicati še gasilce, saj oni sami ne morejo nič in pa zdravnika. Socialni delavci pa nič od nič. Žalostno no. Gospa je bila 14 dni mrtva v stanovanju. Jaz ne vidim pozitivne lastnosti od socialnih delavk.«

- kaj pa vaša vodja?

»To je malo drugače. Veliko bolj sproščeno okolje in prijazna punca je in za vse lepo poskrbi.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Slaba. Urediti bi morali finance, dati bi morali več pobud za srečanja in predavanja. Zadnje čase samo še društva skrbijo za to, pa še to so se zadnje čase usedli na ta društva tako, da bo najbrž še to propadlo. Teli centri so dobra rešitev za nas stare, to mi je všeč.«

Intervju J (ženska, 68 let)

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?

»Super. Nič pretresljivega se ne dogaja, nič slabega. Družbo imam, zdravje je še kar dobro. V glavnem dobro no.«

- Ali se počutite osamljenje in zakaj?

»Redko. Vedno najdem kakšne aktivnosti. Tudi branje knjige recimo.«

- Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?

»Sem zadovoljna in ne čutim nobene potrebe po tem.«

Stanovanje

- V kakšnem stanovanju živite (opis – oprema, velikost)?

»Živim v bloku, v pritličju. Je dvosobno stanovanje, 70m². Imam spalnico, veliko dnevno sobo, kuhinjo z jedilnim kotom in kopalnico. Pa tudi dva balkona. Živim sama, tako da imam kar veliko prostora in sončno lego. Opreme imam pa toliko kolikor potrebujem.«

- Je stanovanje vaše? Kako ste ga pridobili?

»Da, sedaj je moje. V osemdesetih letih sva ga z možem kupila, ko sva se poročila. Sem pa po očetovi smrti dobila nekaj denarja od prodaje njegove hiše in potem sem ta denar vložila v stanovanje. Pa imela sva 10 let kredita.«

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

»Tam okrog 200€ so osnovni stroški za stanovanje. Ogrevanje na centralno, voda, upravnik. Zdaj pozimi so stroški večji, saj je samo ogrevanje 100€. Potem plačujem še zavarovanje, televizijo in internet.«

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

»Veliko mi pomeni. Vesela sem, da sem prišla do svojega stanovanja in tega udobja.«

- Ste kdaj razmišljali, da bi oddajali eno sobo? V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?

»Včasih sem razmišljala, da bi ja. Kako bi izbrala? Ne vem. Ne bi ocenjevala glede na spol in starost pa vero in to. Zame je človek, človek. Vrgla bi imena na kup in izžrebala enega.«

- Bi mogoče sprejeli tudi par?

»To pa ravno ne. Bi raje samo eno osebo. Mislim, da bi bilo potem preveč natlačeno.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?

»Solidarnost. Da bi se razumela med seboj. Da bi se študent ali študentka dobro počutil-a v mojem stanovanju.«

- Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?

»Da bi bil-a v redu. Da bi higieno držal-a. Da bi pospravljaj-a sam-a za seboj. Zdaj oddala bi del dnevne sobe in bi tako videla ali je pospravljeno ali ne.«

- Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:
  - Pomoč (gospodinjstvo, vrt, trgovina)?

»Ja včasih, če bi se sama slabo počutila, potem bi bila vesela, če bi mi študent ali študentka kaj prinesel-a iz trgovine pa pomagal-a pri čiščenju. Drugače pa vse opravi sama.«

- Plačila (stroškov, najemnine)?

»To pa čisto po dogovoru. Nekakšna normalna cena, ki bi se zdelo sprejemljiva meni in študentu ali študentki.«

- Druženja?

»Sama rada kuham in pečem. Tako da ja, bi se lahko malo podružila. Mogoče skupaj pojedla kosilo. Spila kakšno pivo, morda družabne igre. Vendar le, če bi bil študent ali študentka za to.«

Medgeneracijsko sožitje

- Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)

»Eno tako spoštovanje do starejših. Da se potem starejši dobro počutimo in tudi mladi. Kako bi rekla – da smo sposobni sobivati. To pa temelji na spoštovanju en drugega pravzaprav.«

- Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?

»Mislim, da bi dobro vplivalo. Sama sem pozitivno naravnana tako, da mislim, da bi z mano bilo enostavno shajati.«

- V čem so prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja?

»Družba in pomoč pri kakšnih malenkostih.«

- Kaj pa slabost?

»Slabost morda edino prilagajanje, glede kopalnice predvsem.«

- V čem si prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja?

»Prednost je definitivno sodelovanje in pomoč med generacijami. Recimo, da pazim na vnuke in s tem olajšam delo tudi sinu. Slabost je, da mlajše generacije pozabijo oz. bolje rečeno, ne pomislijo, da bodo tudi sami enkrat stari.«

- Lahko to slabost še bolj utemeljite?

»Se mi zdi, da so mladi čedalje manj pripravljeni na sodelovanje z nami. Nekako se nas kar izogibajo.«

Medgeneracijsko sodelovanje

- Kaj za vas pomeni medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?

»Večinoma samo v družini. Imam dva sina in pa pet vnukinj in vnukov. Pogosto sem jih pazila, zdaj se že lahko sami doma. Sem pa recimo enkrat v službi dobila nekaj osnovnih dobrin, ki jih nismo uspeli prodati in sem jih potem pomagala razdeliti tistim starim ljudem, ki so živeli sami in niso mogli v trgovino. To bi bil recimo en primer, ko sem bila še zaposlena. Ali pa kot si prej videla, da smo imeli vrtec na obisku in smo skupaj malo telovadili.«

- Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da s svojo dobro voljo prispevajo k bolj pozitivni naravnosti družbe. Da naredijo kakšno stvar tudi brez plačila. Pogosto pozabimo, da dobra dela naredijo več kot lahko naredi denar.«

- Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da v tem hitrem tempu življenja, ne pozabijo na nas in nas poskusijo vključiti v svoje življenje. Pri mojih dveh sinovih to niti ni težava.«

- Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Da razumejo mlade. Da kdaj pa kdaj pomislijo, da so tudi sami bili mladi in so se tudi sami kdaj spozabili.«

- Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Nimam opravka z njimi, nisem imela in upam, da niti ne bom. V glavnem kolikor vidim, so poročila v negativni luči in hitro se zgodi, da vse mečemo v isti koš. Vendar je pa naša vodja super, me že zjutraj pričaka z nasmehom in povpraša kako sem in podobno.«

- Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?

»Zdaj v Ljubljani je dobro poskrbljeno. Mislim pa, da bi morali takšne dnevne centre razširiti še drugje po Sloveniji.«

9.4. IZBRANE IZJAVE ZA KODIRANJE

Ocena trenutne situacije starih ljudi

- **Kako ocenjujete vašo trenutno situacijo glede na materialno preskrbljenost, družbene stike, samostojnost pri opravljanju vsakodnevnih opravil, ...?**

A1: Živim z možem in za zdaj dokler sva dva še gre. Kako bi bilo, če bi ostala sama pa si ne predstavljam, ker je pokojnina majhna.

A2: Zdravje mi trenutno še dobro služi tako, da tukaj se ne morem pritoževati.

A3: Opravim vse obveznosti doma, pospravim pa skuham.

A4: Trenutno bi ocenila situacijo kot dobro

B1: Na splošno kar dobro. Odvisno od dohodkov, vse je dražje, sploh zadnji dve leti. Dohodki so pa isti ali pa še manjši.

C1: Trenutno krasno. Nič hudega mi ni, zdrava sem, dela imam dovolj.

C2: Izživljam se s telovadbo na centru, s Tretjo življenjsko univerzo umetnostne zgodovine in geografije.

C3: Imam psa, ki ga peljem trikrat dnevno na sprehod oz. on pelje mene.

C4: Z ozirom na službo in leta, ki sem jih oddelala imam sorazmerno dobro pokojnino.

D1: Jaz bi lahko rekla, da je moje trenutno življenje aktivno.

D2: Kar se tiče zdravja, je v redu.

D3: Kar se pa materialne preskrbljenosti pa, dokler imam moža pa skupaj seštejeva, potem še kar gre.

E1: V redu, pozitivno.

E2: Materialno sem preskrbljen, zdrav sem.

F1: Z ozirom, na to da sem upokojen, razmeroma dobro.

F2: Ne slabo, ne dobro. Toliko, da shajam.

F3: Zdravje je v redu.

G1: Srednje.

G2: Materialno sicer slabo, na splošno pa jo ocenjujem srednje dobro.

H1: Jaz sem srečno poročena, babica, srednje situirana.

H2: Trenutno sem še fit in nimam potrebe po kakršni koli pomoči.

H3: Zdaj sem že vsak dan tukaj na dejavnostih, tako da že za prijateljice težko najdem čas. Pa vnučka čuvam. Pa kdaj tudi skuham za mlado družino.

I1: Pred dvema letoma sem izgubila moža in od takrat naprej si skušam zapolniti svoj čas z raznoraznimi aktivnostmi, tako da sem trenutno precej aktivna.

I2: Materialno sem za silo no, grem skozi mesec. Žal pa se moram tudi marsičemu odpovedati.

I3: Tako, na splošno sem pa dobro. Zdravje mi dobro služi, to mi je pa trenutno tisto najbolj pomembno.

J1: Super. Nič pretresljivega se ne dogaja, nič slabega.

J2: Družbo imam, zdravje je še kar dobro. V glavnem dobro no.

- **Ali se počutite osamljenje in zakaj?**

A5: Živim z možem, ampak imava bolj tak odnos, da se mi zdi, da sem včasih bolj sama, kakor če bi sama živela.

B2: Običajno ne. Če slišim o kom, da ne more kaj in podobno, potem se malo zamislim.

C5: Niti ne. Imam televizijo, štrikam, kvačkam, berem. Pa v dnevni center grem pa mi zmanjka časa.

D4: Ne, osamljena se pa ne počutim. Imam svojo družino in pa veliko časa preživim tukaj.

E3: Ne. Živim z ženo.

F4: Ne. Žene sicer nimam, vendar pa imam prijateljico, s katero sva vsak dan v kontaktu.

G3: Ne. Živim s sinom. Sama sem taka oseba, da nimam preveč tesnih osebnih stikov.

H4: Ne, saj imam polno zaseden dan in moža.

I4: Ne to pa nikoli. Sem toliko aktivna, da komaj sama sebe lovim.

J3: Redko. Vedno najdem kakšne aktivnosti.

- **Kako bi lahko izboljšali vašo življenjsko situacijo?**

A6: Trenutno zdaj ne vidim nobene druge možnosti.

A7: Načeloma sem pa zadovoljna.

A8: S tem sem se sprijaznila in si sama naredim tako, da mi je super.

B3: Bom rekla, da sem kar zadovoljna.

B4: Tako, da če bo še naslednjih pet let tako, bo kar super

C6: Niti ne razmišljam o tem, ker sem zadovoljna.

D5: O mojem osebnem življenju, pa lahko rečem, da sem zadovoljna.

E4: Nimam potrebe, da bi jo.

F5: Ja lahko bi jo, če bi imel več denarja.

G4: Ja če bi se sin odselil in dobil službo in ne bi bila jaz več glavni financer, potem bi bilo moje življenje boljše.

H5: Trenutno sem toliko aktivna, da sem kar zadovoljna in ne bi nič spreminjala.

I5: Mogoče edino to, da bi imela nekoga ob sebi.

I6: Sem z majhnim zadovoljna, tako da lahko rečem, da sem zadovoljna z življenjsko situacijo.

J4: Sem zadovoljna in ne čutim nobene potrebe po tem.

Stanovanje

- **V kakšnem stanovanju živite?**

A9: Imava v bistvu predelano stanovanje.

A10: Tako imava 3 sobe – dnevna soba in pa dve spalnici. Potem je še kuhinja in pa kopalnica.

A11: Osnovna oprema, kar pač človek potrebuje za življenje.

A12: Skupaj meri 60m².

B5: Živim v dvosobnem stanovanju.

B6: Imam kuhinjo z večjo jedilnico, dnevno sobo in pa spalnico.

B7: Sicer ni ravno veliko – 43m², vendar so prostori dobro razporejeni.

C7: Trosobno stanovanje,

C8: meri 64m².

C9: Spalnica, otroška soba, dnevna soba pa kuhinja.

D6: Živiva v dvosobnem stanovanju,

D7: velikem 50m².

D8: Imava pa tako stanovanje, da smo eno sobo vmes pregradili in tako dobili nekako tri sobno stanovanje oz iz ene sobe smo dobili dva kabineta za sinova. Pa spalnica, kuhinja z jedilnico, ki gre že v dnevno sobo in pa kopalnica seveda.

D9: Oprema je pa osnovna.

E5: 2,5 sobno stanovanje.

E6: Dve sobi in en kabinet, kuhinja pa kopalnica.

E7: Oprema ni nič posebnega.

F6: Dvosobno stanovanje

F7: 54m².

F8: Dnevna soba, spalnica, kuhinja in pa kopalnica.

G5: 2,5 sobno stanovanje

G6: 65m².

G7: Dnevna soba, moja spalnica, sinova sobica, kuhinja z jedilnico in pa kopalnica.

G8: Oprema je osnovna, nič posebnega.

H6: Dvosobno stanovanje,

H7: 56m².

H8: Dve sobi pa kuhinja z jedilnico in pa kopalnica.

H9: Imam osnovno opremo stanovanja. Pa igrače za vnuka.

I8: Imam dvosobno stanovanje,

I9: ki meri 56m².

I10: Imam spalnico, ki je zdaj v bistvu bolj dnevni prostor, dnevno sobo, ki jo uporabljam za obiske, kuhinjo in pa kopalnico.

J5: Je dvosobno stanovanje,

J6: 70m².

J7: Imam spalnico, veliko dnevno sobo, kuhinjo z jedilnim kotom in kopalnico. Pa tudi dva balkona.

J8: Opreme imam pa toliko kolikor potrebujem.

- **Kako ste ga pridobili?**

A13: Smo ga odkupili po tistem Jazbinškovem zakonu takrat.

B8: 5 let sem delala v Nemčiji, v Sinusu.

B9: Po službi sem pa tam, kjer sem stanovala, delala še v gostilni. Tako, da sem si leta 1974, tudi s pomivanjem posode, prislužila to stanovanje.

C10: V službi sva z možem dobila posojilo.

C11: Ko sem bila v službi sem imela srečo, saj sem izdala strokovno knjigo s 31 000 izdanimi izvodi oz. 7 ponatisi tako, da to je bila osnova.

D10: To smo bili pa najprej v najemu v tem stanovanju. Mož je delal na RTV in smo potem od enega gospoda tam odkupili to stanovanje. Tako da sva ga potem od 1991 do 2011 odplačevala.

E8: Kupil sem ga po Jazbinškovem zakonu.

F9: Pridobil sem ga pa po Jazbinšku.

G9: Kupila sem ga, ko sem bila še poročena.

H10: Kupila sem ga leta 1977.

I7: Z možem sva ga kupila 40 let nazaj.

J9: V osemdesetih letih sva ga z možem kupila, ko sva se poročila. Sem pa po očetovi smrti dobila nekaj denarja od prodaje njegove hiše in potem sem ta denar vložila v stanovanje. Pa imela sva 10 let kredita.

- Kakšne imate stroške s stanovanjem (redni/izredni)?

A14: Tam okrog 400€ me pridejo položnice.

A15: Toplotna, elektrika, stanovanjski sklad (60€) pa čiščenje.

A16: Letos imava še kredit za avto tako, da je še to 220€ na mesec

B10: Za vse skupaj plačujem 200€.

B11: S tem, da je tukaj všteto tudi življenjsko nezgodno zavarovanje, ki sicer ne bi bilo nujno, je pa ene vrste varčevanje.

B12: Ostali stroški so pa še televizija, telefon, elektrika, obvezno in dodatno zavarovanje, hišni stroški, rezervni sklad in ostale drobne stvari.

B13: Če se mi kaj pokvari ali pa da kupim kakšno malenkost kot je recimo žarnica.

C12 : Pride do 200€ na mesec,

C13: s kurjavo vred. Pa stanovanjski sklad.

C14: Mogoče, da kaj zamenjam kakšno pipo pa žarnico.

D11: Na mesec kar pride ene 200€.

D12: To je z ogrevanjem, snaga, voda, elektrika, stanovanjski sklad in pa za upravnika.

D13: Izrednega sem pa nazadnje imela recimo pralni stroj. Pa lani sva štedilnik menjala.

E9: 210€ stroškov za stanovanje.

E10: Upravnik, hišnik, snažilka, voda, električna. Potem še televizija, internet, časopisi. Tako potem vse skupaj je mogoče 300€. Večja popravila potem iz rezervnega sklada.

F10: Zgolj s stanovanjem imam približno 110€.

F11: To vključuje vodo, ogrevanje pa rezervni sklad. Potem pa še televizija, zavarovanje, telefon, časopis, električna.

F12: Tam približno 250€ na mesec, brez prehrane.

G10: Tam nekje 250€ do 300€.

G11: Televizija pa internet, električna in pa kar gre za stanovanje.

G12: Izredni so pa kakšna zamenjava stvari v stanovanju.

H11: Povprečno okrog 100€.

H12: Centralna kurjava, voda in vsi prispevki, skupna električna in komunala in pa za upravnika in čistilko.

H13: Razne izredne stroške za popravila gre denar iz rezervnega sklada. Če so stroški toliko večji potem povečamo rezervni sklad za nekaj mesecev. Pa izredne kar mam še v stanovanju kar se odločim zamenjati ali pa se pokvari kakšna naprava.

I11: Okrog 180€ samo za stanovanje.

I12: Električna, voda, upravnik in to. Vse ostalo skupaj pride potem na 300€. Pač če štejem tudi razna zavarovanja pa naročnine za televizijo, radio, telefon.

J10: Tam okrog 200€ so osnovni stroški za stanovanje.

J11: Ogrevanje na centralno, voda, upravnik. Zdaj pozimi so stroški večji, saj je samo ogrevanje 100€. Potem plačujem še zavarovanje, televizijo in internet.

- Kaj vam v življenju predstavlja stanovanje?

A17: Ena sigurnost. Da imam streho nad glavo. Da nisem na cesti.

B14: Predstavlja mi uspeh v življenju, da sem si sama prislužila nekaj, kar imam tudi sedaj na razpolago.

B15: Občutek varnosti na stara leta.

C15: Varnost. Toploto. Družino.

D14: Zdaj, ko je stanovanje lastniško, je malo boljši občutek zame. Sem pa z majhnim zadovoljna, tako, da se sama v tem stanovanju počutim varno.

E11: Vse. Streho nad glavo.

F13: Prostor, kamor se lahko vrnem in se počutim varno, na svojem.

G13: Varnost.

H14: Predstavlja mi nek dosežek v življenju.

H15: Nekakšno varnost, ki se mi zdi na stara leta zelo pomembna.

I12: Ena varnost. Da imaš nekaj da nekam prideš. Da imaš nekaj svojega.

J12: Veliko mi pomeni. Vesela sem, da sem prišla do svojega stanovanja in tega udobja.

- **V primeru, da bi oddajali sobo, ki jo ne uporabljate, mladim ljudem in bi morali izmed več oseb izbrati le eno. Lahko navedete, kaj vse bi vplivalo na vašo odločitev, komu bi oddali sobo? (npr. spol, vera, rasa/kultura, spolna usmerjenost, starost, smer študija/delo)?**

A18: najraje bi imela kakšno punco ali pa dve.

A19: Vsekakor bi rada nekadilce, ker sem tudi moža navadila kadit odzunaj.

A20: Take ne preveč divje, razposajene.

A21: Glede starosti ni panike, važno da so bolj mirni.

A22: Me ne ovira, je lahko tudi musliman.

A23: Če pač tako živijo, je to njihova stvar.

A24: Pač kar študirajo.

B16: Ja zdaj je še ne bi, sem pa razmišljala, da bi jo morda kasneje, ko sama ne bom več zmogla vsega. Ali pa če bi se moje finančno stanje še bolj poslabšalo in ne bi mogla shajati skozi mesec.

B17: Bi pa mela raje punce.

B18: Pa redoljubne saj sem sama kar precej pikolovska.

B19: Sama sem verna, vendar ne toliko, da bi bila vsako nedeljo pri maši. Važno je, da mi ne bi vsiljeval svoje vere.

B20: Ne bi me motilo (spolna usmerjenost). Pač če je narava zatajila je zatajila.

C16: Prvi osebni kontakt. Ali je oseba prijetna ali neprijetna.

C17: Pa potreba – recimo če nima sredstev in potrebuje pomoč.

C18: Pravzaprav, vsi so ljudje. In če je človek v redu, potem ni ovire.

C19: Vendar glede na to da živim sama, bi raje imela dekle v stanovanju.

C20: Ne, to pa ne. Ker potem sem jaz izrinjena. Če že, potem dve dekleti, vendar raje samo eno.

D15: Zdaj jaz sama trenutno še nisem razmišljala v to smer, sploh ker imam še moža. Trenutno, če bi ostala sama, ne vem, kaj bi naredila.

D16: Ker imam majhno pokojnino, se bolj nagibam k temu, da bi nekoga vzela k sebi.

D17: Bi pa najraje imela potem eno deklo, pa mogoče prej dijakinjo kot študentko.

D18: Sama sem ateistka, vendar me verni ljudje ne motijo. D19: Tudi ostale stvari me ne motijo.

E12: Najprej je trenutno niti ne bi oddal, saj bi se težko prilagajal.

E13: V kolikor pa bi ostal sam, bi s trenutno pokojnino težko preživel skozi mesec. No potem pa bi oddal ja.

E14: Če bi že oddal, potem bi raje imel žensko. Fantje veliko razbijajo in žurajo in tako.

E15: Kakšnega muslimana res ne bi imel.

E16: Ostalo pa ne vem. Ne bom rekel da jih razumem, ampak tudi ne bom solil pameti. Če je dekletu vseh deklo je to osebna odločitev.

F14: Sedaj najraje ne bi oddal, ker si le nekako omejen.

F15: Vendar če bi pa bil znova v finančni stiski, potem bi naredil enako kot takrat.

F16: Preko agencije vse, tako da niti ne bi jaz izbral.

F17: Meni bi bilo važno, da redno plačuje.

G14: Če bi imela finančne problem potem bi se nekako sprijaznila s tem. Drugače sem mnenja, da bi se težko toliko prilagodila.

G15: Tako da če pa že bi, potem bi želela punco, študentko.

G16: Pa tako po videzu, po prvem vtisu, bi se odločila ali bi jo vzela ali ne.

G17: Kakšno ima vero in podobno me pa niti ne zanima. To je njena osebna stvar.

H16: Zdaj ko imam moža še ne bi. Potem bi najbrž rabila kakšne pol leta, da se sprijaznim z izgubo. Potem pa pod posebnimi pogoji bi oddajala ja.

H17: Najraje bi imela študentko, nižjega letnika.

H18: Vera mi ni pomembna, vse dokler mi kdo kaj ne vsiljuje.

H19: Ostalo kar si naštel je pa osebna odločitev in ni na meni, da sodim.

I13: Sama nisem zahtevna oseba in mislim, da bi mi bilo najbolj važno to, kako bi se midva ujela v prvem trenutku.

J13: Včasih sem razmišljala, da bi ja.

J14: Ne bi ocenjevala glede na spol in starost pa vero in to. Zame je človek, človek. Vrgla bi imena na kup in izžrebala enega.

J15: Bi raje samo eno osebo. Mislim, da bi bilo potem preveč natlačeno.

- **Kakšna so vaša pričakovanja od mladih, s katerimi bi realizirali medgeneracijsko sobivanje?**

A25: Da bi se vse dogovorili.

B21: Pospravljanje.

B22: Da bi bili družabni in pa ne preveč glasni.

C21: Da bi bili spoštljivi, vljudni, vzgojeni.

C22: Tako, da ko pride ali gre, pozdravi/odzdravi. Da če sem pri kavi ali pa kaj spečem, da z veseljem vzame pa prisede in poklepeta. Eno domačnost bi rekla, ne pa vsiljivost.

D20: Pričakovala bi enako kot od svojih otrok. Eno spoštovanje in eno čistočo.

E17: Da se obnaša normalno kot vsak normalni človek.

E18: Da ne vleče notri drugih ljudi pa žurajo.

E19: Da se zaveda, da ni sama v stanovanju in to spoštuje.

F18: Ja tisti obiski pa žurke bi potem definitivno odpadli.

G18: Da je kolikor toliko urejena, inteligentna, pridna študentka.

H20: Najprej bi jo želela spoznati kot njo samo. Potem naprej glede obiskov bi se dogovorile ali ja ali ne.

H21: Pričakovala bi, da je punca dobro vzgojena. Da je spoštljiva in vljudna. Da ni preveč divja.

I14: Sama sem veliko časa z doma tako, da bi pričakovala, da ko pridem domov, bi bilo vse v najlepšem redu.

I15: Se pravi, da ne bi prišla domov in našla en kup drugih ljudi v stanovanju.

I16: Da bi ta mlada oseba imela zavedanje, da stanovanje ni njeno in ne more početi kar se ji zljubi.

I17: Da ima spoštovanje torej do stanovanja in do mene kot lastnice.

J16: Solidarnost.

J17: Da bi se razumela med seboj.

J18: Da bi se študent ali študentka dobro počutil-a v mojem stanovanju.

- **Kakšne navade bi želeli od mladih? Kako bi to preverili?**

A26: To pa res ne vem.

A27: Mogoče bi najprej se dogovorili za dva ali tri mesece pa če bi bilo v redu da nadaljujemo ali pa se razidemo.

B23: Da znajo pospravljati za seboj.

B24: Da niso predolgo v kopalnici.

C23: Da je dobro vzgojen in ve, kako sobivati z nekom.

C24: Ja najraje bi vzela otroka od kakšnega prijatelja ali znanca tako, da vem iz kakšne družine prihaja. Nič ne bi imela proti, če bi prišli ob vselitvi tudi starši študentke/študenta, da se spoznamo.

D21: Ne bi silila k pospravljanju, bi pa želela, da pospravi za seboj.

D22: Kako bi preverila pa ne vem. Mogoče je v meni kaj psihologa pa bi to začutila že takoj.

E20: Ja definitivno, da je sposobna pospravljati za seboj.

E21: Da je korektna oseba, vljudna, prijazna, spoštljiva.

F19: Tisto osnovno čistočo, ki naj bi jo imel vsak človek privzgojeno.

F20: Zdaj preverjal ne bi, pač to tako vidiš po enem mesecu ali dveh.

G19: Da bi pospravljala za seboj, bila pridna, tiha.

G20: Preverila bi pa po občutku no. Bi videla kako bi bilo s časoma.

H22: Želela bi samo da pospravlja sama za seboj, da ne bi imela še jaz obveznosti potem z njo.

H23: Preverjala ne bi.

H24: Če bi opazila, da ni takšna kot si želim da je, potem bi morda enkrat ali dvakrat prijazno opomnila, potem bi pa kar rekla, da to ni to in da naj pač gre kam drugam.

I18: Ja da bi pospravljaj-a za seboj.

I19: Glede na to kakšno je stanovanje, mislim, da ne bi rabila posebej preverjati, saj bi sproti videla kako je.

I20: Potem da je oseba urejena in čista, da se zna olikano obnašati.

J19: Da bi bil-a v redu.

J20: Da bi higieno držal-a.

J21: Da bi pospravljaj-a sam-a za seboj. Zdaj oddala bi del dnevne sobe in bi tako videla ali je pospravljeno ali ne.

- **Kakšna so vaša pričakovanja od mladih glede na:**

➤ **Pomoč**

A28: Za enkrat zmorem sama. Mogoče pa bi se za te skupne prostore zmenile, da vsaka en teden čisti ali pa mogoče, da bi skupaj počistile.

B25: Ja premalo razmišljam o tem, da enkrat ne bom mogla več sama vsega. Saj se lahko zgodi tudi čez noč, če recimo padem in se poškodujem. Ja v takem primeru bi si želela pomoči, predvsem glede pospravljanja.

C25: No, da pospravi za seboj to sigurno. Če bi morala še pospravljati za nekom potem bi hitro rekla adijo.

C26: Da bi pa meni nekdo pospravljaj pa sesal celo stanovanje, to pa ne. No, po dogovoru.

C27: Za trgovino pa grem še vse sama. Mogoče, da bi prosila za kakšno malenkost.

D23: Toliko, da pospravi za seboj ja.

D24: Ostalo pa morda po dogovoru.

E22: To sem sam sposoben tako, da niti ne bi potreboval ali zahteval.

F21: Glede tega bi pričakoval samo čiščenje svoje sobe.

G21: Želela bi da pospravlja za seboj. Da pusti kopalnico in kuhinjo takšno, kot ju dobi.

H25: Svojo sobo pa da za seboj pospravi. Da pusti kopalnico takšno, kot jo dobi recimo.

H26: Drugo pa ne.

I21: Glede čiščenja morda, da bi se dogovorili za en program.

I22: Glede trgovine pa mogoče če bi kaj mi res zmanjkalo pa bi ta oseba šla, da bi mi prinesla sproti. Da bi pa šla namesto mene pa za cel mesec kupila, to pa ne.

J22: Ja včasih, če bi se sama slabo počutila, potem bi bila vesela, če bi mi študent ali študentka kaj prinesel-a iz trgovine pa pomagal-a pri čiščenju.

J23: Drugače pa vse opravi sama

➤ **Plačila?**

A29: Čisto po dogovoru, kakor so drugje. Mogoče toliko, da se pokrijejo stroški in da bi meni ostala penzija za preživetje.

B26: Bi se kar zmenili za fiksno ceno najemnine in bi bilo to, to. Ne bi računala stroškov kot dodatno, bi pa bila morda najemnina zato malo višja.

B27: Če bi pa bila rahlo odvisna od nekoga, bi se pa potem drugače domenili. Bi bilo ceneje, bi pa želela pomoč pri čiščenju pa trgovini.

C28: Odvisno od materialnega položaja študenta. Za tekoče stroške prav sigurno, glede najemnine pa odvisno.

D25: Bi pa zagotovo stroške ja, saj so večji, če v stanovanju živita dva.

D26: Bi se dogovorile med seboj kakšna se zdi meni primerna cena in kakšna dekletu.

E23: Pač bi se dogovorili kaj in kako. Toliko je najemnina in to je potem vse skupaj.

F22 Pač fiksna najemnina in to je to.

G22: Dogovorile bi se za najemnino, ki bi že vključevala te stroške kar bi tudi ona porabljala. Voda, elektrika.

H27: Ja bi se dogovorile za najemnino, ki bi že vse vključevala. Ne vem bi rekla, da mi daje recimo po 100€ vsak mesec in je to, to.

I23: Kar fiksna cena recimo 150€ pa je.

J24: To pa čisto po dogovoru.

J25: Nekakšna normalna cena, ki bi se zdela sprejemljiva meni in študentu ali študentki.

➤ Druženja?

A30: Lahko bi v dnevni sobi skupaj gledali televizijo ali pa kakšno rečemo pa kavico spijemo.

B28: Sicer imam rada neodvisno življenje, vendar kak večer, da bi poklepetali ali gledali televizijo ja.

C29: Kakšna kavica pa klepet.

C30: Mogoče kak sprehod s psom tudi.

D27: Seveda. Da bi se malo usedle in poklepetale ob kavici.

E24: Ja no da se normalno pogovarjaš in da ne živiš en mimo drugega to že.

E25: Da bi pa zahteval da mora se družiti z mano pa ne

F23: Oddal bi zgolj zaradi finančne stiske, tako da druženja niti ne bi pričakoval.

F24: Pač da se normalno razumeš, to je to.

G23: Ne, to pa ne.

H28: Imam hčerko pa vnuke. Ne vem če bi potrebovala še takšno družbo.

H29: Tako da se sproti kaj dogovoriš, da bi pa prav zahtevala da se usede z menoj, pa ne.

I24: Kot sem že rekla, da bi se normalno oseba znala pogovarjati.

I25: Mogoče da bi potem skupaj pogledala kaj na televiziji ali pa spile čaj.

J26: Mogoče skupaj pojedla kosilo.

J27: Spila kakšno pivo, morda družabne igre.

Medgeneracijsko sožitje

- **Kako bi vi opredelili medgeneracijsko sožitje? Navedite kakšen primer medgeneracijskega sožitja (izkušnje, sodelovanje v projektih, v DCA)**

A33: Tako bom rekla, meni osebno to pomeni shajanje generacij.

A34: Ko sem prišla v Ljubljano sem najprej imela veliko stika z moževo taščo in sem zadnja leta skrbela zanjo. Potem imam veliko stika z moževo mačeho zdaj.

A35: Imam stik z vsemi generacijami ampak največ s starejšimi.

B29: Medgeneracijsko sožitje je sožitje med več generacijami.

B30: Prideš, se malo podružiš, razmigaš, prebereš časopis. Meni se zdijo ti centri super.

B31: Še na šole gremo malo otroke pogledat pa oni pridejo sem.

C31: Da shajajo vse generacije skupaj.

C32: Ta dnevni center je super. Sama grem na center na telovadbo vsako jutro, je moj ritual. Pa potem spijemo čajček pa poklepetamo malo.

D28: Pomoč med generacijami.

D29: Eecimo, da pomagamo nesti kakšne vrečke starejšim. Odpremo vrata pa podobno no.

E26: To je da en drugemu pomagamo.

E27: Mladi starim in stari mladim.

E28: Vendar mislim, da se je poslabšalo. Morda zaradi amerikanizacije ali kaj jaz vem. Jaz mislim, da je vedno slabše.

F25: Ja stari – mladi.

F26: Se zelo bolje počutim z mlajšimi kakor s starejšimi. Tudi že prej sem se vedno bolj družil z mlajšimi.

Tudi tukaj sem večinoma najstarejši, pa imam komaj 80 let.

G24: Ljudje različnih starosti, ki dobro shajajo med seboj.

G25: Ti centri so mi zelo všeč, dokler ni zadeva v mojem intimnem okolju. Sama se tukaj družim s tistimi, ki mi 'pašejo'!

H30: Se mi zdi da trenutno lahko starejši več damo mlajšim kot oni nam. To si jaz predstavljam za medgeneracijsko sožitje – nekakšno izmenjavo.

H31: Jaz kot starejša in ko imam več časa na razpolago, se trudim, da čim bolj pomagam mladim. Pa istočasno imam tudi družbo s tem.

H32: Mogoče tele dejavnosti tukaj, računalniški tečaj, pa na francoščino pridem in pa namizni tenis

I26: Da se znajo mladi s starejšimi družiti in tudi obratno.

I27: V mojem društvu veliko sodelujemo z vrta in šola in pa tudi s starejšimi v domovih recimo.

J28: Eno tako spoštovanje do starejših. Da se potem starejši dobro počutimo in tudi mladi.

J29: Kako bi rekla – da smo sposobni sobivati.

- **Na kakšen način bi lahko medgeneracijsko sobivanje vplivalo na medgeneracijsko sožitje?**

A36: Ja mislim da bi bilo obojestransko dobro.

A37: Če so pripravljeni deliti nasvete pa poslušat kakšne nasvete pa izkušnje, ne bi bilo slabo.

B32: Ja starši - otroci bolj ne. Vnuki - stari starši pa ja.

B33: No zdaj, če je gospodinjstvo skupno je težko. Pa ena kopalnica pa en štedilnik. Pa se začneš kregat potem zaradi malenkosti.

C33: Odvisno od posameznika. Na nekoga bi bolj pozitivno, kot na drugega.

C34: Odvisno od odnosa, od vljudnosti in prijaznosti.

D30: mislim, da zelo pozitivno.

D31: No odvisno od vsakega posameznika. Tako od starejših kot tudi od mladih. Koliko so pripravljeni sprejeti in se prilagajati.

E29: Ja če bi imel kakega od svoje družine pri meni, potem bi dobro vplivalo.

E30: Če pa enega tujega pa ne najbrž ne. Ker je ta oseba že vzgojena in je kot je.

F27: Ne vem. Sam nisem ravno navdušen nad to idejo, saj kot starejši le nekako potrebujem nek miren prostor.

G26: Za ljudi, ki nimajo otrok, je to super zadeva. Vendar le, če si tak človek. Naklonjen k temu.

G27: Zame bi pa najbrž pomenilo olajšano življenje saj bi imela še en dohodek in bi bila finančna stiska manjša.

H33: Odvisno kako se med seboj razumeš.

H34: Zdaj, če bi imela pa enega tujega v stanovanju pa če bi se razumeli, potem bi bilo dobro za sožitje. Če se pa ne bi, potem mislim, da bi morali prekiniti bivanje.

I28: V skupnem gospodinjstvu je precej težko mislim. Ker starejši smo že veliko bolj razvjeni in imamo nek intimni prostor. Radi imamo mir. Življenje s študentom se mi pa zdi, da bi lahko bilo kar problem no. Odvisno seveda od osebe do osebe. Zdaj če bi dobila tako osebo, da bi res ustrezala mojih zahtevam, je najbrž že kar loterija.

J30: Mislim, da bi dobro vplivalo. Sama sem pozitivno naravnana tako, da mislim, da bi z mano bilo enostavno shajati.

- V čem so prednosti medgeneracijskega sobivanja?

A38: Prvič je prednost to, da nisi sam.

A39: Drugič je denarno, saj je lažje obema.

B34: Prednost je morda družba.

C35: Za starejšega je to, da je v stiku z mladino, v stiku z življenjem, v stiku z realnostjo.

C36: Zdaj za mladino pa, če so zainteresirani, da poslušajo, kako smo mi živeli, potem se lahko še kaj naučijo.

D32: če si res starejši, reciva pri 80 letih in si bolan, pa te je strah biti sam ponoči, ali pa si vdova/vdovec na novo in podobno. Potem se mi zdi tako sobivanje super, saj predstavlja varnost. Če se razumeta in si tudi pomagata, potem je to odlično.

E31: Prednost je to, da nisi sam. Ko si starejši rabiš koga za pogovor, pa da ti čajček skuha in podobne malenkosti.

F28: Prednost je finančna.

F29: Pa zavisi od fizične sposobnosti – recimo, ko sem imel operacijo na ramenu bi bilo dobro, če bi imel nekoga ob sebi, da bi mi priskočil na pomoč. Zdaj, ko sem spet v formi, pa ne.

G28: Prednost je za osamljene ljudi, da imajo družbo pa pomoč.

H35: Prednosti so da mladi prinesejo novo energijo, da se tudi sam kaj novega naučiš.

H36: Tudi čas, ki ga preživiš z mladim ti nekaj da.

I29: Prednost je da pomagaš študentom, da ima nek prostor za bivanje in da lažje shaja skozi mesec. No glede shajanja skozi mesec gre tudi v obratno smer.

J31: Družba in pomoč pri kakšnih malenkostih.

- **V čem so slabosti medgeneracijskega sobivanja?**

A40: Mogoče to, da ne veš, kdo bi prišel, pa s kom bi živel.

B35: Spet se moraš navaditi prilagajanja.

C37: A na žalost večinoma mladi zdaj samo računalnik pa internet tako, da nimajo časa za nas stare.

D33: Slabosti pa odvisno od vsakega posameznika. Lahko pride do konfliktov in podobno.

E32: Negativno pa to, da se moreš komu izogibat pa se prilagajat. Kako bi rekel? Nisi več lastnik stanovanja.

F30: Slabost pa predvsem, da se moraš nenehno prilagajati

G29: Slabost pa, da nikoli ne veš, koga dobiš v stanovanje.

H37: Slabost je pa odvisno tudi od mladega, kaj on pričakuje od sobivanja. Zdaj ko sem recimo še fit je ok, kaj bi bilo pa potem, ko ne bi bila več je pa vprašanje. Ali bi mlad človek brez problema pomagal ali bi mu bilo odveč.

I30: Bolj smo postali zadržani in izolirani. Nekako ne najdemo več skupnega jezika z mladimi

J32: Slabost morda edino prilagajanje, glede kopalnice predvsem.

- **V čem si prednosti medgeneracijskega sožitja?**

A41: Če je dober odnos potem slabosti skoraj da ne more bit.

A42: Pozitivno se mi zdi pa na vse področjih.

B36: Glede teh centrov se mi zdi dobro, da imaš kam priti.

B37: Pa recimo na pilatesu imamo mlado učiteljico, ki super vodi program. Tako še mi ta stari zvemo kaj in kako delati.

C38: Pa da se učimo eden od drugega. Da poskrbimo drug z drugega.

D34: Prednost je definitivno v tem, da se generacije spoznavamo med seboj in da vemo, kako se prilagajati en drugemu in kako si pomagati.

E33: Pri nas doma je medgeneracijsko sožitje zdaj enkratno. Vendar mislim, da to izhaja iz vzgoje otrok.

F31: Prednost je lahko, da se družimo pa si pomagamo in znamo shajati.

G30: Prednosti je, da te mlad človek vrača v aktivno življenje. da vidiš nove stvari, da dobivaš sveže informacije.

H38: Računalniško opismenjevanje je prednost.

I31: Prednost je da si pomagamo in nekako sami poskrbimo, da ljudje lažje shajamo.

J33: Prednost je definitivno sodelovanje in pomoč med generacijami. Recimo, da pazim na vnuke in s tem olajšam delo tudi sinu.

- **V čem so slabosti medgeneracijskega sožitja?**

B38: Slabosti pa ravno ne vidim.

C39: Slabosti pa ne vem. Mogoče, da se mladi preveč oddaljujejo od nas. Pa da srednja generacija resnično nima časa, s temi novimi delavniki.

D35: Slabost pa mogoče to, da velikokrat ne najdemo skupnega jezika. Še posebej mladi, ki so nas kar nekako naveličani

E34: Na splošno gledano pa se mi zdi, da to sožitje upada. Predvsem zaradi materialnih dobrin, mladi so nezaposleni in nezadovoljni s sistemom.

F32: Negativno na splošno v družbi je, da se čedalje bolj ljudje zapiramo vase in nam ni mar za soljudi.

G31: Slabosti pa niti ne vidim.

H39: Slabost pa recimo, da smo stari že malo bolj živčni in nas hrup velikokrat moti. Se mi zdi, da je to največji dejavnik za konflikte

I32: Slabost pa, da v večini to sožitje upada, kar je žalostno.

J34: Slabost je, da mlajše generacije pozabijo oz. bolje rečeno, ne pomislijo, da bodo tudi sami enkrat stari.

J35: Se mi zdi, da so mladi čedalje manj pripravljeni na sodelovanje z nami.

J36: Nekako se nas kar izogibajo.

Medgeneracijsko sodelovanje

- **Kaj je za vas medgeneracijsko sodelovanje in kje so možnosti za medgeneracijsko sodelovanje glede na vašo življenjsko situacijo?**

A43: Sodelovanje med vsemi ljudmi.

A44: Ja recimo tukaj v dnevnem centru se družim tako z mlajšimi kot tudi starejšimi od sebe.

A45: Pa na šolo tudi gremo pokazat kaj smo se naučile pri naših aktivnostih.

B39: Druženje. Nekaj, kar ti povzroča notranje osebno zadovoljstvo .

B40: Z centrom hodimo na šolo Franceta Bevka. Pa bili smo v pionirskem domu smo učili otroke nekaj tiskati.

B41: Pa na Tabor grem v dom upokojencev pa potem tiste, ki so na vozičkih peljemo na en sprehod pa se družimo z njimi.

B42: Potem imam sosede, tam okoli petdeset let, pa se malo podružimo. Mogoče peljemo kužke na sprehod.

C40: Konkretno se spomnim na računalniški tečaj, ko ti mladi pomagajo pa razložijo kaj in kako.

C41: Ali pa imam mlajše kolegice, ki hodijo pomagat starejšim Jaz se dobro razumem z vsemi.

C42: Živela sem recimo z vnukinjo.

C43: Največ se družim s svojo generacijo, na centru, na univerzi za tretje življenjsko obdobje.

D36: Jaz bi rekla da je to druženje generacij med seboj.

D37: Z dnevnim centrom hodim na šolo, kjer imamo razne ustvarjalne delavnice. Pa v Mladinsko Četrtno skupnost sem že šla.

D38: Potem hodim obiskovati še starejše od mene. Recimo v dom za starejše gremo in peljemo tiste na vozičkih, po Ljubljani.

E35: Jaz to razumem kot pripravljenost da si pomagamo med generacijami, da smo pripravljeno se pokorit in sodelovat.

E36: Jaz recimo pomagam hčeram in vnukom, materialno in kakor le morem.

E37: Pa tukaj zahajam na dnevni center, da se družim in z mlajšimi in s starejšimi od sebe.

F33: Da smo si generacije pripravljene pomagati tudi brez plačila.

F34: Večinoma sam sodelujem tukaj v centru.

F35: Pa s hčerko in vnukom.

G32: Meni osebno to predstavlja izmenjevanje znanj in izkušenj.

G33: Ja s centrom grem v šolo, na kakšne ročne delavnice.

G34: S sinom živim recimo.

H40: Sodelovanje in pomoč med mladimi in pa starimi.

H41: Pazim na vnuka.

H42: Pa sofinanciram moje tamlade.

H43: Pa tukaj v DCA imamo tudi mlajše otroke na obisku in skupaj pojemo, plešemo in pa ustvarjamo. Pa tudi mi nastopamo recimo z zumbo na šolah.

I33: Meni pomeni medgeneracijsko sodelovanje, sodelovanje med ljudmi, ne glede na starost.

I34: Sama sem veliko dejavna v tem dnevnem centru aktivnosti za starejše. Poleg tega sem včlanjena še v enem društvu, kjer nas je približno 20. Imamo plese, folkloro, nastope različne. Sodelujemo z vrteci pa šolo. Pa poskrbimo za druge stare ljudi, ki so sami. Sodelujem tudi v programu starejši za starejše recimo.

J37: Večinoma samo v družini. Imam dva sina in pa pet vnukinj in vnukov.

J38: Ali pa kot si prej videla, da smo imeli vrtec na obisku in smo skupaj malo telovadili.

- **Kakšna je vloga mladih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?**

A46: Včasih se mi zdi, da si ne želijo biti s starimi.

A47: Se mi zdi, da moreš bit taka topla in odprta oseba, da bi mladi želeli biti s teboj.

A48: Pa tudi mladi morajo biti bolj tako - pripravljeni na sodelovanje s starejšimi ljudmi.

B43: Dajo malo življenjske energije, še posebej otroci. Kar malo poživijo.

B44: Pa majo kakšna znanja, ki jih mi recimo nimamo.

C44: Da so potrpežljivi, da ti tudi 10x povejo, da upoštevajo, da slabo slišiš in vidiš.

C45: Da pomagajo, recimo, da pridržijo vrata ali dvigalo.

D39: Glavno se mi zdi, da imajo motivacijo sploh za sodelovanje z drugimi generacijami.

D40: V nižjih razredih je recimo veliko lažje delati. Ali pa v vrtcu, ti so še najbolj simpatični. Res, da jim moraš dati ogromno energije, ampak ti tudi ogromno vrnejo nazaj.

D41: Zdaj s študenti pa imam veliko izkušenj.

E38: Mladi so brez materialne osnove in nimajo nobene bodočnosti in so zelo nezadovoljni. Težko se preživljajo in mislim, da ne premorejo energije, da bi se ukvarjali še s starimi. Tako da mislim da lahko bolj malo prispevajo.

F36: Mislim, da bi mladi morali starejše bolj spoštovati, ne pa da jih zaničujejo.

G35: Širijo znanje in vedenje o stvareh, o kateri starejši ne vedo nič.

H44: Mladi pa ne vem kaj lahko dajo. Mogoče to, da nas seznanijo z novostmi na tehnološkem področju.

I35: Da priskočijo na pomoč in nič ne zahtevajo v zameno.

J39: Da s svojo dobro voljo prispevajo k bolj pozitivni naravnosti družbe.

J40: Da naredijo kakšno stvar tudi brez plačila. Pogosto pozabimo, da dobra dela naredijo več kot lahko naredi denar.

- **Kakšna je vloga srednje generacije pri medgeneracijskem sodelovanju?**

A49: Bom tako rekla, da moreš bit res pripravljen pomagati in si vzeti čas.

B45: Ja ti običajno nimajo veliko časa, ker so nenehno v službi pa s svojimi otroki se ukvarjajo. Nekako pozabijo na nas.

C46: Isto. No, vprašanje, koliko si srednja generacija vzame čas. Večinoma so po službah in so zaposleni in potem ko poskrbijo za svoje otroke nimajo več časa za nas.

D42: Ne vem, se mi zdi, da se s srednjo generacijo težko razumemo.

D43: Predvsem se mi zdi pomembno, da ko mi stari obnemoremo, da so pripravljeni pomagati.

E39: Menim pa, da bi morala srednja generacija prevzeti oblast v svoje roke in prevzeti odgovornost, ter vzpostaviti drug, bolj učinkovit sistem.

F37: Morda vzgoja otrok. Da jim privzgojijo osnovne vrednote, ki se potem prenašajo iz generacijo v generacijo.

G36: Nimajo ravno kakšnega interesa v to, saj so večinoma prezaposleni. Se ukvarjajo s svojimi otroki in ne z nami.

H45: Ja bi rekla da kar pomoč starejšim, glede bivanja in pomagajo in se družijo.

I36: Srednja generacija je grozno zaposlena. Če imajo službo in otroke potem imajo že toliko dela s tem, da poskrbijo samo za svoje otroke in to je to. Ne vem, kako lahko pripomorejo.

J41: Da v tem hitrem tempu življenja, ne pozabijo na nas in nas poskusijo vključiti v svoje življenje.

- **Kakšna je vloga starih ljudi pri medgeneracijskem sodelovanju?**

A50: Stari se mi zdi, da imajo pa radi svoj mir in se mi zdi, da prav stari ljudje bi težko imeli nekoga tako zraven.

B46: Da pomagamo svojim otrokom pri varstvu.

B47: Pa da jih naučimo kakšnih reči.

C47: Da ostajamo aktivni.

C48: Delimo svoje znanje.

D44: Recimo jaz sem veliko pomagala svojim sinovoma. Ko so bili njihovi otroci bolni, sem bila večinoma jaz z njimi, da nista potrebovala bolniške.

D45: Dan danes se mi zdi, da težko prispevamo za mlajše generacije. Mogoče da individualno malo pomagamo, mogoče z izkušnjami.

E40: Ja mi stari smo tako, dokler še dobivamo pokojnino, smo tiho.

F38: Predvsem, da še kaj priučimo mlade. Svoje otroke smo vzgojili, kakor smo. A mislim, da pri mladih nekoliko manjka tega, kako bi rekel – trdna vzgoja

G37: Da malo pokomentiramo ostale, kako bi mi kaj naredili.

H46: Predvsem to, da mladim poskusijo predati kakšne veščine. Danes recimo noben več ne zna štrikati pa kvačkati pa šivati.

I37: Da pazimo na vnuke in pomagamo mogoče kaj pospraviti pa skuhati. Vendar se mi zdi bolj za varstvo otrok.

I38: Se mi zdi, da nekako stara generacija še največ pripomore k medgeneracijskem sodelovanju.

J42: Da razumejo mlade.

J43: Da kdaj pa kdaj pomislijo, da so tudi sami bili mladi in so se tudi sami kdaj spozabili.

- **Kakšna je vloga socialnih delavk pri medgeneracijskem sodelovanju?**

A51: Lahko je zelo velika.

A52: Tako da poveže ljudi, da naveže stik, da ve kdo rabi pomoč in kdo jo je pripravljen ponuditi.

B48: Pomembno se mi zdi, da znajo poslušati. Da ti pustijo povedati do konca in poskušajo potem svetovati.

C49: Vloga je lahko zelo pomembna.

C50: Posebno pri starejših, ki so bolj zapuščeni pa nepremični, lahko socialna delavka veliko pripomore in naredi veliko stvari, ki jih on več ne more. Da pride v hišo, da se pogovori pa svetuje, da uredi te pisarniške zadeve. Da človek dobi občutek, da nekdo skrbi zanj – varnost.

D46: Zelo velika.

D47: Da si vzamejo čas za nas, da nam skušajo svetovati.

E41: Jaz bi vsem dal odpoved, saj nič ne naredijo.

E42: No, ne moremo metati vseh v isti koš. Tukaj v centru je super.
E43: Na splošno rečeno pa mislim, da slabo opravljajo svojo funkcijo.

F39: Nimam prakse.

F40: Aja ona. Ja to pa odlično. Super poskrbi za nas in za aktivnosti.

G38: O socialnih delavkah nimam ravno dobrih izkušenj.

G39: Naša vodja, to je nekaj drugega. Ona je super.

H47: Dokler je ne potrebuješ, ne veš. Recimo da ti pomaga urediti kakšne subvencije pa kaj svetuje in podobno.

H47: Tukaj recimo naša socialna delavka ureja urnike za dejavnosti pa išče prostovoljce za izvajanje aktivnosti in podobno.

I39: To imam pa zelo slabe izkušnje.

I40: Veliko bolj sproščeno okolje in prijazna punca je in za vse lepo poskrbi.

J44: Nimam opravka z njimi, nisem imela in upam, da niti ne bom.

J45: V glavnem kolikor vidim, so poročila v negativni luči in hitro se zgodi, da vse mečemo v isti koš.

J46: Vendar je pa naša vodja super, me že zjutraj pričaka z nasmehom in povpraša kako sem in podobno.

- **Kakšna je vloga države pri medgeneracijskem sodelovanju?**

A53: Tukaj se mi zdi, da pa država za tiste stare ljudi z majhnimi dohodki, ki ne morejo sami preživeti, premalo naredi. Da bi morali te starejše v blokih večkrat obiskat, jih preverit kako živijo.

A54: Žal je samo za družbo premalo ljudi pripravljenih priti.

B49: Ja kot država ne vem, ker ne vem kako je drugje. Kot Ljubljana pa super.

C51: Če bi država lahko nudila več sredstev.

C52: Čeprav za starejšo generacijo se mi zdi da kar dovolj poskrbi.

C53: Potem je dobro poskrbljeno tudi s temi dnevnimi centri, da imamo družbo in na voljo nova znanja in aktivnosti.

D48: Pa saj uredijo kar nekaj stvari. Recimo Festival za tretje življenjsko obdobje. Zadnjič smo imeli predavanje na temo ločevanja odpadkov, namenjeno prav za nas. Pa dnevni centri aktivnosti pa tudi v domovih za upokoence, kar lepo poskrbijo, da imajo razne prireditve.

E44: Državi je vseeno kako nekateri državljani shajajo skozi mesec. Vseeno jim je za vse.

E45: Mislim, da država bolj kot prispeva, ogroža medgeneracijsko sodelovanje.

F41: Država za nič ne poskrbi. Da ne govorimo o pokojninah, o službah – preveč je brezposelnih.

F42: S sistem kot ga imamo vpliva predvsem negativno saj vsak posameznik skuša poskrbeti zase.

F43: Na žalost se dogaja, da ne uspejo poskrbeti niti zase, kaj šele da bi medgeneracijsko sodelovali.

G40: Mislim, da se država ne potrudi kaj preveč.

G41: Bolj se društva aktivirajo, da spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje.

G42: Država mogoče zgolj prilagodi oz. zaostri zakonodajo.

H48: Vloga države je trenutno zelo šibka.

H49: Se mi zdi, da bolj kot ne poslabšuje razmere na čisto vseh področjih in spodbuja sovraštvo med državljani.

I41: Slaba.

I42: Urediti bi morali finance, dati bi morali več pobud za srečanja in predavanja.

I43: Zadnje čase samo še društva skrbijo za to, pa še to so se zadnje čase usedli na ta društva tako, da bo najbrž še to propadlo.

I44: Teli centri so dobra rešitev za nas stare, to mi je všeč.

9.5. KODIRANJE IZJAV

OCENA TRENUTNE SITUACIJE STARIH LJUDI

1. SAMOOCENA TRENUTNE SITUACIJE

- splošna ocena

A5: Trenutno bi ocenila situacijo kot dobro

B1: Na splošno kar dobro.

C1: Trenutno krasno.

D1: Jaz bi lahko rekla, da je moje trenutno življenje aktivno.

E1: V redu, pozitivno.

F1: Z ozirom, na to da sem upokojen, razmeroma dobro.

G1: Srednje.

G3: na splošno pa jo ocenjujem srednje dobro.

H1: Jaz sem srečno poročena, babica, srednje situirana.

I3: Tako, na splošno sem pa dobro.

J1: Super. Nič pretresljivega se ne dogaja, nič slabega.

J4: V glavnem dobro no.

- materialna preskrbljenost

A2: Kako bi bilo, če bi ostala sama pa si ne predstavljam, ker je pokojnina majhna.

B2: Odvisno od dohodkov, vse je dražje, sploh zadnji dve leti. Dohodki so pa isti ali pa še manjši.

C5: Z ozirom na službo in leta, ki sem jih oddelala imam sorazmerno dobro pokojnino.

D3: Kar se pa materialne preskrbljenosti pa, dokler imam moža pa skupaj seštejeva, potem še kar gre.

E2: Materialno sem preskrbljen

F2: Ne slabo, ne dobro. Toliko, da shajam.

G2: Materialno sicer slabo.

I2: Materialno sem za silo no, grem skozi mesec. Žal pa se moram tudi marsičemu odpovedati.

- **zdravje**

A3: Zdravje mi trenutno še dobro služi tako, da tukaj se ne morem pritoževati.

C2: Nič hudega mi ni, zdrava sem, dela imam dovolj.

D2: Kar se tiče zdravja, je v redu.

E3: Zdrav sem.

F3: Zdravje je v redu.

I4: Zdravje mi dobro služi, to mi je pa trenutno tisto najbolj pomembno.

J3: Zdravje je še kar dobro.

- **družba**

A1: Živim z možem in za zdaj dokler sva dva še gre.

C3: Izživljam se s telovadbo na centru, s Tretjo življenjsko univerzo umetnostne zgodovine in geografije.

C4: Imam psa, ki ga peljem trikrat dnevno na sprehod oz. on pelje mene.

H3: Zdaj sem že vsak dan tukaj na dejavnostih, tako da že za prijateljice težko najdem čas. Pa vnučka čuvam.

Pa kdaj tudi skuham za mlado družino.

I1: Pred dvema letoma sem izgubila moža in od takrat naprej si skušam zapolniti svoj čas z raznoraznimi aktivnostmi, tako da sem trenutno precej aktivna.

J2: Družbo imam.

- **samostojnost**

A4: Opravim vse obveznosti doma, pospravim pa skuham.

H2: Trenutno sem še fit in nimam potrebe po kakršni koli pomoči.

2. *OSAMLJENOST*

- **da**

A6: Živim z možem, ampak imava bolj tak odnos, da se mi zdi, da sem včasih bolj sama, kakor če bi sama živela.

- **ne**

B3: Običajno ne. Če slišim o kom, da ne more kaj in podobno, potem se malo zamislim.

C6: Niti ne. Imam televizijo, štrikam, kvačkam, berem. Pa v dnevni center grem pa mi zmanjka časa.

D4: Ne, osamljena se pa ne počutim. Imam svojo družino in pa veliko časa preživim tukaj.

E4: Ne. živim z ženo.

F4: Ne. Žene sicer nimam, vendar pa imam prijateljico, s katero sva vsak dan v kontaktu.

G4: Ne. Živim s sinom. Sama sem taka oseba, da nimam preveč tesnih osebnih stikov.

H4: Ne, saj imam polno zaseden dan in moža.

I5: Ne to pa nikoli. Sem toliko aktivna, da komaj sama sebe lovim.

J5: Redko. Vedno najdem kakšne aktivnosti.

3. IZBOLJŠAVA SITUACIJE

- da

F5: Ja lahko bi jo, če bi imel več denarja.

G5: Ja če bi se sin odselil in dobil službo in ne bi bila jaz več glavni financer, potem bi bilo moje življenje boljše

I6: Mogoče edino to, da bi imela nekoga ob sebi.

- ne

A7: Trenutno zdaj ne vidim nobene druge možnosti.

A8: Načeloma sem pa zadovoljna.

A9: S tem sem se sprijaznila in si sama naredim tako, da mi je super.

B4: Bom rekla, da sem kar zadovoljna.

B5: Tako, da če bo še naslednjih pet let tako, bo kar super

C6: Niti ne razmišljam o tem, ker sem zadovoljna.

D5: O mojem osebnem življenju, pa lahko rečem, da sem zadovoljna.

E5: Nimam potrebe, da bi jo.

H5: Trenutno sem toliko aktivna, da sem kar zadovoljna in ne bi nič spreminjala.

I7: Sem z majhnim zadovoljna, tako da lahko rečem, da sem zadovoljna z življenjsko situacijo.

J6: Sem zadovoljna in ne čutim nobene potrebe po tem.

STANOVANJE

4. OPIS STANOVANJA

- velikost

A13: Skupaj meri 60m².

B6: Živim v dvosobnem stanovanju.

B8: Sicer ni ravno veliko – 43m², vendar so prostori dobro razporejeni.

C8: Trosobno stanovanje,

C9: meri 64m².

D6: Živiva v dvosobnem stanovanju,

D7: velikem 50m².

E6: 2,5 sobno stanovanje.

F6: Dvosobno stanovanje

F7: 54m².

G6: 2,5 sobno stanovanje

G7: 65m².

H6: Dvosobno stanovanje,

H7: 56m².

I8: Imam dvosobno stanovanje,

I9: ki meri 56m².

J7: Je dvosobno stanovanje,

J8: 70m².

- prostori

A10: Imava v bistvu predelano stanovanje.

A11: Tako imava 3 sobe – dnevna soba in pa dve spalnici. Potem je še kuhinja in pa kopalnica.

B7: Imam kuhinjo z večjo jedilnico, dnevno sobo in pa spalnico.

C10: Spalnica, otroška soba, dnevna soba pa kuhinja.

D8: Imava pa tako stanovanje, da smo eno sobo vmes pregradili in tako dobili nekako tri sobno stanovanje oz iz ene sobe smo dobili dva kabineta za sinova. Pa spalnica, kuhinja z jedilnico, ki gre že v dnevno sobo in pa kopalnica seveda.

E7: Dve sobi in en kabinet, kuhinja pa kopalnica.

F8: Dnevna soba, spalnica, kuhinja in pa kopalnica.

G8: Dnevna soba, moja spalnica, sinova sobica, kuhinja z jedilnico in pa kopalnica.

H8: Dve sobi pa kuhinja z jedilnico in pa kopalnica.

I10: Imam spalnico, ki je zdaj v bistvu bolj dnevni prostor, dnevno sobo, ki jo uporabljam za obiske, kuhinjo in pa kopalnico.

J9: Imam spalnico, veliko dnevno sobo, kuhinjo z jedilnim kotom in kopalnico. Pa tudi dva balkona.

- **oprema**

A12: Osnovna oprema, kar pač človek potrebuje za življenje.

D9: Oprema je pa osnovna.

E8: Oprema ni nič posebnega.

G9: Oprema je osnovna, nič posebnega.

H9: Imam osnovno opremo stanovanja. Pa igrače za vnuka.

J10: Opreme imam pa toliko kolikor potrebujem.

5. *PRIDOBITEV*

A14: Smo ga odkupili po tistem Jazbinškovem zakonu takrat.

B9: 5 let sem delala v Nemčiji, v Sinusu.

B10: Po službi sem pa tam, kjer sem stanovala, delala še v gostilni. Tako, da sem si leta 1974, tudi s pomivanjem posode, prislužila to stanovanje.

C11: V službi sva z možem dobila posojilo.

C12: Ko sem bila v službi sem imela srečo, saj sem izdala strokovno knjigo s 31 000 izdanimi izvodi oz. 7 ponatisi tako, da to je bila osnova.

D10: To smo bili pa najprej v najemu v tem stanovanju. Mož je delal na RTV in smo potem od enega gospoda tam odkupili to stanovanje. Tako da sva ga potem od 1991 do 2011 odplačevala.

E9: Kupil sem ga po Jazbinškovem zakonu.

F9: Pridobil sem ga pa po Jazbinšku.

G10: Kupila sem ga, ko sem bila še poročena.

H10: Kupila sem ga leta 1977.

I11: Z možem sva ga kupila 40 let nazaj.

J11: V osemdesetih letih sva ga z možem kupila, ko sva se poročila. Sem pa po očetovi smrti dobila nekaj denarja od prodaje njegove hiše in potem sem ta denar vložila v stanovanje. Pa imela sva 10 let kredita.

6. STROŠKI

- redni

A15: Tam okrog 400€ me pridejo položnice.

A16: Toplotna, električna, stanovanjski sklad (60€) pa čiščenje.

B11: Za vse skupaj plačujem 200€.

B12: S tem, da je tukaj všteto tudi življenjsko nezgodno zavarovanje, ki sicer ne bi bilo nujno, je pa ene vrste varčevanje.

B13: Ostali stroški so pa še televizija, telefon, električna, obvezno in dodatno zavarovanje, hišni stroški, rezervni sklad in ostale drobne stvari.

C13 : Pride do 200€ na mesec,

C14: s kurjavo vred. Pa stanovanjski sklad.

D11: Na mesec kar pride ene 200€.

D12: To je z ogrevanjem, snaga, voda, električna, stanovanjski sklad in pa za upravnika.

E10: 210€ stroškov za stanovanje.

E11: Upravnik, hišnik, snažilka, voda, električna. Potem še televizija, internet, časopisi. Tako potem vse skupaj je mogoče 300€.

F10: Zgolj s stanovanjem imam približno 110€.

F11: To vključuje vodo, ogrevanje pa rezervni sklad. Potem pa še televizija, zavarovanje, telefon, časopis, električna.

F12: Tam približno 250€ na mesec, brez prehrane.

G11: Tam nekje 250€ do 300€.

G12: Televizija pa internet, električna in pa kar gre za stanovanje.

H11: Povprečno okrog 100€.

H12: Centralna kurjava, voda in vsi prispevki, skupna električna in komunalna in pa za upravnika in čistilko.

I12: Okrog 180€ samo za stanovanje.

I13: Električna, voda, upravnik in to. Vse ostalo skupaj pride potem na 300€. Pač če štejem tudi razna zavarovanja pa naročnine za televizijo, radio, telefon.

J12: Tam okrog 200€ so osnovni stroški za stanovanje.

J13: Ogrevanje na centralno, voda, upravnik. Zdaj pozimi so stroški večji, saj je samo ogrevanje 100€. Potem plačujem še zavarovanje, televizijo in internet.

- **izredni**

A17: Letos imava še kredit za avto tako, da je še to 220€ na mesec

B14: Če se mi kaj pokvari ali pa da kupim kakšno malenkost kot je recimo žarnica.

C15: Mogoče, da kaj zamenjam kakšno pipo pa žarnico.

D13: Izrednega sem pa nazadnje imela recimo pralni stroj. Pa lani sva štedilnik menjala.

E12: Večja popravila potem iz rezervnega sklada.

G13: Izredni so pa kakšna zamenjava stvari v stanovanju.

H13: Razne izredne stroške za popravila gre denar iz rezervnega sklada. Če so stroški toliko večji potem povečamo rezervni sklad za nekaj mesecev. Pa izredne kar mam še v stanovanju kar se odločim zamenjati ali pa se pokvari kakšna naprava.

7. *POMEN STANOVANJA*

A18: Eno sigurnost. Da imam streho nad glavo. Da nisem na cesti.

B15: Predstavlja mi uspeh v življenju, da sem si sama prislužila nekaj, kar imam tudi sedaj na razpolago.

B16: Občutek varnosti na stara leta.

C16: Varnost. Toplota. Družino.

D14: Zdaj, ko je stanovanje lastniško, je malo boljši občutek zame. Sem pa z majhnim zadovoljna, tako, da se sama v tem stanovanju počutim varno.

E13: Vse. Streho nad glavo.

F13: Prostor, kamor se lahko vrnem in se počutim varno, na svojem.

G14: Varnost.

H14: Predstavlja mi nek dosežek v življenju.

H15: Nekakšno varnost, ki se mi zdi na stara leta zelo pomembna.

I14: Eno varnost. Da imaš nekaj da nekam prideš. Da imaš nekaj svojega.

J14: Veliko mi pomeni. Vesela sem, da sem prišla do svojega stanovanja in tega udobja.

8. *LASTNOSTI, KI BI VPLIVALE NA ODDAJANJE*

- **razlog(i) za oddajanje**

B17: Ja zdaj je še ne bi, sem pa razmišljala, da bi jo morda kasneje, ko sama ne bom več zmogla vsega. Ali pa če bi se moje finančno stanje še bolj poslabšalo in ne bi mogla shajati skozi mesec.

C17: Prvi osebni kontakt. Ali je oseba prijetna ali neprijetna.

C18: Pa potreba – recimo če nima sredstev in potrebuje pomoč.

C19: Pravzaprav, vsi so ljudje. In če je človek v redu, potem ni ovire.

D15: Zdaj jaz sama trenutno še nisem razmišljala v to smer, sploh ker imam še moža. Trenutno, če bi ostala sama, ne vem, kaj bi naredila.

D16: Ker imam majhno pokojnino, se bolj nagibam k temu, da bi nekoga vzela k sebi.

E14: Najprej je trenutno niti ne bi oddal, saj bi se težko prilagajal.

E15: V kolikor pa bi ostal sam, bi s trenutno pokojnino težko preživel skozi mesec. No potem pa bi oddal ja.

F14: Sedaj najraje ne bi oddal, ker si le nekako omejen.

F15: Vendar če bi pa bil znova v finančni stiski, potem bi naredil enako kot takrat.

F16: Preko agencije vse, tako da niti ne bi jaz izbral.

G15: Če bi imela finančne problem potem bi se nekako sprijaznila s tem. Drugače sem mnenja, da bi se težko toliko prilagodila.

H16: Zdaj ko imam moža še ne bi. Potem bi najbrž rabila kakšne pol leta, da se sprijaznim z izgubo. Potem pa pod posebnimi pogoji bi oddajala ja.

I15: Sama nisem zahtevna oseba in mislim, da bi mi bilo najbolj važno to, kako bi se midva ujela v prvem trenutku.

J15: Včasih sem razmišljala, da bi ja.

- **spol**

A19: najraje bi imela kakšno punco ali pa dve.

B18: Bi pa mela raje punce.

C20: Vendar glede na to da živim sama, bi raje imela dekle v stanovanju.

D17: Bi pa najraje imela potem eno dekle,

E16: Če bi že oddal, potem bi raje imel žensko. Fantje veliko razbijajo in žurajo in tako.

G16: Tako da če pa že bi, potem bi želela punco, študentko.

H17: Najraje bi imela študentko,

- **starost**

A22: Glede starosti ni panike, važno da so bolj mirni.

D18: pa mogoče prej dijakinjo kot študentko

H18: nižjega letnika.

- **vera**

A23: Me ne ovira, je lahko tudi musliman.

B20: Sama sem verna, vendar ne toliko, da bi bila vsako nedeljo pri maši. Važno je, da mi ne bi vsiljeval svoje vere.

D19: Sama sem ateistka, vendar me verni ljudje ne motijo.

E17: Kakšnega muslimana res ne bi imel.

G18: Kakšno ima vero in podobno me pa niti ne zanima. To je njena osebna stvar.

H19: Vera mi ni pomembna, vse dokler mi kdo kaj ne vsiljuje. Ostalo kar si naštela je pa osebna odločitev in ni na meni, da sodim.

- **spolna usmerjenost**

A24: Če pač tako živijo, je to njihova stvar.

B21: Ne bi me motilo (spolna usmerjenost). Pač če je narava zatajila je zatajila.

E18: Ostalo pa ne vem. Ne bom rekel da jih razumem, ampak tudi ne bom solil pameti. Če je dekletu všeč dekle je to osebna odločitev.

- **študij**

A25: Pač kar študirajo.

- **druge lastnosti**

A20: Vsekakor bi rada nekadilce, ker sem tudi moža navadila kadit odzunaj.

A21: Take ne preveč divje, razposajene.

B19: Pa redoljubne saj sem sama kar precej pikolovska.

C21: Ne, to pa ne (par). Ker potem sem jaz izrinjena. Če že, potem dve dekleti, vendar raje samo eno.

D20: Tudi ostale stvari me ne motijo (spolna usmerjenost,...)

F17: Meni bi bilo važno, da redno plačuje.

G17: Pa tako po videzu, po prvem vtisu, bi se odločila ali bi jo vzela ali ne.

J16: Ne bi ocenjevala glede na spol in starost pa vero in to. Zame je človek, človek. Vrgla bi imena na kup in izžrebala enega.

J17: Bi raje samo eno osebo. Mislim, da bi bilo potem preveč natlačeno.

9. **PRIČAKOVANJA OD MLADIH LJUDI GLEDE SOBIVANJA**

- **medsebojno razumevanje in dogovarjanje**

A26: Da bi se vse dogovorili.

B22: Pospravljanje.

B23: Da bi bili družabni in pa ne preveč glasni.

F18: Ja tisti obiski pa žurke bi potem definitivno odpadli.

H20: Najprej bi jo želela spoznati kot njo samo. Potem naprej glede obiskov bi se dogovorile ali ja ali ne.

I16: Sama sem veliko časa z doma tako, da bi pričakovala, da ko pridem domov, bi bilo vse v najlepšem redu.

I17: Se pravi, da ne bi prišla domov in našla en kup drugih ljudi v stanovanju.

J19: Da bi se razumela med seboj.

J20: Da bi se študent ali študentka dobro počutil-a v mojem stanovanju.

- **dobra vzgoja**

C22: Da bi bili spoštljivi, vljudni, vzgojeni.

C23: Tako, da ko pride ali gre, pozdravi/odzdravi. Da če sem pri kavi ali pa kaj spečem, da z veseljem vzame pa prisede in poklepeta. Eno domačnost bi rekla, ne pa vsiljivost.

D21: Pričakovala bi enako kot od svojih otrok. Eno spoštovanje in eno čistočo.

E19: Da se obnaša normalno kot vsak normalni človek.

E20: Da ne vleče notri drugih ljudi pa žurajo.

E21: Da se zaveda, da ni sama v stanovanju in to spoštuje.

G19: Da je kolikor toliko urejena, inteligentna, pridna študentka.

H21: Pričakovala bi, da je punca dobro vzgojena. Da je spoštljiva in vljudna. Da ni preveč divja.

I18: Da bi ta mlada oseba imela zavedanje, da stanovanje ni njeno in ne more početi kar se ji zljubi.

I19: Da ima spoštovanje torej do stanovanja in do mene kot lastnice.

J18: Solidarnost.

10. PRIČAKOVANE NAVADE PRI MLADIH LJUDEH

- **pospravljanje za seboj**

B24: Da znajo pospravljati za seboj.

D22: Ne bi silila k pospravljanju, bi pa želela, da pospravi za seboj.

E22: Ja definitivno, da je sposobna pospravljati za seboj.

F19: Tisto osnovno čistočo, ki naj bi jo imel vsak človek privzgojeno.

G20: Da bi pospravljala za seboj,

H22: Želela bi samo da pospravlja sama za seboj, da ne bi imela še jaz obveznosti potem z njo.

I20: Ja da bi pospravljala za seboj.

J22: Da bi higieno držal-a.

J23: Da bi pospravljala sam-a za seboj.

- **drugo**

B25: Da niso predolgo v kopalnici.

C24: Da je dobro vzgojen in ve, kako sobivati z nekom.

E23: Da je korektna oseba, vljudna, prijazna, spoštljiva.

G21: bila pridna, tiha.

I22: Potem da je oseba urejena in čista, da se zna olikano obnašati.

J21: Da bi bil-a v redu.

11. PREVERJANJE NAVAD PRI MLADIH LJUDEH

A27: Mogoče bi najprej se dogovorili za dva ali tri mesece pa če bi bilo v redu da nadaljujemo ali pa se razidemo.

C25: Ja najraje bi vzela otroka od kakšnega prijatelja ali znanca tako, da vem iz kakšne družine prihaja. Nič ne bi imela proti, če bi prišli ob vselitvi tudi starši študentke/študenta, da se spoznamo.

D23: Kako bi preverila pa ne vem. Mogoče je v meni kaj psihologa pa bi to začutila že takoj.

F20: Zdaj preverjal ne bi, pač to tako vidiš po enem mesecu ali dveh.

G22: Preverila bi pa po občutku no. Bi videla kako bi bilo sčasoma.

H23: Preverjala ne bi. Če bi opazila, da ni takšna kot si želim da je, potem bi morda enkrat ali dvakrat prijazno opomnila, potem bi pa kar rekla, da to ni to in da naj pač gre kam drugam.

I21: Glede na to kakšno je stanovanje, mislim, da ne bi rabila posebej preverjati, saj bi sproti videla kako je.

J24: Zdaj oddala bi del dnevne sobe in bi tako videla ali je pospravljeno ali ne.

12. PRIČAKOVANJA GLEDE POMOČI V GOSPODINJSTU

- stari ljudje zmorejo sami, ne potrebujejo pomoči

A28: Za enkrat zmorem sama.

C28: Za trgovino pa grem še vse sama. Mogoče, da bi prosila za kakšno malenkost.

E24: To sem sam sposoben tako, da niti ne bi potreboval ali zahteval.

H25: Drugo pa ne.

I24: Glede trgovine pa mogoče če bi kaj mi res zmanjkalo pa bi ta oseba šla, da bi mi prinesla sproti. Da bi pa šla namesto mene pa za cel mesec kupila, to pa ne.

J26: Drugače pa vse opravim sama.

- **bi želeli pomoč**

B26: Ja premalo razmišljam o tem, da enkrat ne bom mogla več sama vsega. Saj se lahko zgodi tudi čez noč, če recimo padem in se poškodujem. Ja v takem primeru bi si želela pomoči, predvsem glede pospravljanja.

J25: Ja včasih, če bi se sama slabo počutila, potem bi bila vesela, če bi mi študent ali študentka kaj prinesel-a iz trgovine pa pomagal-a pri čiščenju.

- **po dogovoru**

A29: Mogoče pa bi se za te skupne prostore zmenile, da vsaka en teden čisti ali pa mogoče, da bi skupaj počistile.

C27: Da bi pa meni nekdo pospravljaj pa sesal celo stanovanje, to pa ne. No, po dogovoru.

D25: Ostalo pa morda po dogovoru.

I23: Glede čiščenja morda, da bi se dogovorili za en program.

- **da mladi pospravijo za seboj**

C26: No, da pospravi za seboj to sigurno. Če bi morala še pospravljati za nekom potem bi hitro rekla adijo.

D24: Toliko, da pospravi za seboj ja.

F21: Glede tega bi pričakoval samo čiščenje svoje sobe.

G23: Želela bi da pospravlja za seboj. Da pusti kopalnico in kuhinjo takšno, kot ju dobi.

H24: Svojo sobo pa da za seboj pospravi. Da pusti kopalnico takšno, kot jo dobi recimo.

13. PRIČAKOVANJA GLEDE PLAČILA

- **dogovor glede najemnine z mladim človekom**

A30: Čisto po dogovoru, kakor so drugje. Mogoče toliko, da se pokrijejo stroški in da bi meni ostala penzija za preživetje.

B28: Če bi pa bila rahlo odvisna od nekoga, bi se pa potem drugače domenili. Bi bilo ceneje, bi pa želela pomoč pri čiščenju pa trgovini.

C29: Odvisno od materialnega položaja študenta. Za tekoče stroške prav sigurno, glede najemnine pa odvisno.

D26: Bi pa zagotovo stroške ja, saj so večji, če v stanovanju živita dva.

D27: Bi se dogovorile med seboj kakšna se zdi meni primerna cena in kakšna dekletu.

E24: Pač bi se dogovorili kaj in kako. Toliko je najemnina in to je potem vse skupaj.

G24: Dogovorile bi se za najemnino, ki bi že vključevala te stroške kar bi tudi ona porabljala.

Voda, elektrika.

J27: To pa čisto po dogovoru.

J28: Nekakšna normalna cena, ki bi se zdela sprejemljiva meni in študentu ali študentki.

- **vnaprej določena cena**

B27: Bi se kar zmenili za fiksno ceno najemnine in bi bilo to, to. Ne bi računala stroškov kot dodatno, bi pa bila morda najemnina zato malo višja.

F22: Pač fiksna najemnina in to je to.

H26: Ja bi se dogovorile za najemnino, ki bi že vse vključevala. Ne vem bi rekla, da mi daje recimo po 100€ vsak mesec in je to, to.

I25: Kar fiksna cena recimo 150€ pa je.

14. PRIČAKOVANJA GLEDE DRUŽENJA

- **občasno druženje za vzdrževanje dobrega medsebojnega odnosa**

A31: Lahko bi v dnevni sobi skupaj gledali televizijo ali pa kakšno rečemo pa kavico spijemo.

B29: Sicer imam rada neodvisno življenje, vendar kak večer, da bi poklepetali ali gledali televizijo ja.

C30: Kakšna kavica pa klepet.

C31: Mogoče kak sprehod s psom tudi.

D28: Seveda. Da bi se malo usedle in poklepetale ob kavici.

E25: Ja no da se normalno pogovarjaš in da ne živiš en mimo drugega to že.

F24: Pač da se normalno razumeš, to je to.

I26: Kot sem že rekla, da bi se normalno oseba znala pogovarjati.

I27: Mogoče da bi potem skupaj pogledala kaj na televiziji ali pa spile čaj.

J29: Mogoče skupaj pojedla kosilo.

J30: Spila kakšno pivo, morda družabne igre.

- **Ne želijo druženja**

E26: Da bi pa zahteval da mora se družiti z mano pa ne

F23: Oddal bi zgolj zaradi finančne stiske, tako da druženja niti ne bi pričakoval.

G25: Ne, to pa ne.

H27: Imam hčerko pa vnuke. Ne vem če bi potrebovala še takšno družbo.

H28: Tako da se sproti kaj dogovoriš, da bi pa prav zahtevala da se usede z menoj, pa ne.

MEDGENERACIJSKO SOŽITJE

15. OPREDELTEV MEDGENERACIJSKEGA SOŽITJA

A32: Tako bom rekla, meni osebno to pomeni shajanje generacij.

B30: Medgeneracijsko sožitje je sožitje med več generacijami.

C32: Da shajajo vse generacije skupaj.

D29: Pomoč med generacijami.

E27: To je da en drugemu pomagamo.

E28: Mladi starim in stari mladim.

F25: Ja stari – mladi.

G26: Ljudje različnih starosti, ki dobro shajajo med seboj.

H29: Se mi zdi da trenutno lahko starejši več damo mlajšim kot oni nam. To si jaz predstavljam za medgeneracijsko sožitje – nekakšno izmenjavo.

I28: Da se znajo mladi s starejšimi družiti in tudi obratno.

J31: Eno tako spoštovanje do starejših. Da se potem starejši dobro počutimo in tudi mladi.

J32: Kako bi rekla – da smo sposobni sobivati.

16. PRIMERI MEDGENERACIJSKEGA SOŽITJA

A33: Ko sem prišla v Ljubljano sem najprej imela veliko stika z moževo taščo in sem zadnja leta skrbela zanjo. Potem imam veliko stika z moževo mačeho zdaj.

A34: Imam stik z vsemi generacijami ampak največ s starejšimi.

B31: Prideš, se malo podružiš, razmigaš, prebereš časopis. Meni se zdijo ti centri super.

B32: Še na šole gremo malo otroke pogledat pa oni pridejo sem.

C33: Ta dnevni center je super. Sama grem na center na telovadbo vsako jutro, je moj ritual. Pa potem spijemo čajček pa poklepetamo malo.

D30: Recimo, da pomagamo nesti kakšne vrečke starejšim. Odpremo vrata pa podobno no.

F26: Se zelo bolje počutim z mlajšimi kakor s starejšimi. Tudi že prej sem se vedno bolj družil z mlajšimi. Tudi tukaj sem večinoma najstarejši, pa imam komaj 80 let.

G27: Ti centri so mi zelo všeč, dokler ni zadeva v mojem intimnem okolju. Sama se tukaj družim s tistimi, ki mi 'pašejo'.

H30: Jaz kot starejša in ko imam več časa na razpolago, se trudim, da čim bolj pomagam mladim. Pa istočasno imam tudi družbo s tem.

H31: Mogoče tele dejavnosti tukaj, računalniški tečaj, pa na francoščino pridem in pa namizni tenis

I29: V mojem društvu veliko sodelujemo z vrtci in šolo in pa tudi s starejšimi v domovih recimo.

17. VPLIV MEDGENERACIJSKEGA SOBIVANJA NA MEDGENERACIJSKO SOŽITJE

- pozitiven

A35: Ja mislim da bi bilo obojestransko dobro.

A36: Če so pripravljene deliti nasvete pa poslušat kakšne nasvete pa izkušnje, ne bi bilo slabo.

B34: Vnuki - stari starši pa ja.

D31: mislim, da zelo pozitivno.

E29: Ja če bi imel kakega od svoje družine pri meni, potem bi dobro vplivalo.

G28: Za ljudi, ki nimajo otrok, je to super zadeva.

G30: Zame bi pa najbrž pomenilo olajšano življenje saj bi imela še en dohodek in bi bila finančna stiska manjša.

J33: Mislim, da bi dobro vplivalo. Sama sem pozitivno naravnana tako, da mislim, da bi z mano bilo enostavno shajati.

- **negativen**

B33: Ja starši - otroci bolj ne.

B35: No zdaj, če je gospodinjstvo skupno je težko. Pa ena kopalnica pa en štedilnik. Pa se začneš kregat potem zaradi malenkosti

E30: Če pa enega tujega pa ne najbrž ne. Ker je ta oseba že vzgojena in je kot je.

F27: Ne vem. Sam nisem ravno navdušen nad to idejo, saj kot starejši le nekako potrebujem nek miren prostor.

I30: V skupnem gospodinjstvu je precej težko mislim. Ker starejši smo že veliko bolj razvajeni in imamo nek intimni prostor. Radi imamo mir. Življenje s študentom se mi pa zdi, da bi lahko bilo kar problem no.

- **odvisen od ...**

C34: Odvisno od posameznika. Na nekoga bi bolj pozitivno, kot na drugega.

C35: Odvisno od odnosa, od vljudnosti in prijaznosti.

D32: No odvisno od vsakega posameznika. Tako od starejših kot tudi od mladih. Koliko so pripravljeni sprejeti in se prilagajati.

G29: Vendar le, če si tak človek. Naklonjen k temu.

H32: Odvisno kako se med seboj razumeš.

H33: Zdaj, če bi imela pa enega tujega v stanovanju pa če bi se razumeli, potem bi bilo dobro za sožitje. Če se pa ne bi, potem mislim, da bi morali prekiniti bivanje.

I31: Odvisno seveda od osebe do osebe. Zdaj če bi dobila tako osebo, da bi res ustrezala mojih zahtevam, je najbrž že kar loterija.

18. PREDNOSTI MEDGENERACIJSKEGA SOBIVANJA

A37: Prvič je prednost to, da nisi sam.

A38: Drugič je denarno, saj je lažje obema.

B36: Prednost je morda družba.

C36: Za starejšega je to, da je v stiku z mladino, v stiku z življenjem, v stiku z realnostjo.

C37: Zdaj za mladino pa, če so zainteresirani, da poslušajo, kako smo mi živeli, potem se lahko še kaj naučijo.

D33: če si res starejši, reciva pri 80 letih in si bolan, pa te je strah biti sam ponoči, ali pa si vdova/vdovec na novo in podobno. Potem se mi zdi tako sobivanje super, saj predstavlja varnost. Če se razumeta in si tudi pomagata, potem je to odlično.

E31: Prednost je to, da nisi sam. Ko si starejši rabiš koga za pogovor, pa da ti čajček skuha in podobne malenkosti.

F28: Prednost je finančna.

F29: Pa zavisi od fizične sposobnosti – recimo, ko sem imel operacijo na ramenu bi bilo dobro, če bi imel nekoga ob sebi, da bi mi priskočil na pomoč. Zdaj, ko sem spet v formi, pa ne.

G31: Prednost je za osamljene ljudi, da imajo družbo pa pomoč.

H34: Prednosti so da mladi prinesejo novo energijo, da se tudi sam kaj novega naučiš.

H35: Tudi čas, ki ga preživiš z mladim ti nekaj da.

I31: Prednost je da pomagaš študentom, da ima nek prostor za bivanje in da lažje shaja skozi mesec. No glede shajanja skozi mesec gre tudi v obratno smer.

J34: Družba in pomoč pri kakšnih malenkostih.

19. SLABOSTI MEDGENERACIJSKEGA SOBIVANJA

A39: Mogoče to, da ne veš, kdo bi prišel, pa s kom bi živel.

B37: Spet se moraš navaditi prilagajanja.

C38: A na žalost večinoma mladi zdaj samo računalnik pa internet tako, da nimajo časa za nas stare.

D34: Slabosti pa odvisno od vsakega posameznika. Lahko pride do konfliktov in podobno.

E32: Negativno pa to, da se moreš nekemu izogibat pa se prilagajat. Kako bi rekel? Nisi več lastnik stanovanja.

F30: Slabost pa predvsem, da se moraš nenehno prilagajati

G32: Slabost pa, da nikoli ne veš, koga dobiš v stanovanje.

H36: Slabost je pa odvisno tudi od mladega, kaj on pričakuje od sobivanja. Zdaj ko sem recimo še fit je ok, kaj bi bilo pa potem, ko ne bi bila več je pa vprašanje. Ali bi mlad človek brez problema pomagal ali bi mu bilo odveč.

I32: Bolj smo postali zadržani in izolirani. Nekako ne najdemo več skupnega jezika z mladimi

J35: Slabost morda edino prilagajanje, glede kopalnice predvsem.

20. PREDNOSTI MEDGENERACIJSKEGA SOŽITJA

A40: Če je dober odnos potem slabosti skoraj da ne more bit.

A41: Pozitivno se mi zdi pa na vse področjih.

B38: Glede teh centrov se mi zdi dobro, da imaš kam priti.

B39: Pa recimo na pilatesu imamo mlado učiteljico, ki super vodi program. Tako še mi ta stari zvemo kaj in kako delati.

C40: Pa da se učimo eden od drugega. Da poskrbimo drug z drugega.

D35: Prednost je definitivno v tem, da se generacije spoznavamo med seboj in da vemo, kako se prilagajati en drugemu in kako si pomagati.

E33: Pri nas doma je medgeneracijsko sožitje zdaj enkratno. Vendar mislim, da to izhaja iz vzgoje otrok.

F31: Prednost je lahko, da se družimo pa si pomagamo in znamo shajati.

G33: Prednosti je, da te mlad človek vrača v aktivno življenje. da vidiš nove stvari, da dobivaš sveže informacije.

H37: Računalniško opismenjevanje je prednost.

I33: Prednost je da si pomagamo in nekako sami poskrbimo, da ljudje lažje shajamo.

J36: Prednost je definitivno sodelovanje in pomoč med generacijami. Recimo, da pazim na vnuke in s tem olajšam delo tudi sinu.

21. SLABOSTI MEDGENERACIJSKEGA SOŽITJA

B39: Slabosti pa ravno ne vidim.

C41: Slabosti pa ne vem. Mogoče, da se mladi preveč oddaljujejo od nas. Pa da srednja generacija resnično nima časa, s temi novimi delavniki.

D36: Slabost pa mogoče to, da velikokrat ne najdemo skupnega jezika. Še posebej mladi, ki so nas kar nekako naveličani

E34: Na splošno gledano pa se mi zdi, da to sožitje upada. Predvsem zaradi materialnih dobrin, mladi so nezaposleni in nezadovoljni s sistemom.

F32: Negativno na splošno v družbi je, da se čedalje bolj ljudje zapiramo vase in nam ni mar za soljudi.

G34: Slabosti pa niti ne vidim.

H38: Slabost pa recimo, da smo stari že malo bolj živčni in nas hrup velikokrat moti. Se mi zdi, da je to največji dejavnik za konflikte

I34: Slabost pa, da v večini to sožitje upada, kar je žalostno.

J37: Slabost je, da mlajše generacije pozabijo oz. bolje rečeno, ne pomislijo, da bodo tudi sami enkrat stari.

J38: Se mi zdi, da so mladi čedalje manj pripravljeni na sodelovanje z nami.

J39: Nekako se nas kar izogibajo.

MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

22. OPREDELITEV MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA

A42: Sodelovanje med vsemi ljudmi.

B40: Druženje. Nekaj, kar ti povzroča notranje osebno zadovoljstvo.

C42: Konkretno se spomnim na računalniški tečaj, ko ti mladi pomagajo pa razložijo kaj in kako.

D37: Jaz bi rekla da je to druženje generacij med seboj.

E35: Jaz to razumem kot pripravljenost da si pomagamo med generacijami, da smo pripravljeno se pokorit in sodelovat.

F33: Da smo si generacije pripravljene pomagati tudi brez plačila.

G35: Meni osebno to predstavlja izmenjevanje znanj in izkušenj.

H39: Sodelovanje in pomoč med mladimi in pa starimi.

I35: Meni pomeni medgeneracijsko sodelovanje, sodelovanje med ljudmi, ne glede na starost.

23. PRIMERI KJE SO SODELOVALI OZ. SODELUJEJO MEDGENERACIJSKO

A43: Ja recimo tukaj v dnevnem centru se družim tako z mlajšimi kot tudi starejšimi od sebe.

A44: Pa na šolo tudi gremo pokazat kaj smo se naučile pri naših aktivnostih.

B41: Z centrom hodimo na šolo Franceta Bevka. Pa bili smo v pionirskem domu smo učili otroke nekaj tiskati.

B42: Pa na Tabor grem v dom upokojencev pa potem tiste, ki so na vozičkih peljemo na en sprehod pa se družimo z njimi.

B43: Potem imam sosede, tam okoli petdeset let, pa se malo podružimo. Mogoče peljemo kužke na sprehod.

C43: Ali pa imam mlajše kolegice, ki hodijo pomagat starejšim Jaz se dobro razumem z vsemi.

C44: Živela sem recimo z vnukinjo.

C45: Največ se družim s svojo generacijo, na centru, na univerzi za tretje življenjsko obdobje.

D38: Z dnevnim centrom hodim na šolo, kjer imamo razne ustvarjalne delavnice. Pa v Mladinsko Četrtno skupnost sem že šla.

D39: Potem hodim obiskovati še starejše od mene. Recimo v dom za starejše gremo in peljemo tiste na vozičkih, po Ljubljani.

E36: Jaz recimo pomagam hčeram in vnukom, materialno in kakor le morem.

E37: Pa tukaj zahajam na dnevni center, da se družim in z mlajšimi in s starejšimi od sebe.

F34: Večinoma sam sodelujem tukaj v centru.

F35: Pa s hčerko in vnukom.

G36: Ja s centrom grem v šolo, na kakšne ročne delavnice.

G37: S sinom živim recimo.

H40: Pazim na vnuka.

H41: Pa sofinanciram moje tamlade.

H42: Pa tukaj v DCA imamo tudi mlajše otroke na obisku in skupaj pojemo, plešemo in pa ustvarjamo. Pa tudi mi nastopamo recimo z zumbo na šolah.

I36: Sama sem veliko dejavna v tem dnevnem centru aktivnosti za starejše. Poleg tega sem včlanjena še v enem društvu, kjer nas je približno 20. Imamo plese, folkloro, nastope različne. Sodelujemo z vrtci pa šolo. Pa poskrbimo za druge stare ljudi, ki so sami. Sodelujem tudi v programu starejši za starejše recimo.

J40: Večinoma samo v družini. Imam dva sina in pa pet vnukinj in vnukov.

J41: Ali pa kot si prej videla, da smo imeli vrtec na obisku in smo skupaj malo telovadili.

24. VLOGA MLADIH LJUDI PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU

A45: Včasih se mi zdi, da si ne želijo biti s starimi.

A46: Se mi zdi, da moreš bit taka topla in odprta oseba, da bi mladi želeli biti s teboj.

A47: Pa tudi mladi morajo biti bolj tako - pripravljeni na sodelovanje s starejšimi ljudmi.

B44: Dajo malo življenjske energije, še posebej otroci. Kar malo poživijo.

B45: Pa majo kakšna znanja, ki jih mi recimo nimamo.

C46: Da so potrpežljivi, da ti tudi 10x povejo, da upoštevajo, da slabo slišiš in vidiš.

C47: Da pomagajo, recimo, da pridržijo vrata ali dvigalo.

D40: Glavno se mi zdi, da imajo motivacijo sploh za sodelovanje z drugimi generacijami.

D41: V nižjih razredih je recimo veliko lažje delati. Ali pa v vrtcu, ti so še najbolj simpatični. Res, da jim moraš dati ogromno energije, ampak ti tudi ogromno vrnejo nazaj.

D42: Zdaj s študenti pa nimam veliko izkušenj.

E38: Mladi so brez materialne osnove in nimajo nobene bodočnosti in so zelo nezadovoljni. Težko se preživljajo in mislim, da ne premorejo energije, da bi se ukvarjali še s starimi. Tako da mislim da lahko bolj malo prispevajo.

F36: Mislim, da bi mladi morali starejše bolj spoštovati, ne pa da jih zaničujejo.

G38: Širijo znanje in vedenje o stvareh, o kateri starejši ne vedo nič.

H43: Mladi pa ne vem kaj lahko dajo. Mogoče to, da nas seznanijo z novostmi na tehnološkem področju.

I37: Da priskočijo na pomoč in nič ne zahtevajo v zameno.

J42: Da s svojo dobro voljo prispevajo k bolj pozitivni naravnosti družbe.

J43: Da naredijo kakšno stvar tudi brez plačila. Pogosto pozabimo, da dobra dela naredijo več kot lahko naredi denar.

25. VLOGA SREDNJE GENERACIJE PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU

A48: Bom tako rekla, da moreš bit res pripravljen pomagati in si vzeti čas.

B46: Ja ti običajno nimajo veliko časa, ker so nenehno v službi pa s svojimi otroki se ukvarjajo. Nekako pozabijo na nas.

C48: Isto. No, vprašanje, koliko si srednja generacija vzame čas. Večinoma so po službah in so zaposleni in potem ko poskrbijo za svoje otroke nimajo več časa za nas.

D43: Ne vem, se mi zdi, da se s srednjo generacijo težko razumemo.

D44: Predvsem se mi zdi pomembno, da ko mi stari obnemoremo, da so pripravljeni pomagati.

E39: Menim pa, da bi morala srednja generacija prevzeti oblast v svoje roke in prevzeti odgovornost, ter vzpostaviti drug, bolj učinkovit sistem.

F37: Morda vzgoja otrok. Da jim privzgojijo osnovne vrednote, ki se potem prenašajo iz generacijo v generacijo.

G39: Nimajo ravno kakšnega interesa v to, saj so večinoma prezaposleni. Se ukvarjajo s svojimi otroki in ne z nami.

H44: Ja bi rekla da kar pomoč starejšim, glede bivanja in pomagajo in se družijo.

I38: Srednja generacija je grozno zaposlena. Če imajo službo in otroke potem imajo že toliko dela s tem, da poskrbijo samo za svoje otroke in to je to. Ne vem, kako lahko pripomorejo.

J44: Da v tem hitrem tempu življenja, ne pozabijo na nas in nas poskusijo vključiti v svoje življenje.

26. VLOGA STARIH LJUDI PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU

A49: Stari se mi zdi, da imajo pa radi svoj mir in se mi zdi, da prav stari ljudje bi težko imeli nekoga tako zraven.

B47: Da pomagamo svojim otrokom pri varstvu.

B48: Pa da jih naučimo kakšnih reči.

C49: Da ostajamo aktivni.

C50: Delimo svoje znanje.

D45: Recimo jaz sem veliko pomagala svojima sinovoma. Ko so bili njihovi otroci bolni, sem bila večinoma jaz z njimi, da nista potrebovala bolniške.

D46: Dan danes se mi zdi, da težko prispevamo za mlajše generacije. Mogoče da individualno malo pomagamo, mogoče z izkušnjami.

E40: Ja mi stari smo tako, dokler še dobivamo pokojnino, smo tiho.

F38: Predvsem, da še kaj priučimo mlade. Svoje otroke smo vzgojili, kakor smo. A mislim, da pri mladih nekoliko manjka tega, kako bi rekel – trdna vzgoja

G40: Da malo pokomentiramo ostale, kako bi mi kaj naredili.

H45: Predvsem to, da mladim poskusijo predati kakšne veščine. Danes recimo noben več ne zna štrikati pa kvačkati pa šivati.

I39: Da pazimo na vnuke in pomagamo mogoče kaj pospraviti pa skuhati. Vendar se mi zdi bolj za varstvo otrok.

I40: Se mi zdi, da nekako stara generacija še največ pripomore k medgeneracijskem sodelovanju.

J45: Da razumejo mlade.

J46: Da kdaj pa kdaj pomislijo, da so tudi sami bili mladi in so se tudi sami kdaj spozabili.

27. VLOGA SOCIALNE DELAVKE/SOCIALNEGA DELAVCA PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU

A50: Lahko je zelo velika.

A51: Tako da poveže ljudi, da naveže stik, da ve kdo rabi pomoč in kdo jo je pripravljen ponuditi.

B49: Pomembno se mi zdi, da znajo poslušati. Da ti pustijo povedati do konca in poskušajo potem svetovati.

C51: Vloga je lahko zelo pomembna.

C52: Posebno pri starejših, ki so bolj zapuščeni pa nepremični, lahko socialna delavka veliko pripomore in naredi veliko stvari, ki jih on več ne more. Da pride v hišo, da se pogovori pa svetuje, da uredi te pisarniške zadeve. Da človek dobi občutek, da nekdo skrbi zanj – varnost.

D47: Zelo velika.

D48: Da si vzamejo čas za nas, da nam skušajo svetovati.

E41: Jaz bi vsem dal odpoved, saj nič ne naredijo.

E42: No, ne moremo metati vseh v isti koš. Tukaj v centru je super.

E43: Na splošno rečeno pa mislim, da slabo opravljajo svojo funkcijo.

F39: Nimam prakse.

F40: Aja ona. Ja to pa odlično. Super poskrbi za nas in za aktivnosti.

G41: O socialnih delavkah nimam ravno dobrih izkušenj.

G42: Naša vodja, to je nekaj drugega. Ona je super.

H46: Dokler je ne potrebuješ, ne veš. Recimo da ti pomaga urediti kakšne subvencije pa kaj svetuje in podobno.

H47: Tukaj recimo naša socialna delavka ureja urnike za dejavnosti pa išče prostovoljce za izvajanje aktivnosti in podobno.

I41: To imam pa zelo slabe izkušnje.

I42: Veliko bolj sproščeno okolje in prijazna punca je in za vse lepo poskrbi.

J47: Nimam opravka z njimi, nisem imela in upam, da niti ne bom.

J48: V glavnem kolikor vidim, so poročila v negativni luči in hitro se zgodi, da vse mečemo v isti koš.

J49: Vendar je pa naša vodja super, me že zjutraj pričaka z nasmehom in povpraša kako sem in podobno.

28. VLOGA DRŽAVE PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU

- pozitivna

C54: Čeprav za starejšo generacijo se mi zdi da kar dovolj poskrbi.

C55: Potem je dobro poskrbljeno tudi s temi dnevnimi centri, da imamo družbo in na voljo nova znanja in aktivnosti.

D49: Pa saj uredijo kar nekaj stvari. Recimo Festival za tretje življenjsko obdobje. Zadnjič smo imeli predavanje na temo ločevanja odpadkov, namenjeno prav za nas. Pa dnevni centri aktivnosti pa tudi v domovih za upokojence, kar lepo poskrbijo, da imajo razne prireditve.

G44: Bolj se društva aktivirajo, da spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje.

I45: Zadnje čase samo še društva skrbijo za to, pa še to so se zadnje čase usedli na ta društva tako, da bo najbrž še to propadlo.

I46: Teli centri so dobra rešitev za nas stare, to mi je všeč.

J50: Zdaj v Ljubljani je dobro poskrbljeno. Mislim pa, da bi morali takšne dnevne centre razširiti še drugje po Sloveniji.

- **negativna**

A52: Tukaj se mi zdi, da pa država za tiste stare ljudi z majhnimi dohodki, ki ne morejo sami preživeti, premalo naredi. Da bi morali te starejše v blokih večkrat obiskat, jih preverit kako živijo.

A53: Žal je samo za družbo premalo ljudi pripravljenih priti.

B50: Ja kot država ne vem, ker ne vem kako je drugje. Kot Ljubljana pa super.

C53: Če bi država lahko nudila več sredstev.

E44: Državi je vseeno kako nekateri državljani shajajo skozi mesec. Vseeno jim je za vse.

E45: Mislim, da država bolj kot prispeva, ogroža medgeneracijsko sodelovanje.

F41: Država za nič ne poskrbi. Da ne govorimo o pokojninah, o službah – preveč je brezposelnih.

F42: S sistem kot ga imamo vpliva predvsem negativno saj vsak posameznik skuša poskrbeti zase.

F43: Na žalost se dogaja, da ne uspejo poskrbeti niti zase, kaj šele da bi medgeneracijsko sodelovali.

G43: Mislim, da se država ne potrudi kaj preveč.

G45: Država mogoče zgolj prilagodi oz. zaostri zakonodajo.

H48: Vloga države je trenutno zelo šibka.

H49: Se mi zdi, da bolj kot ne poslabšuje razmere na čisto vseh področjih in spodbuja sovraštvo med državljani.

I43: Slaba.

I44: Urediti bi morali finance, dati bi morali več pobud za srečanja in predavanja.

9.6. POVZETO KODIRANJE

OCENA TRENUTNE SITUACIJE STARIH LJUDI

29. SAMOOCENA TRENUTNE SITUACIJE

- **splošna ocena**
- **materialna preskrbljenost**
- **zdravje**
- **družba**
- **samostojnost**

30. OSAMLJENOST

- **da**
- **ne**

31. IZBOLJŠAVA SITUACIJE

- **da**
- **ne**

STANOVANJE

32. OPIS STANOVANJA

- **velikost**
- **prostori**
- **oprema**

33. PRIDOBITEV

34. STROŠKI

- **redni**
- **izredni**

35. POMEN STANOVANJA

36. LASTNOSTI, KI BI VPLIVALE NA ODDAJANJE

- **razlog(i) za oddajanje**
- **spol**
- **starost**
- **vera**
- **spolna usmerjenost**
- **študij**
- **druge lastnosti**

37. PRIČAKOVANJA OD MLADIH LJUDI GLEDE SOBIVANJA

- **medsebojno razumevanje in dogovarjanje**
- **dobra vzgoja**

38. PRIČAKOVANE NAVADE PRI MLADIH LJUDEH

- **pospravljanje za seboj**
- **drugo**

39. PREVERJANJE NAVAD PRI MLADIH LJUDEH

40. *PRIČAKOVANJA GLEDE POMOČI V GOSPODINJSTU*

- **stari ljudje zmorejo sami, ne potrebujejo pomoči**
- **bi želeli pomoč**
- **po dogovoru**
- **da mladi pospravijo za seboj**

41. *PRIČAKOVANJA GLEDE PLAČILA*

- **dogovor glede najemnine z mladim človekom**
- **vnaprej določena cena**

42. *PRIČAKOVANJA GLEDE DRUŽENJA*

- **občasno druženje za vzdrževanje dobrega medsebojnega odnosa**
- **ne želijo družbe**

MEDGENERACIJSKO SOŽITJE

43. *OPREDELTEV MEDGENERACIJSKEGA SOŽITJA*

44. *PRIMERI MEDGENERACIJSKEGA SOŽITJA*

45. *VPLIV MEDGENERACIJSKEGA SOBIVANJA NA MEDGENERACIJSKO SOŽITJE*

- **pozitiven**
- **negativen**
- **odvisen od ...**

46. *PREDNOSTI MEDGENERACIJSKEGA SOBIVANJA*

47. *SLABOSTI MEDGENERACIJSKEGA SOBIVANJA*

48. *PREDNOSTI MEDGENERACIJSKEGA SOŽITJA*

49. *SLABOSTI MEDGENERACIJSKEGA SOŽITJA*

MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

50. *OPREDELITEV MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA*

51. *PRIMERI KJE SO SODELOVALI OZ. SODELUJEJO MEDGENERACIJSKO*

52. *VLOGA MLADIH LJUDI PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU*

53. *VLOGA SREDNJE GENERACIJE PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU*

54. *VLOGA STARIH LJUDI PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU*

55. *VLOGA SOCIALNE DELAVKE/SOCIALNEGA DELAVCA PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU*

56. *VLOGA DRŽAVE PRI MEDGENERACIJSKEM SODELOVANJU*

- **pozitivna**
- **negativna**

9.7. IZJAVA O AVTORSTVU

Univerza v Ljubljani

IZJAVA

Spodaj podpisani/-a Tilka Brcar, študent/-ka univerzitetnega dodiplomskega študija Socialno delo, Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 06110075, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom: Sobivanje mladih in starih ljudi

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo diplomsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega diplomskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatorstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravidnika o diplomskem delu in diplomskem izpitu;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno diplomsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani,

Podpis avtorja/-ice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave diplomskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega diplomskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani,

Podpis avtorja/-ice:

9.8. POVZETEK

V diplomskem delu sem raziskovala možnosti sobivanja mladih in starih ljudi. Delo sem razdelila na teoretski del in empirični del.

Delo sem začela s teoretskim uvodom, ki zajema teme kot so opredelitev življenjskih obdobij, še posebej mladosti in starosti. Opisala sem tudi staranje ljudi v Sloveniji in kakšen vpliv prinaša, medgeneracijsko sobivanje, lastništvo in premoženje starih ljudi. Nadaljevala sem z osnovnimi potrebami človeka, kjer sem predstavila hierarhijo potreb po Maslowu in indeks potreb dolgotrajne oskrbe. Nekoliko bolj sem se dotaknila potrebe po socialnem stiku in potrebe po stanovanju. Opisala sem tudi nekaj lastnosti stanovanja, omenila mednarodne dokumente, ki zagotavljajo pravico do stanovanja ter finančne ugodnosti, ki jih Slovenija ima. Opisala sem tudi kakšno je novodobno brezdomstvo, kako poteka osamosvajanje mladih in nekaj razlogov zakaj mladi ostajajo dlje časa pri starših. Na koncu pa sem predstavila tudi medgeneracijsko sožitje, medgeneracijsko sodelovanje in medgeneracijsko solidarnost ter skušala povezati s stroko socialnega dela.

V empiričnem delu sem predstavila kvalitativno raziskavo, s katero sem poskušala odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja. Ugotavljala sem kako stari ljudje ocenjujejo svojo trenutno življenjsko situacijo; ali se počutijo osamljene in zakaj; v kakšnem stanovanju živijo; kaj jim stanovanje predstavlja in kakšne so možnosti za medgeneracijsko sožitje na področju potrebe po stanovanju. Raziskovala sem tudi kako definirajo medgeneracijsko sožitje; v čem vidijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sožitja in v čem vidijo prednosti in slabosti medgeneracijskega sobivanja. Zanimalo me je kako definirajo medgeneracijsko sodelovanje ter kje vidijo vlogo vsake posamezne generacije pri medgeneracijskem sodelovanju; kje vidijo vlogo socialnega dela in kje vlogo države na področju medgeneracijskega sodelovanja. Raziskavo sem opravila z desetimi starimi ljudmi, od tega je sodelovalo osem žensk in dva moška, stari so bili med 63 in 80 let.

Stari ljudje ocenjujejo svojo trenutno življenjsko situacijo kot dobro, so z njo zadovoljni in je ne želijo spreminjati. Svoj prosti čas si stari ljudje zapolnijo z aktivnostmi v Dnevnem centru aktivnosti za starejše. V večini imajo še žive partnerje ali pa si poiščejo nove prijatelje in se zato ne počutijo osamljene. Tudi v primeru oddajanja sobe mlademu človeku, ne bi pričakovali pretiranega druženja z njimi. Vsi sogovorniki živijo v lastniških stanovanjih, ki jim v prvi vrsti predstavlja varnost in dosežek v življenju. Povedali so, da si

trenutno ne želijo oddajati sobe mlademu človeku, bi pa to naredili v primeru finančne stike, vendar raje dekletu kot fantu. Kljub finančni stiski pa so povedali, da ne bi zaračunavali oderuške najemnine, saj gre za vzajemno pomoč. Od mladih ljudi v primeru oddajanja sobe, ne bi imeli posebnih pričakovanj. Zadoščalo bi jim, da se med seboj dobro razumejo in se v vseh stvareh dogovarjajo. Poleg tega bi od mladih ljudi pričakovali osnovno urejenost in spoštovanja. Trenutno so stari ljudje še samostojni in ne bi pričakovali pomoči v gospodinjstvu. Menijo, da je prednost medgeneracijskega sobivanja v pridobivanju družbe, ostajanju v stiku z življenjem in realnostjo, po eni strani tudi varnost. Hkrati bi z oddajanjem stari ljudje pridobili nek finančni vir, ki bi jim omogočil lažje shajanje skozi mesec. Največja slabost, ki so jo stari ljudje izpostavili glede medgeneracijskega sobivanja, je prilagajanje na tujega človeka. Medgeneracijsko sožitje definirajo kot sožitje generacij, shajanje med generacijami in pomoč med generacijami. Prednost medgeneracijskega sožitja stari ljudje vidijo v prenašanju znanj med generacijami, v spoznavanju generacij in pomoči med generacijami. Negativnosti skoraj da ne vidijo, razen, da se mladi zaradi tehnologije včasih preveč izolirajo. Medgeneracijsko sodelovanje si definirajo kot sodelovanje med generacijami, kot druženje in kot izmenjevanje znanj in pomoči. Menijo, da je vloga mladih ljudi predvsem motiviranost za medgeneracijsko sodelovanje, vloga srednje generacije je vzgoja otrok in pomoč starim ljudem, vlogo starih ljudi pa so definirali kot pomoč srednji in mlajši generaciji ter predajanje svojih znanj. Za socialne delavke in delavce menijo, da lahko v prvi vrsti prispevajo s poslušanjem in svetovanjem. Večina starih ljudi v Sloveniji pa meni, da država premalo prispeva k medgeneracijskem sodelovanju, saj se na tem področju bolj aktivirajo različna društva.